

ALEKSANDRA KUŹNIAK

JAKOŚĆ ZDALNEJ EDUKACJI PERSPEKTYWA PRZETRWANIA CZY ZMIANY MODELU NAUCZANIA?

Rekomendacje dla organów prowadzących
szkoły i placówki oświatowe

Autorka materiału
Aleksandra Kuźniak

Redakcja merytoryczna
Dorota Jastrzębska

Redakcja językowa, korekta, przygotowanie do publikacji
Katarzyna Gańko

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2021

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
<http://www.ore.edu.pl>

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji Creative Commons
[Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0](#) (CC BY-NC)

Publikacja powstała w ramach projektu „Wsparcie kadry jednostek samorząd terytorialnego w zarządzaniu oświatą ukierunkowanym na rozwój szkół i kompetencji kluczowych uczniów – II etap” Projekt pozakonkursowy o charakterze koncepcyjnym współfinansowany przez Unię Europejską w ramach środków Europejskiego Funduszu Społecznego realizowany w partnerstwie ze Związkiem Miast Polskich, w ramach Osi Priorytetowej II, Działania 2.10, Program Operacyjny WIEDZA – EDUKACJA – ROZWÓJ na lata 2014–2020.

Spis treści

Spis treści.....	3
Wstęp	4
Omówienie organizacji nauczania zdalnego w gminie.....	5
Wyzwania, przed jakimi stanęły placówki oświatowe i organy prowadzące w okresie pandemii.....	5
Omówienie wyników wstępnej analizy zasobów informatycznych szkół podstawowych zlokalizowanych na terenie gminy.....	6
Rola doskonalenia zawodowego nauczycieli z zakresu kompetencji dotyczących posługiwania się technologiami informatycznymi.....	13
Omówienie sposobów mierzenia jakości zdalnej edukacji z perspektywy roku wprowadzanych zmian i dostosowań do systemu.....	16
Cel badań i pytania badawcze	16
Narzędzia badania jakości nauczania zdalnego	17
Mierzenie jakości edukacji zdalnej z perspektywy doświadczeń organu prowadzącego szkoły – prezentacja wyników badań.....	21
Omówienie wyników ankiet. Interpretacja wyników i wysunięcie wniosków	65
Przykłady badań przeprowadzonych w placówkach oświatowych	69
Rekomendacje dla jednostek samorządu terytorialnego dotyczące realizacji edukacji zdalnej. Wskazanie możliwości realizacji zaproponowanych rozwiązań	78
Zakończenie	84
Bibliografia i literatura uzupełniająca.....	86
Załącznik 1. Ankieta dla nauczycieli.....	88
Załącznik 2. Ankieta dla uczniów	93
Załącznik 3. Ankieta dla rodziców	96
Spis tabel i wykresów	100

Wstęp

Publikacja *Jakość zdalnej edukacji – perspektywa przetrwania czy zmiana modelu nauczania?* jest próbą określenia, na jakim etapie edukacji zdalnej znajduje się środowisko oświatowe. Praca ma charakter badawczy, a badane obszary przedstawione są z trzech perspektyw:

- nauczyciela,
- ucznia,
- rodzica.

Respondenci są mieszkańcami gminy wiejskiej położonej w pobliżu wielkiej aglomeracji miejskiej, podlegającej w stopniu umiarkowanym procesom suburbanizacyjnym. Na terenie gminy funkcjonuje pięć szkół podstawowych – jedna duża (ponad 800 uczniów), trzy średniej wielkości i jedna tzw. jednociągowa, licząca ok. 250 uczniów. Sieć szkół jest optymalna a procesy demograficzne przebiegają w sposób dość stabilny.

W publikacji zwraca się uwagę na **wyzwania, przed jakimi stanęły placówki oświatowe i organy prowadzące w okresie pandemii**. Narzędzie badawcze, jakie wykorzystano, to ankieta, w której postawione zostały pytania badawcze, odwołujące się do następujących obszarów:

- narzędzi wykorzystywanych do pracy zdalnej,
- zmian organizacyjnych wprowadzonych na poziomie organizacji pracy placówek oświatowych,
- form zarządzania placówkami oświatowymi,
- metodyki i dydaktyki pracy nauczyciela,
- współpracy z rodzicami i zmian roli rodziców w procesie dydaktycznym i wychowawczym.

Omówienie **sposobów mierzenia jakości zdalnej edukacji** z perspektywy roku wprowadzanych zmian i dostosowań do systemu to kolejny cel publikacji. Wyniki ankiet oraz ich interpretacja i wysunięte wnioski konfrontowane są z innymi badaniami tak, aby nadać im pewien kontekst. Pracę kończą rekomendacje wynikające z zebranego materiału i omówienie możliwości ich realizacji.

Omówienie organizacji nauczania zdalnego w gminie

Największym wyzwaniem, przed jakim stanęli nauczyciele, uczniowie, dyrektorzy i organy prowadzące, było **przystosowanie sposobów, form i metod pracy oraz zarządzania placówkami oświatowymi do nowej rzeczywistości** w okresie pandemii. Organizacja pracy szkół i przedszkoli, zdalne nauczanie i praca w systemie hybrydowym stały się dużym wyzwaniem i zmieniły postrzeganie nauczania i wychowania już na trwałe. Największym wyzwaniem są jednak zmiany mentalne, sposobów myślenia, przekonania, które, paradoksalnie, mogą skłonić do innej aktywności i budowania jakości nauczania. Poza tym, nadzwyczajna sytuacja wymagała podejmowania decyzji i nie dawała czasu na powolne dostosowanie się do zmian, stąd nierzadko nie było możliwości dokonania ewaluacji wprowadzanych na bieżąco rozwiązań organizacyjnych i metodycznych.

Wyzwania, przed jakimi stanęły placówki oświatowe i organy prowadzące w okresie pandemii

Zastosowane rozwiązania – dotyczące zarówno zmian w zakresie postępowania się narzędziami do pracy zdalnej, jak i zmian organizacyjnych na poziomie organizacji pracy placówek oświatowych i form zarządzania nimi – wreszcie wkraczają w sferę metodyki i dydaktyki pracy nauczyciela. Zmienił się także model realizacji niektórych zadań wspierających proces dydaktyczny, jak np. organizacja pomocy psychologiczno-dydaktycznej czy wsparcie ucznia ze szczególnymi potrzebami dydaktycznymi.

Zmiany nastąpiły także w sferze współpracy z rodzicami i ich roli w procesie dydaktycznym i wychowawczym. Rodzic znalazł się bliżej szkoły i nauczyciela, ale także szkoła weszła do domów uczniów i wychowanków. Ten rodzaj rewolucji, także społecznej, zaskoczył wszystkich, ale nie pozostawiał wyboru ani nie dawał czasu do namysłu.

Omówienie wyników wstępnej analizy zasobów informatycznych szkół podstawowych zlokalizowanych na terenie gminy

Wdobie pandemii koronawirusa edukacja informatyczna w sposób szybki zmieniła swoją funkcję i stała się podstawowym narzędziem nie tylko usprawniającym komunikację, ale także **umożliwiającym naukę i pracę**. W obszarze oświaty konieczność szybkiego rozwoju w tym zakresie dotyczy zarówno władz samorządowych, urzędników, jak i (a może przede wszystkim) kadry zarządzającej placówkami oświatowymi, nauczycieli i uczniów. Szczególnie trudny okazał się początek pandemii, kiedy to w sposób niezbyt kontrolowany konieczne było zastosowanie technik informatycznych w nauczaniu i komunikacji.

Aby zadania te były możliwe do spełnienia, konieczne było dysponowanie odpowiednim sprzętem. Już pierwszy okres pandemii pokazał, że zasadne jest przeprowadzenie audytu – przeglądu sprzętu, szczególnie tego, którym dysponują placówki oświatowe. Stąd już w sierpniu 2020 r. przystąpiono do opracowania analizy, której celem było zebranie informacji o zasobach informatycznych szkół podstawowych bez wchodzenia w szczegóły, które muszą zostać poddane bardziej szczegółowemu audytowi. W dniach od 31 lipca do 20 sierpnia 2020 r. odbyła się wstępna analiza zasobów informatycznych szkół podstawowych zlokalizowanych na terenie gminy.

Główne kryteria analizy to:

- przyłącze internetowe,
- zabezpieczenia brzegowe (router),
- sieć informatyczna,
- zabezpieczenia fizyczne danych,
- zabezpieczenia software'owe,
- dostępność sieci bezprzewodowej,
- komputery, na których pracują nauczyciele,
- drukarki.

Przyłącze internetowe

Jeśli chodzi o pierwszy obszar poddany badaniu, to analiza dowiodła, że w tym zakresie szkoły już wcześniej wzięły w udział programie publicznej sieci telekomunikacyjnej, dającej szkołom dostęp do szybkiego, bezpłatnego i bezpiecznego Internetu – Ogólnopolska Sieć Edukacyjna (OSE).

Udział w programie:

- umożliwił szkole szerokopasmowy dostęp do bezpiecznego internetu,
- podniósł poziom kompetencji cyfrowych uczniów,
- wspomógł proces kształcenia w szkołach poprzez dostęp do zasobów dostępnych w internecie,
- przyczynił się w części do zmniejszenia różnic w dostępie do szerokopasmowego internetu, w szczególności tych uczniów i nauczycieli, którzy mieszkają na terenach słabiej zaludnionych lub uczą się w małych szkołach.

W ramach OSE do wszystkich szkół podstawowych na terenie analizowanej gminy został doprowadzony światłowód. Prace projektowe rozpoczęły się w 2018 r., a w pierwszej połowie 2019 sfinalizowano etap zakończenia abonentkiego i instalacji urządzeń brzegowych (router) OSE. Od tego momentu każda szkoła posiada w ramach OSE dedykowane łącze symetryczne o prędkości 100/100 Mb/s opłacane przez uczestników programu.

Tylko w jednej ze szkół (najmniejsza, borykająca się z problemem demograficznym) na dzień przeprowadzania audytu nie zainstalowano routera OSE, co w znaczny sposób uniemożliwiało korzystanie z finansowania opłat za internet i przekładało się także na prędkość istniejącego internetu. Po przeglądzie problemy techniczne zostały usunięte i szkoła uzyskała możliwość korzystania z szerokopasmowego internetu.

Zabezpieczenia brzegowe (router)

Przegląd tego obszaru dał informację szczegółowe na temat konkretnych rozwiązań technicznych. Okazało się, że router OSE dostarcza internet do szkół, jednak ze względu na ograniczenia związane z ruchem sieciowym i dostępności stron internetowych żadna ze szkół nie wykupiła funkcjonalności zabezpieczenia podstawowego przesyłanych treści. Zamiast tego zastosowane zostały w placówkach routery domowe, które nie zapewniają podstawowej ochrony dostępu do niedozwolonych czy zakazanych treści, nie mówiąc już o filtrowaniu ruchu przychodzącego i wychodzącego pod kątem niebezpiecznych i szkodliwych treści. Ponadto wydajność tych routerów nie pozwala na wykorzystanie możliwości technicznych łącza internetowego, a tym samym ma bezpośredni wpływ na dostępność materiałów dostępnych w sieci internetowej. W wyniku przeprowadzonego audytu zostały wprowadzone odpowiednie zabezpieczenia.

Osobny problem dotyczył dwóch szkół podstawowych, które ze względu na poprzednią strukturę organizacyjną (gimnazjum i szkoła podstawowa) zlokalizowane są w osobnych budynkach. Przyłącze światłowodowe zostało w tych placówkach zduplikowane, co przekłada się na ponoszenie dodatkowych kosztów przyłącza komercyjnego. Również w tym zakresie zostały poczynione odpowiednie działania.

Sieć informatyczna

Ogląd sieci informatycznej funkcjonującej w szkołach okazał się również niezwykle ważny, jeśli chodzi o jakość komunikacji internetowej. Wykazał on, że każda ze szkół podstawowych posiada rozległą sieć informatyczną (LAN), odbiegającą od podstawowych standardów wymaganych do bezpiecznego i przewidywalnego ruchu sieciowego. Nie wchodząc w szczegóły, najogólniej można powiedzieć, że zamiast „topologii gwiazdy” budowano latami schemat, który w żargonie informatycznym nazywany jest „topologią drzewa”, cechujący się nagromadzeniem słabych i wrażliwych punktów dystrybucji sygnału, podatnych na awarie i przeciążenia. Zdarzało się, np. że na piętrze budynku szkoły można było znaleźć kilka takich urządzeń, co powodowało, że nie było możliwości rozpoznania, które urządzenia są kluczowe. Niestety, najczęściej każde z nich odpowiadało tylko za jedną lub kilka sal lekcyjnych, co tylko potęgowało chaos sygnału sieciowego i jego niekontrolowaną dystrybucję.

Nie generalizując problemu, należy podkreślić, że jedna z poddanych audytowi szkół stanowiła chlubny wyjątek od tej „zasady” – w szkole tej znana była trasa przebiegu okablowania a liczba punktów pośredniczących została ograniczona do niezbędnego minimum. Z pewnością nieprzypadkowo, dyrektorem tej szkoły jest osoba mająca kwalifikacje informatyczne i bardzo zaangażowana w proces informatyzacji szkoły.

Audyt ujawnił także inne słabe strony funkcjonujących sieci. Dotyczą one m.in. konsekwentnego i odpowiedniego zastosowania wydzielonego ruchu sieciowego (VLAN) w podsieciach, który jest odpowiedzialny za to, że nauczyciele nie korzystają z tej samej sieci, aby nie generować zagrożenia bezpieczeństwa danych przetwarzanych na stanowiskach komputerowych. W tym zakresie poczyniono także natychmiastowe działania, mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa.

Zabezpieczenia fizyczne danych

W każdej szkole podstawowej są zlokalizowane komputery administracji szkoły: dyrekcja, sekretariat, pokój nauczycielski. Audyt dotyczył sprawdzenia czy komputery posiadają zabezpieczenia w postaci szyfrowania dysków twardych. Dodatkowo sprawdzono, czy dostęp do tych komputerów chroniony jest hasłem użytkownika. Zabezpieczenia te w połączeniu z wydzieloną siecią zapewniają bezpieczeństwo danych osobowych.

Zabezpieczenia software'owe

Szkoły podstawowe posiadają zainstalowane na komputerach popularne programy antywirusowe w układzie hybrydowym: darmowe i komercyjne. Audyt dotyczył także sprawdzenia, czy zachowane są standardy monitorowania zagrożeń antywirusowych (serwer centralny), aby zapobiec atakom i możliwościom głębokiego zainfekowania komputerów w długim okresie czasowym. Wydaje się to szczególnie ważne z uwagi na fakt, że obecne techniki zagrożeń antywirusowych ujawniają się po długim okresie hibernacji i szyfrują dyski w sposób uniemożliwiający odzyskanie danych.

Komputery i sprzęt w salach lekcyjnych

Przegląd dotyczył również sprzętu znajdującego się w salach lekcyjnych, umożliwiającego wykorzystanie elementów multimedialnych podczas zajęć i do obsługi dziennika elektronicznego. Wyposażenie sal lekcyjnych w tablice interaktywne oraz projektory pozwala na rozszerzenie możliwości prezentacyjnych materiału dydaktycznego w sposób ciekawy i przystępny, stąd również poddano je przeglądowi, aby ocenić ich jakość i przydatność w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Osobnym zagadnieniem jest konieczność rotacyjności klas pomiędzy nauczycielami, co skutkuje koniecznością logowania się do komputera „klasowego” według łatwych do odgadnięcia kryteriów. Powyższa konieczność wynika z braku centralnego serwera autoryzacyjnego. Ten aspekt zagadnienia również został wzięty pod uwagę w kolejnych działaniach.

Drukarki

W każdej szkole znajdują się nieprzebrane ilości sprzętu związanego z drukowaniem i kopiowaniem materiałów. Audyt dotyczył analizy liczby i rozmieszczenia oraz gospodarności w kwestii doboru i wykorzystania ze sprzętu drukującego. Dostępne są zarówno drukarki biurkowe jak i multifunkcyjne, w których sprawdzano mechanizm autoryzacji czy rozliczania liczby prac. Sprawdzano także, czy sprzęt nie jest wyeksploatowany. Analizie poddano także koszty jego utrzymania, napraw i konserwacji – czy nie wykraczają daleko poza ramy gospodarności i celowości.

Wnioski i rekomendacje

Omówiony wyżej audyt nie wyczerpuje wszystkich zagadnień związanych z zastosowaniem technik informatycznych w procesie nauczania. Ze względu na złożoność tematyki, liczba wniosków i rekomendacji może wydawać się przytłaczająca, ale należy wziąć pod uwagę fakt, że technologie informatyczne wspierają nauczycieli i uczniów w procesie dydaktycznym i wychowawczym, a okres pandemii pokazał, że nie mogą być one już traktowane jako dodatek, ale jako jeden z kluczowych elementów procesu.

Myśleniu takiemu sprzyja także fakt, że w strategii rozwoju gminy jako jeden z celów operacyjnych określono „Wykorzystanie w procesie kształcenia narzędzi multimedialnych”. Patrząc na bazę techniczną szkół, należy podkreślić, że w tej materii została wykonana bardzo duża praca, jednak zdecydowanie doskonalenia wymaga systemowe potraktowanie bazy zarówno w pionie administracyjnym jak i edukacyjnym.

Kolejny problem, nad którym się pochylono, dotyczy sposobu organizacji obsługi informatycznej w poszczególnych placówkach. Poddano dyskusji propozycję zintegrowania etatów osób, zajmujących się obsługą informatyczną w poszczególnych placówkach. W omawianych szkołach obecnie wygląda to w ten sposób, że w każdej z wymienionych lokalizacji obsługują informatyczną zajmują się różne osoby. W niewielkim stopniu współpracują ze sobą w celu np. ujednoczenia standardów zakupowych, wdrożeniowych i eksploatacyjnych. Próby integracji systemu polegające np. na zatrudnieniu informatyka, który obsługiwałby wszystkie placówki okazały się niełatwe do wdrożenia. Dyrektorzy szkół uważają, że dotychczasowy system się sprawdza. Poza tym mają obawy o dostępność

informatyka, jeśli pojawią się problemy, które wymagają natychmiastowej reakcji. Dodatkowo analizie poddano koszty obsługi informatycznej w poszczególnych placówkach i okazało się, że nie są one wysokie. Każda ze szkół ma przy tym wypracowany swój model radzenia sobie z problemami natury informatycznej, a proponowane zmiany dotyczą nie tylko kwestii technicznych, ale także kadrowych i osobowych. Ponieważ próby wprowadzenia zmian wypadły na czas pandemii, uznano, że temat zostanie podjęty w mniej newralgicznym czasie. Wniosek wydaje się przekonujący, gdyż uwzględnia również aspekt psychologiczny problemu.

Osobnym zagadnieniem jest proces szkolenia nauczycieli z wykorzystania technik informatycznych, który zostanie omówiony w dalszej części publikacji.

Należy podkreślić, że dzięki audytowi zrobiona została diagnoza stanu sprzętu i sieci internetowej w placówkach oświatowych funkcjonujących na terenie gminy. Uświadomił on, że działania te powinny mieć charakter procesowy, a nie akcyjny. Konieczne jest długofalowe określenie celów, do których trzeba konsekwentnie dążyć. Jednocześnie wymagane jest ciągłe monitorowanie narzędzi i potrzeb kadry nauczycielskiej w zakresie doskonalenia procesu technicznego i dydaktycznego.

Autorzy audytu podjęli też próbę odpowiedzi na pytanie, jakie należy podjąć kroki w każdej szkole, w celu osiągnięcia celu standaryzacji usług informatycznych. Kluczowe wnioski są następujące:

1. Identyfikacja topologii sieci strukturalnej oraz jej wymiana w takim zakresie, w jakim jest to konieczne. Sieć w niektórych szkołach wymaga modernizacji a przeciążenia, którymi jest poddawana, narażają proces dydaktyczny na nieplanowane przerwy a jednocześnie zmniejsza się jakość materiału multimedialnego. Istnieje potrzeba zaprojektowania w niektórych placówkach nowej sieci z wykorzystaniem technologii światłowodowej pomiędzy kluczowymi dla budynków przestrzeniami (piętra, budynki).
2. Wdrożenie w niektórych placówkach routera w większym stopniu zapobiegającego cyberatakami zewnętrznym i wewnętrznym oraz umożliwiającego zastosowanie w pełni polityk zabezpieczających przed niepożądanym dostępem zarówno do stron internetowych jak i do komputerów kadry administracyjnej i nauczycielskiej.
3. Wdrożenie w niektórych placówkach wydzielonych sieci logicznych (VLAN) dla ruchu sieciowego za pomocą zarządzalnych przełączników sieciowych (switch).
4. Wdrożenie serwera logów przechowującego informacje o ruchu sieciowym.
5. Aktualizacja inwentaryzacji jednostek komputerowych oraz ich stopniowa wymiana.
6. Zastosowanie jednolitego oprogramowania systemowego oraz narzędziowego wykorzystywanego w procesie nauczania.

7. Wdrożenie centralnego programu antywirusowego reagującego i informującego o występujących zagrożeniach.
8. Identyfikacja komputerów przechowujących dane osobowe uczniów i sprawdzenie mechanizmów ochrony tych danych.
9. Wdrożenie centralnego serwera autoryzacyjnego dla nauczycieli, w przyszłości również dla uczniów. Powiązanie takiego serwera wraz z zasobami dyskowymi umożliwi bezpieczne przechowywanie danych związanych z procesem edukacyjnym.
10. Wdrożenie we wszystkich placówkach centralnego systemu drukowania z wykorzystaniem metod autoryzacji i rozliczania.
11. Szkolenie nauczycieli z wykorzystania narzędzi informatycznych oraz rekomendowanie nowych technologii prezentacyjnych i komunikacyjnych.
12. Ujednolicenie bazy telefonicznej.
13. Ujednolicenie serwerów stron www i adresów poczty elektronicznej.

Powyższe punkty stały się podstawą do wprowadzenia zmian i ulepszeń, w sposób właściwy i sprawny korzystać z technik informatycznych w procesie nauczania. Należy podkreślić fakt, że działania te muszą mieć charakter długofalowy i procesowy. Poza tym zalecenia nie dotyczą wszystkich placówek i powinny być realizowane w różnych zakresach w zależności o rzeczywistych potrzeb szkoły oraz możliwości finansowych organów prowadzących. Konieczny jest także bardziej szczegółowy przegląd obszarów poddanych audytowi w odniesieniu do każdej placówki osobno.

Aby osiągnąć wyżej wymienione cele potrzebna jest zmiana w podejściu do bieżącej obsługi informatycznej szkół. Należy wyróżnić dwie fazy osiągnięcia celów:

- identyfikacja i projektowanie,
- wykonanie i wdrożenie.

Rekomendacja autora audytu dotyczyła w pierwszej fazie jednej osoby etatowej a w fazie drugiej co najmniej dwóch osób, które ściśle współpracowałyby z działem IT urzędu gminy. Osoby, podejmujące się obsługi informatycznej jednostek związanych z edukacją, powinny się charakteryzować następującymi cechami:

- umiejętnością identyfikacji problemów i zagrożeń oraz przedstawienia ich w przystępny i jasny sposób osobom decyzyjnym;
- wiedzą informatyczną obejmującą obszary infrastruktury sieciowej oraz serwerowej i komputerowej;
- doświadczeniem w administracji serwerami z rodziny Windows i Linux;

- umiejętnością przekazywania wiedzy innym osobom (nauczycielom) w sposób przystępny i zrozumiały;
- umiejętnością przeprowadzenia procesu zakupowego i serwisowego.

Wymagania te wydają się oczywiste i raczej niewygórowane. Praktyka pokazuje jednak, że na rynku pracy mało jest osób, które łączyłyby wymienione wyżej kompetencje. Niestety, nierzadko zdarza się, że osoby z tej grupy zawodowej, koncentrują się na zagadnieniach sprzętowych, natomiast kompetencje społeczne nie są w kręgu ich zainteresowań, co nie sprzyja procesowi wdrożenia ww. zmian i usprawnień. Osobną kwestią pozostaje aspekt finansowy, związany z zatrudnieniem takich specjalistów. Nie jest to jednak problem bezpośrednio związany z tematem publikacji.

Przykłady wdrażania wyników audytu

W wyniku przeprowadzonego audytu wdrożone zostały konkretne decyzje, których celem było usprawnienie edukacji zdalnej.

Podjęto działania w celu zakupu i wymiany sprzętu komputerowego – z programu rządowego „Zdalna szkoła+” oraz z budżetu gminy. Szczególnej uwagi wymagały przedszkola, w których braki w tym zakresie były największe. Audyt wykazał także, że zaopatrzenie placówek oświatowych, zwłaszcza szkół, w komputery i laptopy oraz tablety w zakresie ich liczebności jest dość zadowalające, ale wiele do życzenia pozostawia jakość części sprzętu i ich nowoczesność.

Kolejny etap to zaopatrzenie wszystkich klas lekcyjnych oraz sal w przedszkolach w kamerki. Ich wykorzystanie okazuje się wielorakie zwłaszcza przy konieczności przejścia na nauczanie hybrydowe. Poza tym, wykorzystanie kamer ma również inne zastosowanie, np. okazuje się dużym wsparciem w sytuacji, gdy zdarzenia losowe uniemożliwiają uczniowi udział w zajęciach. Liczba godzin wynikających z orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego (pomimo że są prowadzone tylko z jednym uczniem) nie jest duża, a możliwość chociażby obserwacji zajęć powoduje, że uczeń nie traci kontaktu z grupą. Oczywiście, taka forma wsparcia możliwa jest tylko wówczas, gdy względy zdrowotne umożliwiają obserwację zajęć choremu dziecku.

Rola doskonalenia zawodowego nauczycieli z zakresu kompetencji dotyczących posługiwania się technologiami informatycznymi

Procesowi doskonalenia nauczycieli do prowadzenia zajęć zdalnych sprzyja fakt, że jednym z kryteriów uzyskania kolejnego stopnia awansu zawodowego jest wykazanie się znajomością i wykorzystaniem narzędzi multimedialnych i informatycznych sprzyjających procesowi nauczania.

W raporcie *Edukacja zdalna: co się stało z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami* (Ptaszek, Stunża, Pyżalski, Dębski, Bigaj, 2020, s. 183) czytamy:

Przygotowanie nauczycieli oraz przyszłych nauczycieli do prowadzenia zajęć zdalnych powinno obejmować zarówno zagadnienia związane z metodyką edukacji zdalnej, jak i z kreatywnym wykorzystaniem otwartych zasobów edukacyjnych, przygotowaniem własnych materiałów, ocenianiem z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych. W związku z tym, jak wykazały badania Klichowskiego i Smaniota Costy (2015), od wykształcenia właściwej postawy wobec edukacji zdalnej zależy sukces jej efektywnej realizacji.

Rozwijanie tych kompetencji, zarówno profesjonalnych i osobistych kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych, ma także sprzyjać kształceniu tych kompetencji u uczniów. Autorzy raportu zwracają jednak uwagę, że pomimo wielu różnorodnych form doskonalenia, funkcjonujących na rynku, nauczyciele nie czują się dostatecznie przygotowani do prowadzenia nauczania zdalnego. Przyczyny tego stanu upatrują w

---

niewłaściwym modelu szkolenia opartym głównie na dydaktyce cyfrowej, a nie na kształtowaniu szeroko rozumianych kompetencji cyfrowych w ramach różnych przedmiotów w szkole (Ptaszek, Stunża, Pyżalski, Dębski, Bigaj, 2020, s. 184).

Autorzy raportu proponują nawet wprowadzenie systemu oceny poziomu kompetencji medialnych i cyfrowych nauczycieli oraz uczniów z wykorzystaniem odpowiednio opracowanych i przygotowanych oraz wystandaryzowanych narzędzi, przy wykorzystaniu najnowszej naukowej wiedzy. Trudno nie

zgodzić się z tym poglądem, ale zderzenie go z rzeczywistością uświadamia, że, aby do tego doszło, potrzeba jeszcze wielu lat doświadczeń a przede wszystkim zmiany mentalności środowiska oświatowego.

Problem doskonalenia nauczycieli w zakresie prowadzenia pracy zdalnej w placówkach oświatowych w omawianej gminie został podjęty już w drugim miesiącu pandemii, kiedy to zapadła decyzja o ujednoczeniu platformy (MS Teams), na której rozpoczęli pracę wszyscy nauczyciele, pracujący w placówkach oświatowych na terenie gminy. Przeszkoleni zostali najpierw koordynatorzy pracy zdalnej w każdej szkole – zazwyczaj byli to nauczyciele informatyki. Kolejne szkolenia dotyczyły już wszystkich nauczycieli. Oczywiście problem okazał się niełatwy do rozwiązania, gdyż, jak wiadomo, charakterystyczną cechą doskonalenia dorosłych jest to, że należy w nim uwzględnić trudność polegającą na tym, że osoby doskonalące się są na różnych etapach wtajemniczenia w problematykę szkolenia. Dodatkowo problem ten potęgował również fakt, że w każdej społeczności jest grupa osób, która ma bardzo duży dystans do technologii informatycznej i jak tylko to było możliwe, próbowała wypierać problem i potrzebę nabycia niezbędnych umiejętności w zakresie pracy zdalnej. Stąd kolejne szkolenia musiały już mieć nieco inny charakter.

Sformułowano potrzebę doskonalenia się w grupach przedmiotowych z uwagi na fakt, że każdy przedmiot charakteryzuje się specyfiką metodyczną właściwą dla materiału dydaktycznego. Podjęto działania zmierzające do budowania sieci samokształcenia. Bardzo dobrze funkcjonowała sieć dyrektorów (przy czym zbudowana została ona już przed pandemią). Jako pierwsza z dużym sukcesem powstała sieć nauczycieli informatyki. Stała się ona motorem wdrożenia podstaw pracy zdalnej w poszczególnych placówkach. Kolejna sieć, która aktywnie włączyła się w proces doskonalenia nauczycieli w zakresie edukacji zdalnej, integrowała nauczycieli matematyki. Inicjatorem powstania tej sieci była doradczyni metodyczna, która zaangażowała się także do współpracy w ramach tworzenia sieci nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

Dużą aktywnością w tym zakresie wykazały się także nauczycielki przedszkoli, uczestnicząc w szkoleniach w zakresie obsługi platformy informatycznej i wykorzystania jej możliwości do nawiązania kontaktu z rodzicami dzieci i prowadzenia zajęć zdalnych w sytuacji, gdy obostrzenia pandemii dotyczą także dzieci przedszkolnych.

Ujednoczenie narzędzia wyeliminowało konieczność zapoznawania się przez rodziców z różnymi narzędziami. Ale przede wszystkim decyzja ta podyktowana była staraniem, aby uczniowie łatwiej wdrożyli się w proces pracy zdalnej i nie musieli na każdej lekcji przestawiać się na inne narzędzia pracy. Decyzja ta ułatwiła także dyrektorom zmianę organizacji pracy placówki oświatowej oraz zmianę prowadzenia procesu nadzoru pedagogicznego. Rozproszone formy pracy nauczycieli posługujących się w pierwszych tygodniach pandemii różnymi narzędziami bardzo ograniczały prowadzenie nadzoru przez kadrę kierowniczą szkół i przedszkoli.

Edukacja zdalna to nie tylko zabezpieczenie odpowiednich narzędzi, ale także przebudowa metodyki pracy nauczycieli. Stąd rozpoczęto proces budowania jakości poprzez tworzenie sieci współpracy i doskonalenia online. Potrzeba taka wytworzyła się również po wnikliwej analizie wyników egzaminów

ósmoklasisty i sformułowaniu wniosków, dotyczących procesu doskonalenia współpracy między poszczególnymi szkołami w gminie w celu wykorzystania potencjału poszczególnych placówek w zakresie tych kompetencji i przedmiotów, które wypadły najlepiej. We współpracy z lokalnymi liderami edukacji i doradcą metodycznym przygotowano lekcje otwarte z wykorzystaniem kamer, na początku dla nauczycieli matematyki i informatyki pod nazwą „Inspirujące lekcje matematyki i informatyki”. W zajęciach prowadzonych online uczestniczą prawie wszyscy nauczyciele uczący w gminie tych przedmiotów. Celem lekcji otwartych jest stwarzanie sytuacji do dyskusji i doskonalenia własnego warsztatu pracy oraz tworzenie przestrzeni do wymiany doświadczeń, uczenia się, tak, aby szkoły stawały się organizacjami uczącymi się.

Wykorzystanie kamer może służyć także samodoskonaleniu nauczycieli i dyrektorów. Obserwacja swoich zajęć, lekcji czy sposobu prowadzenia rady pedagogicznej to doskonały materiał do analizy, autoewaluacji, doskonalenia własnego warsztatu pracy. Aby stopniowo budować kulturę pracy szkoły, polegającą na pokazywaniu własnego warsztatu pracy i dzieleniu się swoim doświadczeniem z innymi, dyrektorzy pracujący w ramach własnej sieci (prowadzonej i koordynowanej przez dyrektora centrum usług wspólnych), uznali, że będą zachęcać kreatywnych i aktywnych nauczycieli do prezentacji wybranych przez siebie zajęć. Taki proces wprowadzania zmiany stwarza większe szanse na otwarcie się większej grupy nauczycieli na tę formę doskonalenia, np. w ramach pracy zespołów przedmiotowych czy problemowych.

Omówienie sposobów mierzenia jakości zdalnej edukacji z perspektywy roku wprowadzanych zmian i dostosowań do systemu

Ważnym etapem wprowadzanych zmian jest **ewaluacja procesu** poprzez przygotowanie i przeprowadzenie ankiet ewaluacyjnych, dotyczących jakości zdalnej edukacji. Respondentami przygotowanego narzędzia byli rodzice, nauczyciele, uczniowie. Celem ankiet było pozyskanie przez organ prowadzący oraz społeczność szkolną i przedszkolną informacji o tym, jak oceniana jest edukacja zdalna prowadzona w gminnych szkołach oraz w jaki sposób można ją udoskonalić. Przygotowane ankiety były anonimowe i zostały przeprowadzone elektronicznie. Wnioski z ankiet zostały upublicznione i posłużą do doskonalenia form i organizacji zdalnego nauczania.

Cel badań i pytania badawcze

Celem przeprowadzonych ankiet było zgromadzenie informacji na temat tego, jak nauczyciele, uczniowie i rodzice oceniają formy i sposoby prowadzenia zdalnego nauczania, na jakie obszary należy zwrócić szczególną uwagę. Zgromadzone opinie mają posłużyć usprawnieniu prowadzenia edukacji zdalnej i podniesieniu jej jakości. Po okresie wstępnym, podczas którego system koncentrował się na organizacji sprzętu służącego do komunikacji zdalnej, przyszedł czas, aby budować jakość takiej formy nauczania, a przede wszystkim zdiagnozować, jak jest ona oceniana i jak funkcjonuje. Ponadto, badanie jest elementem budowania strategii rozwoju gminy.

W ankiecie nie były przetwarzane dane osobowe, co jest informacją ważną z punktu widzenia ochrony danych osobowych. Udział w badaniu był anonimowy i dobrowolny – można było z niego zrezygnować na dowolnym etapie bez ponoszenia jakichkolwiek konsekwencji. Przekazane informacje zostaną wykorzystane wyłącznie do analiz statystycznych. Wyniki nie będą analizowane indywidualnie. Gromadzone dane są przechowywane na serwerach gminy i przetwarzane zgodnie z zasadą poufności i integralności z dostępem tylko dla osób upoważnionych. Założono także, aby badanie nie trwało zbyt długo, gdyż mogłoby to wpłynąć na obniżenie frekwencji respondentów.

Inicjatorem i organizatorem badania jest jednostka organizacyjna gminy, nadzorująca pracę szkół i obsługująca je pod kątem finansowo-płacowo-administracyjnym (tzw. centrum usług wspólnych). Badanie zostało przeprowadzone w szkołach podstawowych gminy wiejskiej zlokalizowanej w pobliżu dużej aglomeracji miejskiej. Na terenie gminy funkcjonuje pięć szkół podstawowych – jedna duża licząca ok. 800 uczniów i trzy szkoły średnia oraz jedna mniejsza – ok. 280 uczniów.

W badaniu ankietowym wzięło udział:

- 162 nauczycieli szkół podstawowych edukacji wczesnoszkolnej oraz klas 4–8 – co stanowi 63% wszystkich nauczycieli w gminie;
- 602 rodziców uczniów szkół podstawowych edukacji wczesnoszkolnej oraz klas 4–8, wszystkich uczniów w szkołach jest 2420;
- 906 uczniów klas 4–8, co stanowi 61% wszystkich uczniów tych klas

Autorzy ankiety uznali, że odpowiedzi uczniów klas 1–3 są niejednokrotnie tożsame z odpowiedziami rodziców, stąd nie zostali oni zaproszeni do badania.

Narzędzia badania jakości nauczania zdalnego

Ankieta skierowana do nauczycieli

Pytania badawcze:

1. Jak respondenci oceniają swoje kompetencje w zakresie:
  - wsparcia ucznia w radzeniu sobie ze stresem,
  - wsparcia ucznia w zakresie bezpiecznej pracy w sieci,
  - współpracy z rodzicami uczniów podczas zdalnego nauczania
  - zgodnego z prawem korzystania z cudzych utworów,
  - umiejętności wykorzystania e-zasobów edukacyjnych, posługiwania się platformami zdalnego nauczania (MS Teams)?
2. Z jakich źródeł korzystają nauczyciele w zakresie rozwijania kompetencji potrzebnych do prowadzenia zdalnego nauczania? Zaproponowano do wyboru:
  - artykuły naukowe,
  - zespoły przedmiotowe,
  - nieformalne wsparcie, np. znajomi,
  - grupy w mediach społecznościowych,
  - dyrekcja szkoły,
  - materiały dostępne w internecie,
  - prasa oświatowa,
  - szkolenia zorganizowane przez szkołę,
  - szkolenia wybierane indywidualnie,
  - inne (niewymienione).
3. Jak nauczyciele oceniają swoje doświadczenia w zakresie nauczania online?
4. Jak nauczyciele oceniają jakość zdalnej edukacji prowadzonej w szkole, w której pracują, w wymienionych aspektach:
  - sposób prowadzenia zajęć,

- organizacja zajęć – np. plan lekcji, ich długość,
  - sposób i formy oceniania,
  - nawiązanie kontaktu z uczniami, rodzicami.
5. Jak nauczyciele oceniają jakość prowadzonej przez siebie zdalnej edukacji w wymienionych aspektach:
- sposób prowadzenia zajęć,
  - organizacja zajęć – np. plan lekcji, ich długość,
  - sposób i formy oceniania,
  - nawiązanie kontaktu z uczniami, rodzicami.
6. Jaką część edukacji zdalnej respondent prowadzi na platformie Teams?
7. Jakie aspekty edukacji zdalnej prowadzonej w swojej szkole nauczyciele oceniają najwyżej, co wymaga doskonalenia, a co najniżej jest oceniane?
8. Co, w ocenie nauczycieli sprawia uczniom największy problem w nauczaniu zdalnym:
- zaplanowanie codziennej nauki,
  - poradzenie sobie ze stresem,
  - brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem,
  - problem z koncentracją,
  - współdzielenie komputera,
  - brak kontaktu z koleżankami i kolegami,
  - niska jakość sprzętu komputerowego, z którego korzysta uczeń podczas nauki zdalnej?
9. Jakiego wsparcia oczekują nauczyciele i od kogo, aby usprawnić proces zdalnej edukacji?

Ankieta skierowana do uczniów

1. Czy uczeń ma do dyspozycji komputer (laptop, tablet lub inne urządzenie), czy musi się dzielić dostępem do niego?
2. Jak uczniowie oceniają swoje umiejętności w edukacji zdalnej w zakresie:
- radzenia sobie ze stresem,
  - planowania czasu pracy,
  - bezpiecznej pracy w sieci,
  - zgodnego z prawem korzystania z cudzych utworów,
  - umiejętności wykorzystania e-zasobów edukacyjnych,
  - posługiwania się platformami zdalnego nauczania (MS Teams)?
3. Jak uczniowie oceniają sposób prowadzenia w ich szkole zdalnej edukacji w okresie pandemii w następujących obszarach:
- sposób prowadzenia zajęć,
  - organizacja zajęć – np. plan lekcji, ich długość,

- sposób i formy oceniania,
  - nawiązanie kontaktu przez nauczycieli z uczniami, rodzicami,
  - sposób motywowania uczniów do pracy?
4. Jaka część zajęć w edukacji zdalnej, zdaniem uczniów, odbywa się na platformie Teams?
  5. Co sprawia uczniom największy problem w edukacji zdalnej:
    - zaplanowanie codziennej nauki,
    - poradzenie sobie ze stresem,
    - brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem,
    - problem z koncentracją,
    - współdzielenie komputera,
    - brak kontaktu z koleżankami i kolegami,
    - niska jakość sprzętu komputerowego, wykorzystywanego podczas nauki zdalnej?
  6. Jakiego wsparcia oczekują uczniowie i od kogo, aby usprawnić proces zdalnej edukacji?

Ankieta skierowana do rodziców

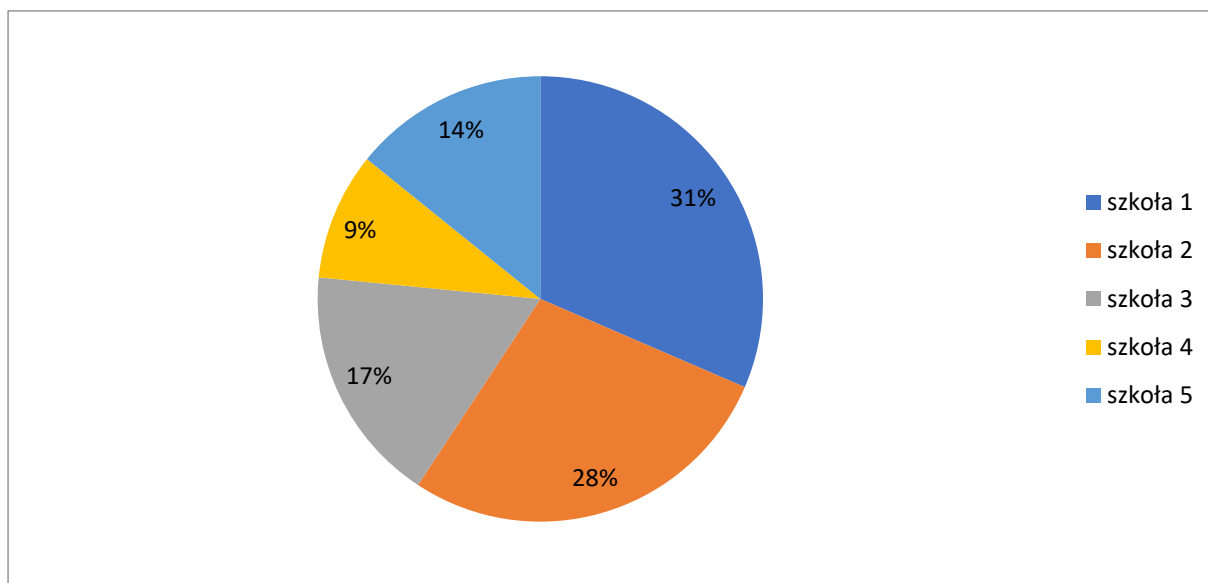
Pytania badawcze:

1. Czy dziecko ma do dyspozycji komputer (laptop, tablet lub inne urządzenie), czy musi się dzielić dostępem do niego?
2. Jak rodzice oceniają swoje kompetencje w kontekście edukacji zdalnej zakresie:
  - wsparcia dziecka w radzeniu sobie ze stresem,
  - wsparcia dziecka w zakresie bezpiecznej pracy w sieci,
  - zgodnego z prawem korzystania z cudzych utworów,
  - umiejętności wykorzystania e-zasobów edukacyjnych,
  - posługiwania się platformami zdalnego nauczania (MS Teams)?
3. Jak oceniają rodzice jakość zdalnej edukacji, prowadzonej w okresie pandemii w szkole, do której uczęszcza ich dziecko w zakresie:
  - sposobu prowadzenia zajęć,
  - organizacji zajęć – np. plan lekcji, ich długość,
  - sposobów i form oceniania,
  - nawiązania kontaktu przez nauczycieli z uczniami, rodzicami,
  - sposobu motywowania uczniów do pracy?
4. Jaka część zajęć edukacji zdalnej, zdaniem rodziców, odbywa się na platformie Teams?
5. Co sprawia dziecku, zdaniem rodziców, największy problem w edukacji zdalnej:
  - zaplanowanie codziennej nauki,
  - poradzenie sobie ze stresem,
  - brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem,

- problem z koncentracją,
  - współdzielenie komputera,
  - brak kontaktu z koleżankami i kolegami,
  - niska jakość sprzętu komputerowego, wykorzystywanego podczas nauki zdalnej?
6. Jakiego wsparcia oczekują rodzice i od kogo, aby usprawnić proces zdalnej edukacji?

Mierzenie jakości edukacji zdalnej z perspektywy doświadczeń organu prowadzącego szkoły – prezentacja wyników badań

Ankieta – respondenci – nauczyciele

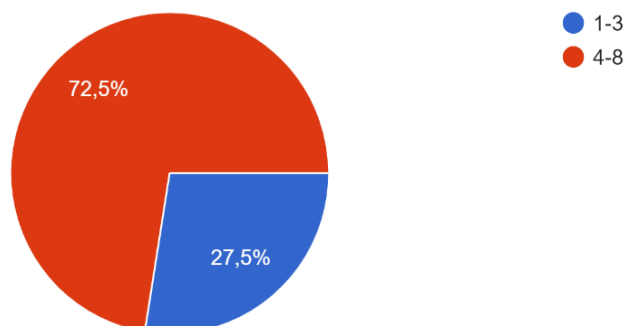
Wykres 1. Charakterystyka respondentów w odniesieniu do poszczególnych szkół

- W szkole nr 1 pracuje 89 nauczycieli, co stanowi 34% wszystkich nauczycieli w gminie, tymczasem w ankiecie wzięło udział ok. 32% wszystkich respondentów.
- W szkole nr 2 pracuje 58 nauczycieli, co stanowi 23% wszystkich nauczycieli w gminie, tymczasem w ankiecie wzięło udział ok. 28% wszystkich respondentów.
- W szkole nr 3 pracuje 47 nauczycieli, co stanowi 18% wszystkich nauczycieli w gminie, tymczasem w ankiecie wzięło udział ok. 17% wszystkich respondentów.
- W szkole nr 4 pracuje 36 nauczycieli, co stanowi 14% wszystkich nauczycieli w gminie, tymczasem w ankiecie wzięło udział ok. 9% wszystkich respondentów.
- W szkole nr 5 pracuje 26 nauczycieli, co stanowi 10% wszystkich nauczycieli w gminie, tymczasem w ankiecie wzięło udział ok. 14% wszystkich respondentów.

Z powyższego zestawienia wynika, że największe zaangażowanie i udział w badaniu wykazali nauczyciele szkoły nr 5 i 2, natomiast najmniejsze – szkoły nr 4. Szkoły nr 1 i 3 uzyskały wynik zbliżony do średniego. Zaangażowanie w proces udzielania informacji zwrotnej przez nauczycieli może być m.in. efektem aktywności dyrektora i jego kompetencji zarządczych.

Uczy Pani/Pan w klasach:

160 odpowiedzi

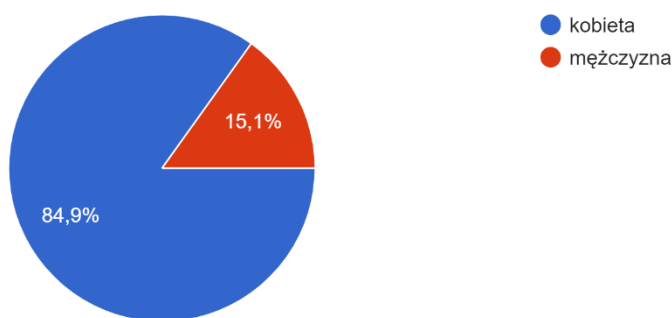

Wykres 2 Charakterystyka nauczycieli ze względu na poziom edukacyjny, na którym uczą

W badaniu brali udział nauczyciele klas 1–3 i 4–8 szkół podstawowych. Zdecydowana większość to nauczyciele klas 4–8 – stanowią 72,5% respondentów. 27,5% stanowią nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej, wśród nich są także nauczyciele dwóch oddziałów przedszkolnych funkcjonujących w szkołach podstawowych. Odpowiedzi nauczycieli, ze względu na etap edukacyjny, na którym uczą, w zakresie edukacji zdalnej różnią się w niektórych aspektach między sobą, co jest szczególnie zauważalne w przypadku pytań otwartych. Różnice wynikają także ze specyfiki pracy i wieku uczniów, który determinuje sposób radzenia sobie z problemami i samodzielność pracy. Podobne różnice można zauważyć także w odpowiedziach rodziców.

Płeć:

159 odpowiedzi

Wykres 3 Charakterystyka nauczycieli ze względu na płeć

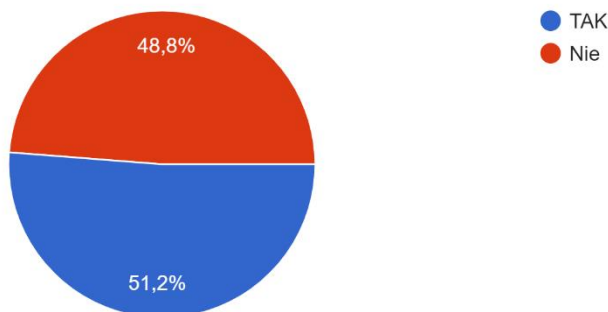
Z uwagi na fakt, że zawód nauczyciela jest w znacznym stopniu sfeminizowany, również w tym badaniu zdecydowaną większość respondentów stanowiły kobiety – aż 84,9%. Tylko 15,1% wśród respondentów

to mężczyźni. Według badań OECD *Nauczanie – wyniki badań 2008. Polska na tle międzynarodowym. TAILS* 76,3% w zawodzie nauczycielskim stanowią kobiety. Wyniki respondentów w ww. badaniu są w tym zakresie reprezentatywne. Czytamy w nim, że:

najważniejszymi wyznacznikami demograficznymi charakteryzującymi nauczycieli jako grupę zawodową są: feminizacja i starzenie się nauczycieli. Brak jest wyraźnej polityki w sprawie dominacji kobiet w zawodzie nauczycielskim, a to powoduje przede wszystkim niewystępowanie pozytywnych ról męskich w szkołach, co w konsekwencji wyłącza chłopców, jako potencjalnych kandydatów do zawodu nauczycielskiego a także narusza równowagę płci personelu pedagogicznego. Niewielki odsetek mężczyzn chcących zostać nauczycielami znacząco wpływa na potencjalną „podaż” nauczycieli, na zdolność rekrutacji przyszłych nauczycieli.

Jak wynika z powyższej wypowiedzi, problem jest złożony, a wyniki badania wskazują także na to, że zaangażowanie w udział np. w dobrowolnym ankietowaniu ze strony kobiet jest także większe. Respondenci byli również pytani o to, czy są wychowawcami klasy.

Jestem wychowawczynią/wychowawcą
162 odpowiedzi

Wykres 4. Charakterystyka nauczycieli ze względu na pełnienie funkcji wychowawcy

Powyższy wykres wydaje się zaskakujący. Okazuje się, że połowa z respondentów pełni funkcję wychowawcy klasy, a druga połowa – nie. Statystycznie wydaje się, że większość nauczycieli pełni funkcję wychowawcy. Jeśli przyjąć takie założenie, to w badaniu ankietowym wzięła udział większość nauczycieli, którzy w trakcie badania nie byli wychowawcami.

Pytanie pierwsze dotyczyło samooceny respondentów ich kompetencji w sześciu obszarach.

1. Jak oceniacie Państwo swoje kompetencje w zakresie: Można udzielić jednej odpowiedzi w wierszu.

80 nauczycieli ocenia swoje **kompetencje w zakresie wsparcia ucznia w radzeniu sobie ze stresem** (obszar 1) wysoko, 57 – przeciętnie, a 22 – bardzo wysoko. Tylko 3 nauczycieli oceniło swoje kompetencje raczej nisko, natomiast żaden nauczyciel nie ocenił bardzo nisko.

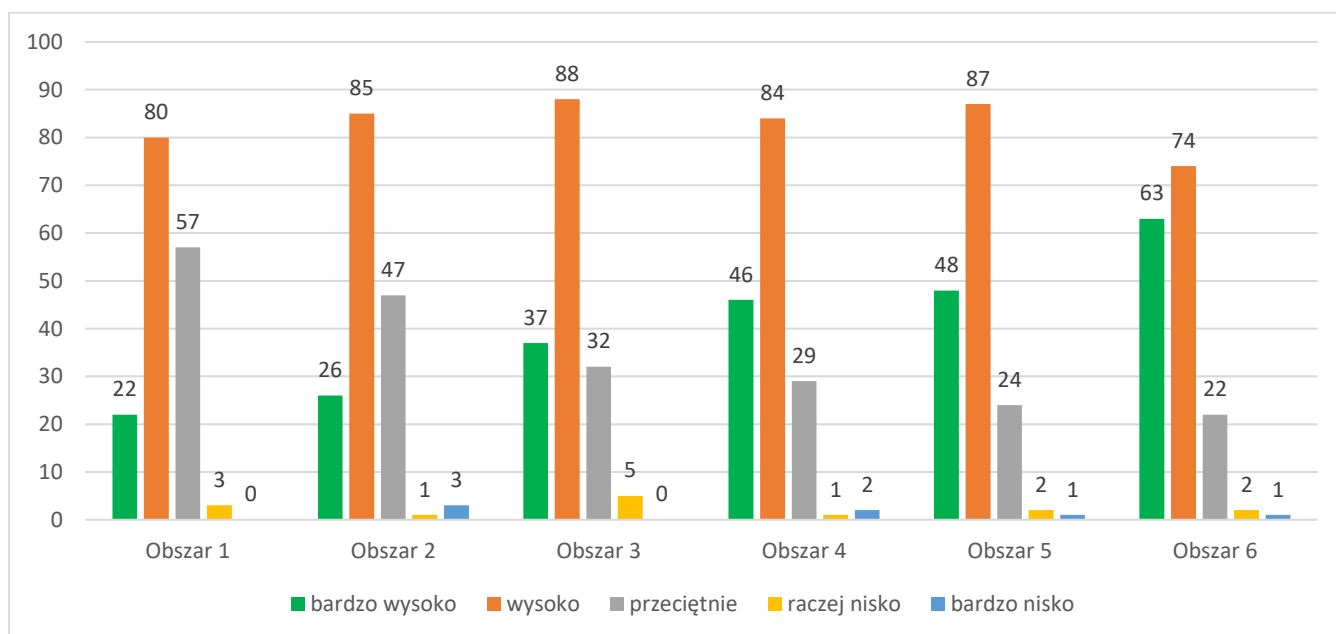
Jeśli chodzi o **wsparcie ucznia w zakresie bezpiecznej pracy w sieci** (obszar 2), to wyniki są następujące: wysoko ocenia swoje kompetencje w tym zakresie 85 nauczycieli, 47 – przeciętnie, 26 – bardzo wysoko, natomiast tylko jeden nauczyciel(-ka) ocenił(-a) swoje kompetencje raczej nisko i 3 bardzo nisko.

Kolejny obszar, w którym nauczyciele oceniali swoje kompetencje, dotyczył **współpracy z rodzicami uczniów podczas zdalnego nauczania** (obszar 3). 88 nauczycieli oceniło tę kompetencję na poziomie wysokim, 37 – bardzo wysokim, 32 – przeciętnym, a 5 – raczej niskim. Żaden nauczyciel nie ocenił swoich kompetencji w tym zakresie bardzo nisko.

Jeśli chodzi o **kompetencje dotyczące zgodnego z prawem korzystania z cudzych utworów** (obszar 4), to 84 nauczycieli oceniło swoje kompetencje wysoko, 46 – bardzo wysoko, 29 – przeciętnie, jeden nauczyciel(ka) ocenił(a) się raczej nisko, a 2 – bardzo nisko.

Umiejętności wykorzystania e-zasobów edukacyjnych (obszar 5) – to kolejna kategoria, w której respondenci oceniali swoje kompetencje. 87 nauczycieli oceniło siebie na poziomie wysokim, 48 – bardzo wysokim, 24 – przeciętnie, 2 – raczej nisko, a 1 nauczyciel(ka) – bardzo nisko.

Ostatni obszar (obszar 6) dotyczył **posługiwania się platformami zdalnego nauczania (MS Teams)**. 74 respondentów ocenia swoje kompetencje na poziomie wysokim, 63 – bardzo wysokim, 22 – przeciętnym, 2 – raczej niskim, 1 – bardzo niskim.

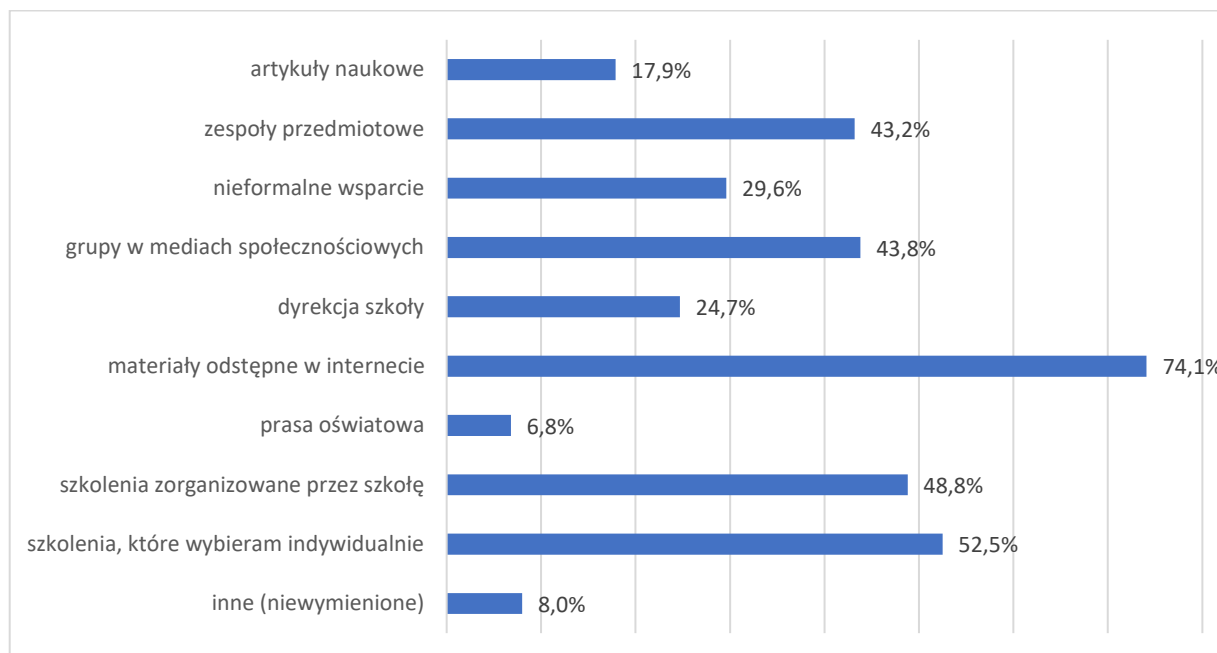

Wykres 5. Samoocena kompetencji nauczycieli w sześciu obszarach

Należy dodać, że pytanie to ma charakter opiniotwórczy, nie mierzy się za jego pomocą rzeczywistych kompetencji respondentów, ale ich opinie, samooceny na temat własnych kompetencji.

W pytaniu drugim respondenci wskazywali źródła, z których korzystają podczas przygotowania się i w trakcie pracy zdalnej.

2. Poniżej wymienione są źródła, z jakich korzystają nauczyciele w zakresie rozwijania kompetencji potrzebnych do prowadzenia zdalnego nauczania. Proszę wskazać 3 najchętniej przez siebie wykorzystywane.

Wykres 6. Wykaz źródeł, z jakich korzystają nauczyciele, w celu rozwijania kompetencji potrzebnych do prowadzenia edukacji zdalnej

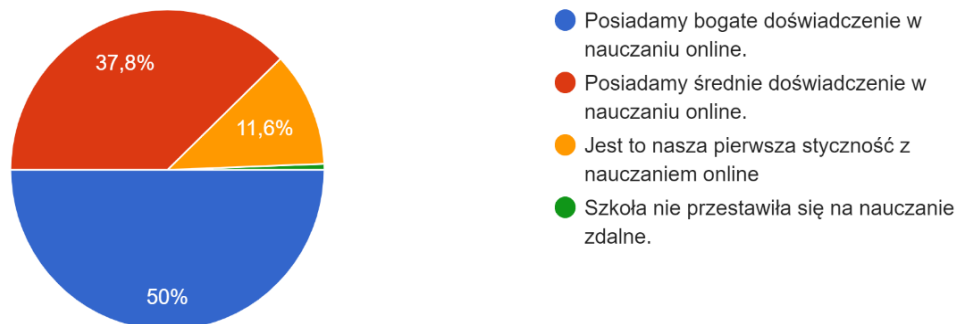
Najczęściej wskazywano *materiały dostępne w internecie* – 120 nauczycieli. W dalszym ciągu bardzo dużym zainteresowaniem cieszą się *szkolenia, które nauczyciele wybierają indywidualnie*. Aż 79 respondentów podało *szkolenia zorganizowane przez szkołę*. Dla 71 nauczycieli ważnym źródłem są *grupy w mediach społecznościowych*, a dla 70 – *zespoły przedmiotowe*. Zdecydowanie rzadziej nauczyciele sięgają po *nieformalne wsparcie, np. znajomych* (48 nauczycieli) i *dyrekcję szkoły* (40 nauczycieli). Bardzo małym zainteresowaniem cieszą się *artykuły naukowe* (29 nauczycieli) i *prasa oświatowa* (11 nauczycieli). Okazuje się, że dość powszechny w szkole zwyczaj prenumeraty czasopism profesjonalnych nie jest już dziś chętnie używanym źródłem wiedzy.

Wyniki wskazują na to, że nauczyciele traktują Internet jako podstawowe źródło wiedzy i środek samodoskonalenia się. Informacja ta może posłużyć np. do planowania środków przeznaczonych na doskonalenie zawodowe.

Pytanie trzecie ujmuje problem oceny kompetencji w zakresie prowadzonego nauczania zdalnego w odniesieniu do całej szkoły, a nie respondenta.

3. Gdy myślicie Państwo o swojej Szkole, które stwierdzenie najlepiej oddaje doświadczenie nauczycieli w zakresie nauczania online?

162 odpowiedzi

Wykres 7. Samoocena nauczycieli ich doświadczeń w zakresie nauczania online

Samoocena nauczycieli, dotycząca ich doświadczeń w zakresie nauczania online wydaje się optymistyczna. 50% respondentów uważa, że posiada bogate doświadczenie w nauczaniu online. 37,8% przyznaje, że ma średnie doświadczenie w nauczaniu zdalnym. Tylko 11,6% osób przyznało, że jest to pierwsza styczność nauczycieli szkoły, w której pracują, nauczaniem online. Niewielka liczba nauczycieli uważa, że szkoła nie przestawiła się na nauczanie online – 0,6%. W tym kontekście bardzo ciekawe jest odczucie uczniów i rodziców w zakresie analizowanego problemu.

Pytanie 4 ma także charakter opiniotwórczy. Dotyczy jakości zdalnej edukacji prowadzonej w szkole mierzonej w kilku aspektach.

4. Jak oceniacie Państwo jakość zdalnej edukacji prowadzonej w Waszej szkole w wymienionych aspektach: Można udzielić jednej odpowiedzi w wierszu.

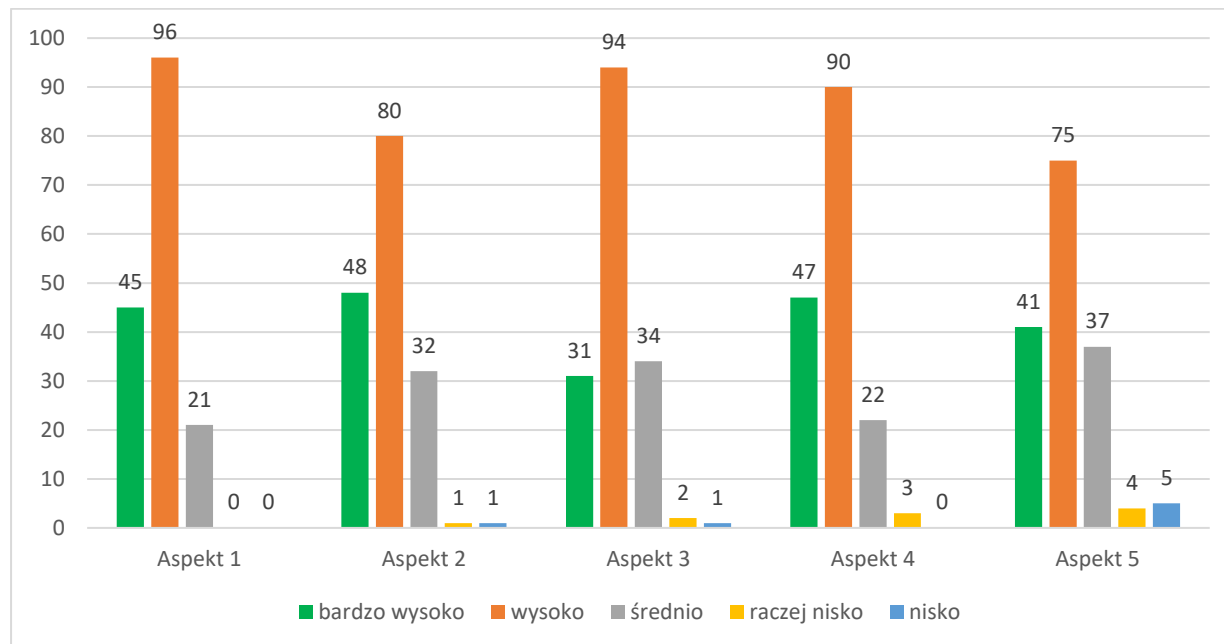
Pierwszy z nich dotyczy **sposobu prowadzenia zajęć** (aspekt 1). Wysoko obszar ten oceniło 96 respondentów; bardzo wysoko – 45; średnio – 21. Żaden/żadna nauczyciel(ka) nie ocenił(a) pracy szkoły w tym aspekcie *raczej nisko* czy *bardzo nisko*.

Kolejny obszar edukacji zdalnej poddany ocenie dotyczył **organizacji zajęć, planu lekcji, ich długości** (aspekt 2). Wysoko oceniło ten aspekt 80 respondentów (-ek); bardzo wysoko – 48; średnio – 32. Tylko 1 nauczyciel(-ka) ocenił(-a) pracę w tym zakresie na poziomie *raczej niskim* i *bardzo niskim*.

Sposób i formy oceniania to kolejny aspekt pracy szkoły (aspekt 3), który podlegał ocenie. 94 nauczycieli(-ek) oceniło ten obszar *wysoko*; 34 – *średnio*; 31 – *bardzo wysoko*; 2 – *raczej nisko* i 1 *bardzo nisko*. Wynik wskazują, że wielu nauczycieli widzi w tym zakresie konieczność doskonalenia się.

Ostatnim badanym obszarem było **nawiązanie kontaktu z uczniami, rodzicami** (aspekt 4). 90 osób oceniło ten obszar na poziomie *wysokim*; 47 – *bardzo wysokim*; 22 – *średnim*; 3 – *raczej niskim*. Nikt z odpowiadających nie ocenił tego obszaru na poziomie *bardzo niskim*.

W ankiecie umieszczona została także pozycja **inne** (aspekty niewymienione wcześniej; aspekt 5). Wskazało ją aż 75 respondentów(-ek) na poziomie *wysokim*; 41 – *bardzo wysokim*; 37 – *średnim*; 4 – *raczej niskim* i 5 – *bardzo niskim*. Pogłębione badania, których nie zawiera analizowana ankieta, dałyby odpowiedź na pytanie, jakich aspektów dotyczą wskazane obszary.

Wykres 8. Ocena przez nauczycieli jakości zdalnej edukacji prowadzonej w ich szkole

Respondenci oceniali jakość prowadzonej przez siebie edukacji zdalnej. W tym aspekcie obszary, podlegające ocenie, były takie same jak w punkcie 5, w którym oceniany był poziom realizacji nauczania zdalnego w szkole, w której uczy respondent(ka).

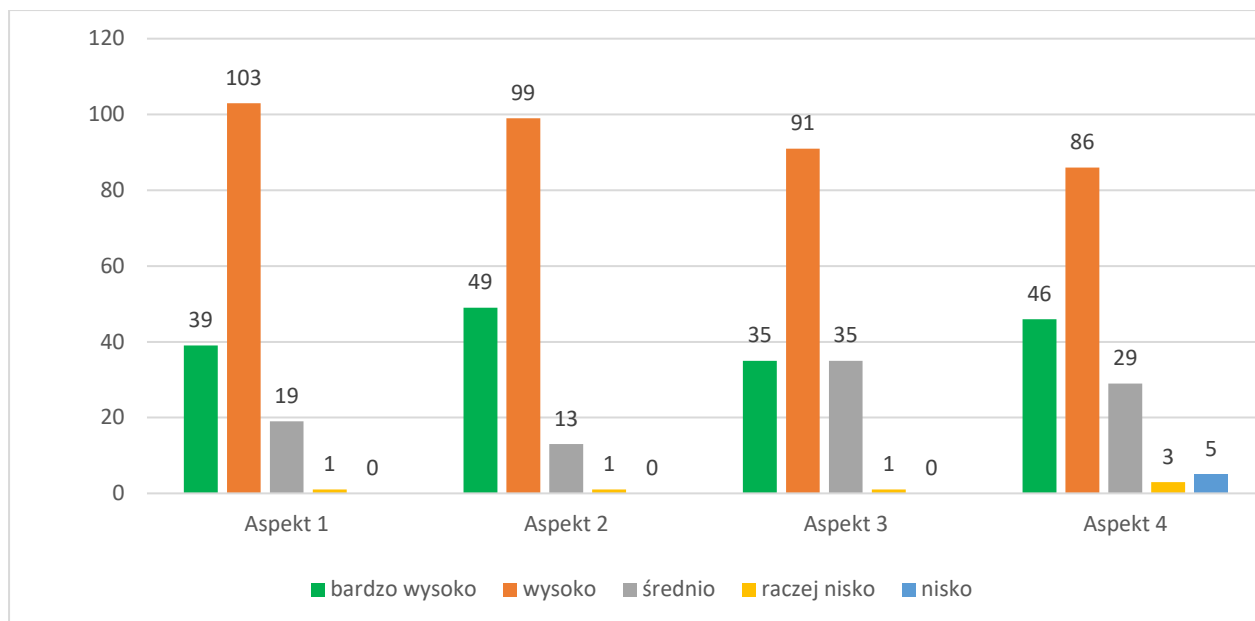
5. Jak oceniacie Państwo jakość prowadzonej przez siebie edukacji w wymienionych aspektach: Można udzielić jednej odpowiedzi w wierszu.

Jeśli chodzi o pierwszy z nich, czyli **sposób prowadzenia zajęć** (aspekt 1), wyniki są następujące: 103 odpowiadających oceniło *wysoko*; 39 – *bardzo wysoko*; 19 – *średnio* a jedna osoba oceniła *raczej nisko*.

Drugi obszar dotyczył **organizacji zajęć** (aspekt 2) i został oceniony następująco: 99 osób wskazało poziom *wysoki*; 49 – *bardzo wysoki*; 13 – *średni*; jedna osoba oceniła *raczej nisko*.

Kolejny aspekt dotyczył **sposobu i form oceniania** (aspekt 3). Wyniki są następujące: 91 – ocenia *wysoko*; 35 – *bardzo wysoko*; 35 – *średnio*; jedna osoba – *raczej nisko*.

Nawiązanie kontaktu z uczniami, rodzicami przez nauczyciela to kolejny aspekt (aspekt 4) podlegający badaniu. 86 osób oceniło się na poziomie *wysokim*; 46 – *bardzo wysokim*; 29 – *średnim*; 3 – *raczej niskim* i 5 – *bardzo niskim*.

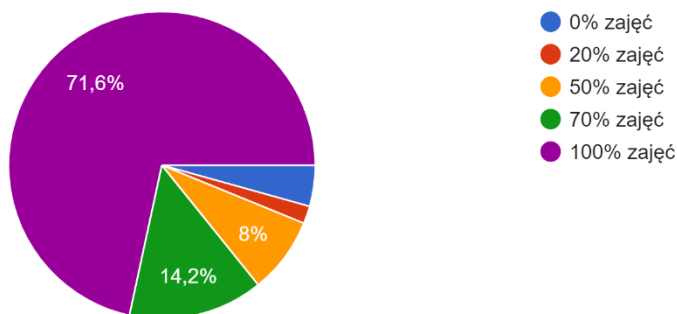

Wykres 9. Ocena przez nauczycieli jakości prowadzonej przez siebie edukacji zdalnej w czterech aspektach

Obszarem edukacji zdalnej, który podlegał częstej krytyce, była mała liczba lekcji, która, szczególnie w początkowym okresie pandemii, odbywała się na platformie. Uczniowie i rodzice skarżyli się, że większość nauczycieli zamiast prowadzić lekcje na platformie, przesyła uczniom materiały do samodzielnego wykonania. Praktyki te powodowały, że w bardzo dużym zakresie musieli angażować się w proces dydaktyczny rodzice – szczególnie w odniesieniu do uczniów klas 1–3. Z uwagi na ważność problemu autorzy ankiety postanowili zbadać ten obszar.

6. Jaka część edukacji zdalnej z Państwa przedmiotu (rodzaju zajęć) odbywa się na platformie Teams?

162 odpowiedzi

Wykres 10. Opinia nauczycieli na temat ilości prowadzonych przez nich zajęć na platformie Teams

Nauczyciele odpowiadali, że prawie 72% zajęć w 100% prowadzonych jest na platformie Teams, a 14,2% nauczycieli wskazało, że 70% zajęć prowadzonych jest na platformie. Około 14% nauczycieli

odpowiedziało, że tylko 50% i mniej zajęć realizowanych jest na platformie. Wyniki te świadczą o tym, że znaczna część zajęć odbywa się online. Należy podkreślić, że badanie prowadzone było po roku prowadzenia nauczania zdalnego.

Pytanie siódme jest próbą diagnozy mocnych stron nauczania zdalnego w szkołach badanej gminy. Ponieważ pytanie miało formę otwartą, prezentowana jest frekwencyjność odpowiedzi.

7. Proszę dokończyć zdanie, wpisując co najmniej dwa czynniki: W edukacji zdalnej prowadzonej w Szkole najwyżej oceniam: 162 odpowiedzi

- organizacja – 49
- różnorodność środków dydaktycznych (e-zasoby, aplikacje) – 23
- współpraca nauczycieli – 22
- komunikacja nauczyciel-uczeń – 21
- metodyka pracy – 19
- szkolenia ze zdalnego nauczania, doskonalenie, samodoskonalenie – 16
- kompetencje nauczycieli – 15
- zaangażowanie nauczycieli – 12
- posługiwanie się platformą – 10
- wsparcie uczniów – 9
- platforma Teams – 8
- współpraca z dyrektorem – 8
- dostęp do sprzętu uczniów i nauczycieli – 6
- współpraca z rodzicami – 6
- ujednolicenie narzędzi – 6
- motywacja – 4
- zaangażowanie uczniów – 4
- wsparcie techniczne ze strony szkoły – 3
- wysoka jakość lekcji – 3
- treści teoretyczne, wiedza – 2
- bogate doświadczenie w nauczaniu online – 2
- prowadzenie zajęć w cichej atmosferze – 2
- zaangażowanie rodziców – 1
- umożliwienie nauczycielom prowadzenie lekcji zdalnych ze szkoły – 1
- atrakcyjność zajęć – 1
- nic – 1
- czytelne procedury nauczania online – 1
- możliwość zdalnego nauczania – 1
- obsługa administratora – 1
- sposoby oceniania – 1
- indywidualizacja – 1

- dostęp do internetu – 1
- dyscyplina pracy – 1
- nie dotyczy – 1
- obecność ucznia na zajęciach – 1
- kompetencje dyrekcji – 1

Zdecydowanie najwyżej nauczyciele(-ki) oceniają *organizację zajęć*. To ważny aspekt badanego zagadnienia, ale pewnie, jak w każdej instytucji, jako jeden z prostszych do wprowadzenia, gdyż w znacznej mierze opiera się na formalnych decyzjach. Niemniej należy podkreślić, że po roku pracy w tym systemie wypracowanie pewnych czytelnych rozwiązań organizacyjnych jest niezwykle ważne i wprowadza porządek w pracy. Na drugim miejscu wymieniono *różnorodność środków dydaktycznych (e-zasoby, aplikacje)*. Potrzeba chwili spowodowała, niewątpliwie, że wiele środków dydaktycznych, które nie były wykorzystywane i co do których podchodzono z dystansem, teraz znalazły zastosowanie. Kolejne, oceniane najwyżej obszary, dotyczyły kompetencji miękkich, a więc *współpracy nauczycieli i komunikacji nauczyciel-uczeń*. Liczba odpowiedzi oscyluje w granicach 20, a więc nie jest ona bardzo duża, ale została wskazana jako funkcjonująca bardzo dobrze.

Charakterystyczne dla tych odpowiedzi jest również to, że są one bardzo rozproszone.

Aż 14 respondentów wymieniło obszary, na które nikt inny nie wskazał. Wyniki te zdają się sugerować, że nie mamy jeszcze wyrobionych standardów i chyba oczekiwać w zakresie prowadzenia edukacji zdalnej, stąd pewnie tak duża różnorodność odpowiedzi i poglądów wśród respondentów(-ek).

Pytanie ósme odwołuje się do obszarów, które, zdaniem respondentów, można poprawić, doskonalić. Zważywszy na fakt, że wiele rozwiązań organizacyjno-metodycznych wykorzystywanych w nauczaniu stacjonarnym w edukacji zdalnej się nie sprawdziło, wydaje się, że poszukiwanie nowych form pracy wiąże się także z potrzebą ulepszania tych, które zaczęto stosować.

8. Proszę dokończyć zdanie, wpisując co najmniej dwa czynniki: W edukacji zdalnej prowadzonej w Szkole widzę potrzebę doskonalenia: 162 odpowiedzi

- korzystanie z zasobów edukacyjnych (programy, e-zasoby, TIK) – 31
- szkolenia ze zdalnego nauczania, doskonalenie, samodoskonalenie – 24
- nie ma potrzeby – 21
- posługiwanie się platformą Teams – 15
- metodyka pracy – 15
- komunikacja, kontakt nauczyciel-uczeń – 9
- sposoby oceniania – 10
- pomoc uczniom (z rodzin problemowych, z kłopotami w nauce, pomoc psychologiczno-pedagogiczna) – 10
- motywacja ucznia – 8
- aktywność uczniów – 8
- dostęp do sprzętu uczniów i nauczycieli – 7

- współpraca, kontakt z rodzicami – 6
- współpraca nauczycieli – 4
- organizacja – 4
- szkolenia dla uczniów (obsługa aplikacji, organizacja dnia) – 4
- wsparcie psychologiczne nauczycieli – 3
- doskonalenie rodziców (obsługa programów) – 3
- radzenie sobie ze stresem – 3
- sposób egzekwowania wiedzy – 2
- komunikacja dyrektor-nauczyciel – 2
- zaangażowanie uczniów – 2
- motywacja – 2
- zaangażowanie rodziców – 2
- indywidualizacja – 2
- nie wiem – 2
- rozwiązywanie problemów wychowawczych – 2
- aktywność fizyczna uczniów – 2
- nie dotyczy – 1
- koncentracja uczniów – 1
- kompetencje nauczycieli – 1
- kontakt z rówieśnikami – 1
- kompetencje informatyczne dyrekcji – 1
- nie mam zdania – 1
- dostosowanie wymagań nauczycieli do możliwości uczniów – 1
- uwzględnienie sytuacji osobistej nauczycieli – 1
- samodzielna praca uczniów – 1
- kontakt z uczniem „znikającym” – 1
- łączenie się uczniów na kamerkach – 1
- praca z uczniem zdolnym – 1
- kontrola pracy z uczniem – 1
- wymagania edukacyjne – 1

Również wypowiedzi zawarte w punkcie 8 są bardzo rozproszone – aż 15 osób podało, jako jedna osoba, wymagający doskonalenia aspekt. Ma na to wpływ z pewnością forma pytania otwartego, którego zaletą jest, z pewnością, to, że autor ankiety nie sugeruje respondentowi odpowiedzi. Najwięcej osób widzi potrzebę doskonalenia takich obszarów jak: *korzystanie z zasobów edukacyjnych (programy, e-zasoby, TIK)*. Pomimo, że ten obszar wskazało najwięcej respondentów(-ek), to jednak nie jest to liczba bardzo duża – zaledwie 31 osób. Jeszcze mniej (24), choć to także najczęściej wymieniany aspekt, wskazało potrzebę *szkolenia ze zdalnego nauczania, doskonalenie, samodoskonalenie*. Ważne miejsce zajmuje także *praca na platformie i metodyka pracy w ogóle*. Ale z kolei podobna liczba osób uznaje, że nie ma potrzeby doskonalenia żadnego z obszarów, czyli można by uznać, że samoocena nauczycieli(-ek) jest

wysoka. Zastanawia fakt, że tylko jeden nauczyciel(ka) wskazał(a), że niepokoi go/ją „znikający” uczeń, czyli wypadanie uczniów z systemu, a tylko 2 osoby wyraziły obawę dotyczącą aktywności fizycznej.

Pytanie dziewiąte miało na celu pozyskanie informacji na temat słabych stron nauczania zdalnego celem poprawy jakości nauczania oraz zminimalizowania skutków tych niedociągnięć.

9. Proszę dokończyć zdanie, wpisując co najmniej dwa czynniki: W edukacji zdalnej prowadzonej w Szkole najniżej oceniam: 162 odpowiedzi

Odpowiedzi respondentów są następujące:

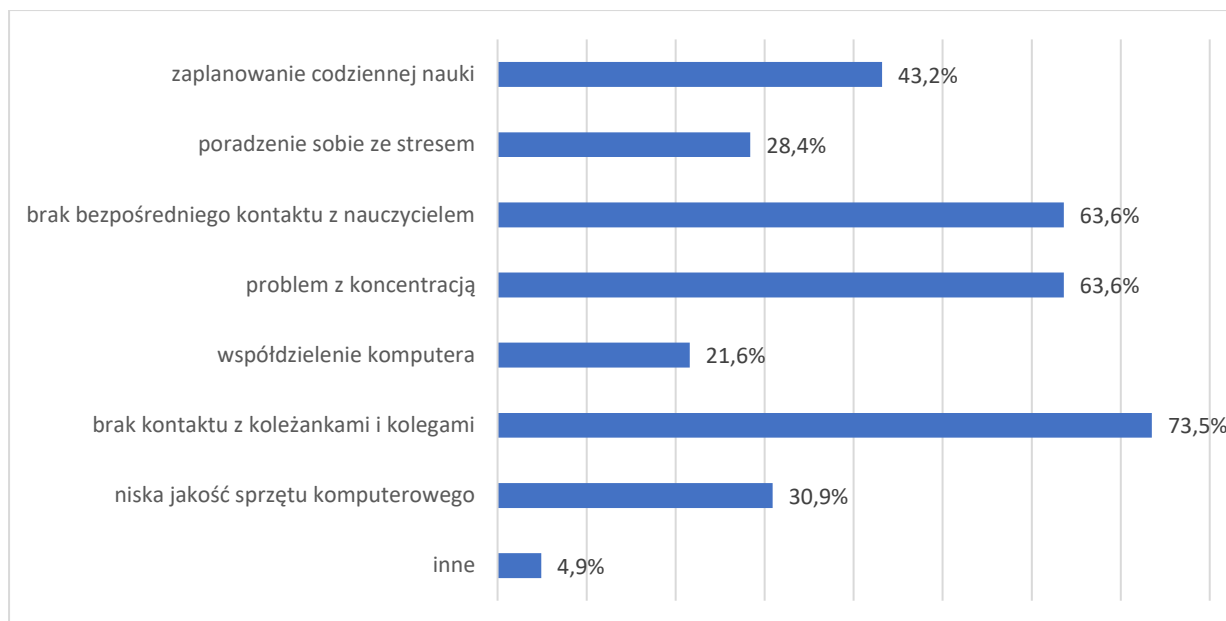
- nie ma takiej rzeczy – 24
- organizacja (plany zajęć, za długo przy komputerze) – 15
- komunikacja nauczyciel-uczeń (kontakt bezpośredni) – 14
- współpraca z rodzicami – 13
- dostęp do sprzętu uczniów i nauczycieli – 12
- weryfikacja umiejętności uczniów (sprawdzanie wiedzy) – 10
- jakość sprzętu – 10
- sposoby oceniania – 10
- zaangażowanie uczniów – 10
- pomoc i wsparcie psychologiczne uczniów (z trudnościami w nauce, posiadających orzeczenia) – 8
- motywacja dzieci – 8
- nie jestem w stanie ocenić – 6
- zaangażowanie rodziców – 6
- dostęp do internetu (połączenie internetowe) – 6
- jakość sprzętu dzieci – 6
- nie mam zdania – 6
- przepływ informacji (komunikacja) – 5
- aktywność uczniów – 5
- uczciwość rodziców i dzieci – 5
- komunikacja nauczyciel-dyrektor – 4
- obecność na zajęciach – 4
- samodzielność uczniów – 4
- lekcje wychowania fizycznego – 3
- dużo biurokracji – 3
- wszystko dobrze funkcjonuje – 3
- obowiązek włączania kamer – 3
- brak odpowiedzialności dzieci za naukę – 3
- współpraca nauczycieli – 3
- organizacja w domu – 2

- metodyka pracy – 1
- wsparcie techniczne ze strony szkoły – 1
- możliwości nauczycieli w motywowaniu uczniów – 1
- wszystko – 1
- kontrola znikających uczniów – 1
- kontrola spełniania obowiązku szkolnego – 1
- brak socjalizacji dzieci – 1
- skłonność do testowania – 1
- dużo obowiązków dla nauczycieli – 1
- brak chęci doskonalenia przez nauczycieli – 1
- kontrola działań nauczycieli – 1
- sposób prowadzenia notatek uczniów – 1
- prowadzenie rad pedagogicznych – 1
- czasochłonność procesu – 1
- liczba zadawanych zadań – 1
- systematyczne korzystanie z Teams - 1
- aktywizacja uczniów - 1
- wsparcie metodyczne nauczycieli – 1
- możliwość prowadzenia zajęć praktycznych i odpowiedzialność za bezpieczeństwo – 1

Najwięcej osób odpowiedziało, że *nie ma takiej rzeczy*, którą można by określić jako słaba strona szkoły. Nie jest to jednak liczba bardzo duża respondentów – bo zaledwie 24. W dalszej kolejności wymieniono – co ciekawe – *organizację (plany zajęć, za długo przy komputerze)*, którą oceniono wysoko we wcześniejszych pytaniach. Na trzecim miejscu wymieniono *komunikację nauczyciel-uczeń (kontakt bezpośredni)*. Podobny wynik uzyskała *współpraca z rodzicami i dostęp do sprzętu uczniów i nauczycieli*. Należy podkreślić, że poziom rozproszenia obszarów w tym punkcie jest największy – 20 osób podało jako jedyni wskazany przez siebie czynnik, który oceniają najniżej.

Aby nauczanie i wychowanie zdalne było skuteczne, konieczna jest (podobnie jak w nauczaniu stacjonarnym) wiedza nauczycieli na temat problemów ich wychowanków. Diagnoza tego obszaru zawarta jest w punkcie dziesiątym ankiety.

10. Największy problem w nauczaniu zdalnym sprawia moim uczniom... Proszę wskazać problemowe obszary.

Wykres 11. Wskazanie przez nauczycieli obszarów, które według nich, sprawiają uczniom największą problemów

Opinię nauczycieli badano za pomocą pytania zamkniętego. Zdaniem respondentów w nauczaniu zdalnym największy problem sprawia uczniom *brak kontaktu z koleżankami i kolegami* – 119 osób wskazało na ten czynnik. Bardzo ważne okazały się również kolejne dwa czynniki: *brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem i problemy z koncentracją*. Tak odpowiedziało po 103 nauczycieli. Również ważny jest czynnik związany z problemami dotyczącymi *zaplanowania codziennej nauki* (70 nauczycieli). 50 nauczycieli wskazało na problem dotyczący *niskiej jakości sprzętu komputerowego, z którego nauczyciele korzystają*. 46 respondentów wskazało na problem *poradzenia sobie ze stresem*. Jako ostatni czynnik wskazano *współdzielenie komputera* – 35 nauczycieli. Ostatni wynik ten wydaje się zaskakujący, zwłaszcza że bardzo mocno jest on eksponowany i podnoszony w mediach i w przestrzeni publicznej.

Ostatnie pytanie badało opinię nauczycieli dotyczącą ich potrzeb w zakresie zdalnej edukacji.

11. Biorąc pod uwagę zaistniałe okoliczności, co można by zrobić, żeby maksymalnie usprawnić proces prowadzonej przez Szkołę nauki zdalnej? Jakiego wsparcia Państwo potrzebujecie? Od kogo oczekivalibyście wsparcia w obecnej sytuacji?

Odpowiedzi respondentów są następujące:

- lepszego łącza internetowego, sprawniejszych narzędzi w postaci platformy – 25
- nie potrzebuję wsparcia – 16
- potrzebuję wsparcia dotyczącego sprzętu – 16
- więcej etatów wsparcia (psychologów, pedagogów) – 16
- więcej szkoleń – 11
- wsparcia w zakresie współpracy z rodzicami – 11
- lepszych materiałów edukacyjnych dla uczniów – 7

- uczniowie mają wrócić do szkół – 7
- wspólnej platformy edukacyjnej – 4
- potrzebują zmiany postrzegania roli nauczyciela – 3
- mniej pracy związanej z dokumentacją – 3
- zapanowania nad zjawiskiem wypadania uczniów z systemu – 3
- mniej szkoleń z zakresu zdalnego nauczania – 2
- „odchudzenia” podstawy programowej – 2
- dodatkowych zajęć dla uczniów – 2
- wsparcia dyrektora – 2
- programu współpracy – 2
- nie wiem – 2

Pozostałe wypowiedzi to pojedyncze głosy - potrzebują: krótszych przerw; zwrotu kosztów za internet w wyniku pracy w domu; zlikwidowania pandemii; zmiany planu zajęć; ograniczenia do minimum nauki zdalnej; poprawy komunikacji; wprowadzenia obowiązku włączania kamer, mikrofonów; współpracy nauczycieli; wymagania od uczniów aktywności, robienia notatek; wsparcia w prowadzeniu lekcji wychowania fizycznego; zmiany systemu oceniania; prowadzenia zajęć stacjonarnie dla uczniów z problemami.

Nauczyciele najczęściej wymieniali potrzebę usprawnienia łącza internetowego i wskazywali na niedobory sprzętowe. Jednocześnie taka sama liczba respondentów deklarowała, że nie potrzebuje żadnego wsparcia. W tej samej liczbie zgłaszano większą potrzebę etatów wsparcia – psychologów i pedagogów. Ważne miejsce w wypowiedziach nauczycieli zajęła potrzeba zwiększenia liczby szkoleń, choć respondenci zwracali uwagę, że wspólne szkolenia w ramach rady pedagogicznej na etapie doskonalenia metodyki pracy zdalnej już się nie sprawdzają, gdyż zróżnicowanie w zakresie sprawności i wtajemniczenia w tajniki pracy online wśród nauczycieli jest bardzo duże, co powoduje, że wspólne szkolenia nie trafiają do części kursantów.

Nauczyciele zwracali także uwagę na potrzebę wsparcia w zakresie współpracy z rodzicami. Brak możliwości korzystania z lepszej bazy materiałów edukacyjnych, zgłaszany przez 7 nauczycieli, może być także interpretowany jako potrzeba kształcenia kompetencji w zakresie wyszukiwania materiałów. Ta sama liczba nauczycieli zgłaszała potrzebę powrotu uczniów do szkół. Dziwią natomiast wypowiedzi 4 nauczycieli, dotyczące potrzeby wprowadzenia wspólnej platformy do pracy zdalnej w szkole, skoro we wszystkich placówkach oświatowych na terenie gminy już na początku pandemii wdrożono system szkoleń i ustalono pracę online na platformie Teams.

Troje nauczycieli zwróciło uwagę na potrzebę zmiany postrzegania roli nauczyciela. To głos niepokojący, ale z pewnością wymagający pogłębionych analiz na podstawie krótkich odpowiedzi zawartych w ankiecie można dokonać zbyt daleko idących nadinterpretacji. Tylko troje nauczycieli wyraziło niepokój związany z wypadaniem uczniów z systemu. Wynik ten można także różnie interpretować – tak mała liczba głosów może wskazywać, że zagrożenia takiego nie ma lub że nie jest ono na tym etapie pracy zdalnej uświadamiane przez respondentów. Pozostałe czynniki wymienione zostały przez dwoje lub

jednego nauczyciela. Zastanawia fakt, że tylko dwóch respondentów wskazało na potrzebę zmiany podstawy programowej, co daje możliwość wysunięcia wniosków, że zdecydowana większość (prawie wszyscy respondenci) nie widzą w tym zakresie problemów.

Tylko jeden nauczyciel zauważył potrzebę włączania przez uczniów kamer i mikrofonów podczas zajęć. I tu znowu pojawia się problem związany z interpretacją tego zjawiska. Wyniki innej ankiety przeprowadzonej w jednej ze szkół, której nauczyciele również uczestniczyli w tym badaniu, wskazują, że problem w tym zakresie jest zdecydowanie większy. Kwestia ta zostanie omówiona w dalszej części publikacji.

Tylko jeden nauczyciel wyraził w ankiecie potrzebę wsparcia w zakresie motywowania uczniów do pracy, ich aktywności oraz robienia notatek. Fakt ten okaże się ważny w skonfrontowaniu z wynikami badań wśród uczniów i rodziców, którzy w tym obszarze widzieli dużą potrzebę wsparcia.

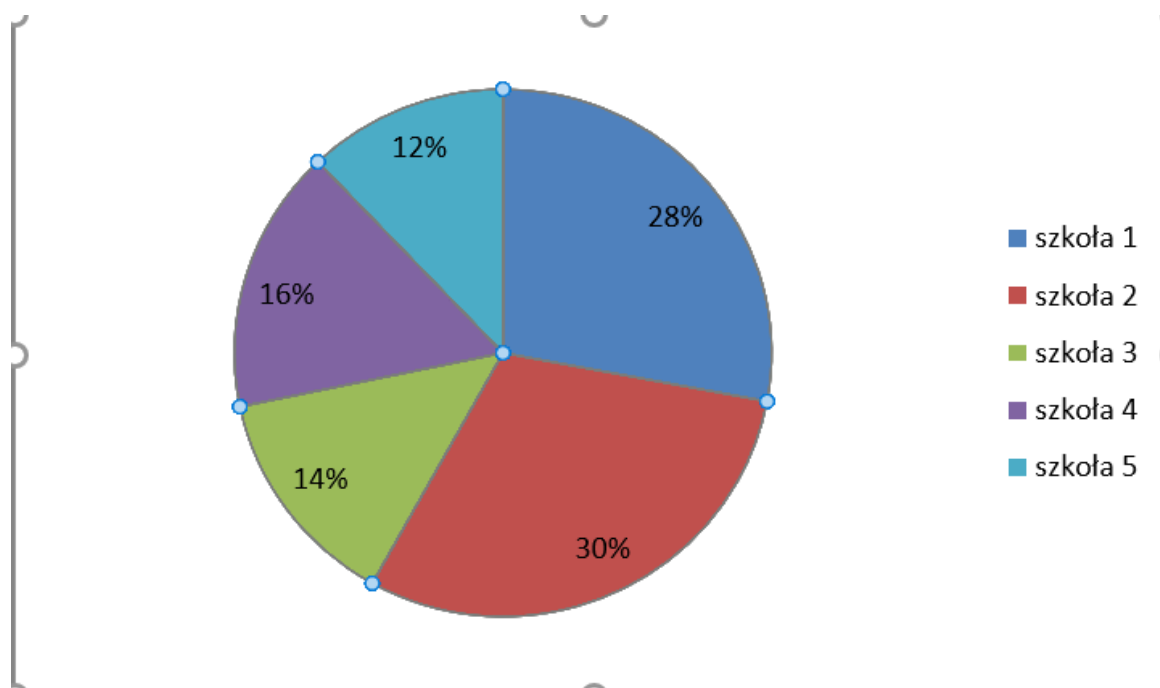
Przykłady wypowiedzi nauczycieli

- Krótszych przerw pomiędzy lekcjami (obecnie półgodzinne wydłużają czas spędzony w ciągu dnia przed komputerem przez uczniów i nauczycieli), partycypację w kosztach Internetu, z którego korzystam w domu do celów służbowych.
- Sprzęt i szkolenia z zakresu motywowania i pracy zdalnej z dziećmi i młodzieżą.
- Tadeusz Kownacki, polski prozaik powiedział: „Wie pan, każdy człowiek ma jakąś potrzebę kontaktu z ludźmi, ale kontaktu nie przypadkowego, tylko jakiejś bliskości charakteru, myślenia, nastroju”. Zdalnym nauczaniem nie wypełnimy tej luki młodym ludziom. Szkoła prócz przekazywania wiedzy jest miejscem spotkań, emocji, budowania silnych więzi oraz charakteru. Co do pytania: lepszy i sprawniejszy internet w gminie, sprzęt elektroniczny i materiały edukacyjne dla najpotrzebniejszych uczniów, więcej pracowników wsparcia emocjonalnego dla uczniów i rodziców (psychologowie i pedagodzy), mniej szkoleń z zakresu zdalnego nauczania (nie każde szkolenie pasuje do wszystkich przedmiotów).
- Odchudzenie podstawy programowej – co leży w gestii MEN.
- Zlikwidować PANDEMIĘ.
- Myślę, że największy problem stanowi brak aktywności ze strony niektórych uczniów, sądzę, że potrzebne jest tutaj wsparcie rodziców, a także psychologów i pedagogów.
- Myślę, że możliwość pomocy stacjonarnej(z zachowaniem reżimu sanitarnego) dla uczniów z problemami w nauce.
- Oczekiwałabym zmiany planu. Także wsparcia sprzętowego – np. tablet graficzny dla każdego nauczyciela.
- Uważam, iż cała platforma office, z której korzystam, daje ogromne możliwości w pracy zdalnej, uczniowie biegle się posługują już programami i nie widzę tutaj potrzeby ingerencji. Natomiast jeżeli pojawiają się sytuacje, gdzie potrzebuję wsparcia podczas pracy, mogę zawsze liczyć na dyrektora szkoły, pedagogów i szkolnego psychologa oraz wychowawców.

- Potrzeba nowoczesnego sprzętu, „pełnego offica” – Microsoft 365 ma ograniczone możliwości, licencji na programy edukacyjne, programy antywirusowe, zmiany postrzegania roli nauczyciela (docenienie naszej pracy).
- Ograniczenie do minimum nauki zdalnej. Uczniowie potrzebują stałego kontaktu z nauczycielami i rówieśnikami.
- Finansowego wsparcia na udział w wybranych szkoleniach, dodatkowe zajęcia wyrównujące wiedzę dla uczniów, którzy z różnych względów (np. wstydzą się, bo mają świadomość, że po drugiej stronie są nie tylko nauczyciel i koledzy z klasy, ale też ich rodzeństwo, rodzice itd.) mało aktywnie uczestniczą w zajęciach online.
- Nie mam większych problemów z prowadzeniem lekcji online i wsparcie zespołu przedmiotowego jest na tę chwilę wystarczające.
- Przede wszystkim wsparcia od dyrekcji szkoły oraz ze strony rodziców (współpraca i zrozumienie).
- Chętnie poprowadziłabym dodatkowe zajęcia online z uwagi na to, że uczniowie o nie dopytują.
- Od rodziców.
- Pracując hybrydowo: część zajęć w domu/część stacjonarnie brakuje informacji, w których klasach jest covid, kto przebywa na kwarantannie, którzy nauczyciele na zwolnieniu.
- Potrzebujemy nowego sprzętu, laptopów i porządnej jakości tabletów dla dzieci.
- Dobry komputer.
- Nie wiem. Ja osobiście nie potrzebuję żadnej pomocy. Widzę że niektórzy uczniowie mają problem z systematycznością logowania się. Po prostu nie ma kto ich przypilnować w domu.
- Uświadamianie rodziców, że pomagając nieuczniwie dzieciom, szkodzimy im. Aby rodzice potrafili zabezpieczać komputery, żeby dzieci nie grały podczas lekcji. Dla nas lepszego sprzętu, aby lekcje bardziej wciągały.
- Potrzebny jest nowy, szybko działający laptop dla każdego nauczyciela. Mniej pracy papierowej do uzupełniania.
- Wspólna platforma edukacyjna.
- Myślę, że od początku nauki zdalnej w szkole zrobiliśmy wspólnie bardzo dużo (procedury, organizacja zajęć itd., laptopy wypożyczone uczniom i nauczycielom itd.), wspólna platforma dla wszystkich szkół w gminie, doszkalanie się nauczycieli, podnoszenie ich kompetencji, dzielenie się wiedzą, współpraca. Myślę, że poprawiłabym zaangażowanie i świadomość części rodziców. Byłoby idealnie, gdyby Teamsy mogły być obsługiwane na komputerach szkolnych, ale to kwestia nowszego sprzętu i pewnie lepszego internetu; mam świadomość, że te modyfikacje wymagają pieniędzy i czasu.
- Lepszy sprzęt do pracy, czuję się wspierana przez Dyrektora szkoły.
- pomoc psychologiczna
- Poprawić infrastrukturę łącz.
- Myślę, że potrzebujemy regularnych szkoleń dotyczących ciekawych programów/aplikacji, które mogą usprawnić zdalne lekcje.

- Ponieważ nauczyciele w związku z nauczaniem zdalnym muszą przestrzegać wielu ustaleń, przepisów wewnętrznych i zewnętrznych, chciałabym, by istniały narzędzia prawne zmuszające rodziców do tego samego. Wtedy działania szkoły (nie tylko w nauczaniu zdalnym) byłyby o wiele bardziej efektywne. Dziecko nie musi rozumieć, że musi się uczyć. To rodzic powinien to rozumieć i w odpowiedni sposób motywować dziecko.
- Kolejne szkolenia po takim czasie nauczania zdalnego są przyjmowane przez tych, którzy sami się doszkalali na różnych platformach, za stratę czasu..... Druga grupa nauczycieli, która nic nie zrobiła, żeby sama doskonalić swoje kompetencje i tak z pomocy, kolejnych kursów nie skorzysta. Teraz każdy nauczyciel jest na innym poziomie i ma inne potrzeby. Kursu, szkolenia dla wszystkich nie da się zrobić, za późno.
- Edukacja zdalna jest prowadzona dobrze, nauczyciele pracują na swoim sprzęcie.
- Nie potrzebuję wsparcia.
- Obowiązek w czasie lekcji posiadania włączonych kamer.
- metodyczne narzędzia pracy
- Czekam na moment, kiedy będzie można połączyć pracę zdalną z bezpośrednim kontaktem z uczniem. Obecnie bardzo potrzebne jest odnalezienie uczniów, którzy z różnych powodów nie biorą aktywnego udziału w lekcjach. Szkoła nie ma możliwości dostosowania planu lekcji dla uczniów dzielących sprzęt komputerowy z rodzeństwem.
- Szkoła nie prowadziła żadnych szkoleń w tym roku z platform Teams. Samemu trzeba sobie radzić i na sobie polegać, wtedy wszystko działa.

Ankieta – respondenci – uczniowie

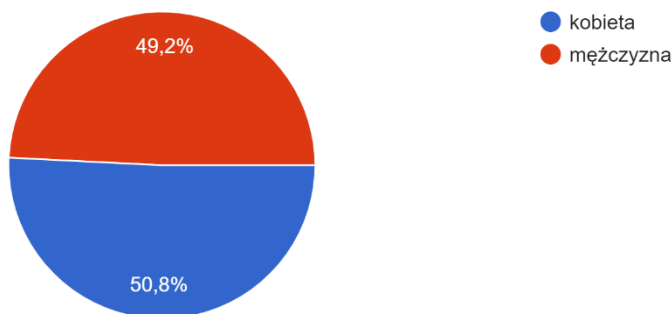
Wykres 12. Charakterystyka respondentów – uczniów – w odniesieniu do poszczególnych szkół

- Do szkoły nr 1 uczęszcza 989 uczniów, 600 to uczniowie klas 4–8, stanowią oni 40% wszystkich ankietowanych; w ankiecie wzięło udział ok. 28% piszących.
- Do szkoły nr 2 uczęszcza 509 uczniów, 311 to uczniowie klas 4–8, stanowią oni 21% wszystkich ankietowanych; w ankiecie wzięło udział ok. 31% piszących.
- Do szkoły nr 3 uczęszcza 414 uczniów, 264 to uczniowie klas 4–8, stanowią oni 18% wszystkich ankietowanych; w ankiecie wzięło udział ok. 13% piszących.
- Do szkoły nr 4 uczęszcza 306 uczniów, 182 to uczniowie klas 4–8, stanowią oni 12% wszystkich ankietowanych; w ankiecie wzięło udział ok. 16% piszących.
- Do szkoły nr 5 uczęszcza 202 uczniów, 130 to uczniowie klas 4–8, stanowią oni 9% wszystkich ankietowanych; w ankiecie wzięło udział ok. 12% piszących.

Analiza zaangażowania uczniów w udział w badaniu wskazuje, że najaktywniejsi okazali się uczniowie tych samych szkół – nr 2 i 5, co potwierdzałoby wniosek wysunięty podczas analizy ankiet dla nauczycieli. Należy jednak zwrócić uwagę, że dużą aktywnością wykazali się także uczniowie szkoły nr 4, podczas gdy nauczyciele wykazali się najmniejszą aktywnością w wypełnianiu ankiety spośród wszystkich szkół w gminie.

Płeć Ucznia:

896 odpowiedzi

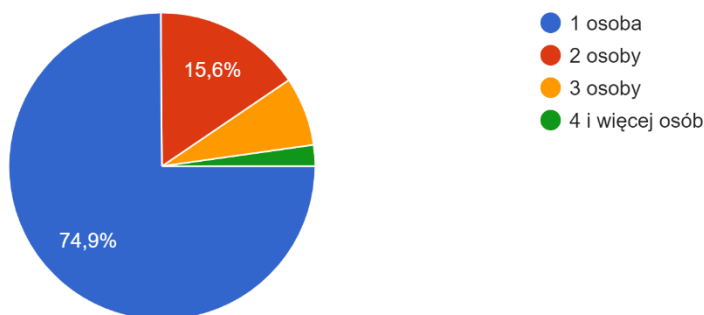
Wykres 13. Charakterystyka respondentów ze względu na płeć.

Spośród respondentów 50,8% stanowiły dziewczyny a 49,2% – chłopcy. Pod względem płci respondenci są w równowadze – żadna z płci zdecydowanie nie przeważa.

Bardzo często poruszonym problemem podczas dyskusji, dotyczącej nauczania zdalnego, jest dostępność ucznia do komputera lub innego urządzenia, na którym pracuje. Stąd pierwsze pytanie adresowane do uczniów dotyczyło właśnie tej kwestii.

1. Ile osób korzysta z tego komputera (tabletu, telefonu) na którym uczysz się zdalnie?

896 odpowiedzi

Wykres 14. Dostępność ucznia do komputera (tabletu, telefonu) podczas zdalnej edukacji

Wypowiedzi uczniów dotyczące liczby osób korzystających z tego samego komputera, na którym pracuje uczeń, wydają się optymistyczne. Prawie 75% respondentów przyznało, że ma do dyspozycji tylko dla siebie komputer, a 16,5% stwierdziło, że musi się dzielić z komputerem również z innym członkiem rodziny. Tylko 10% uczniów stwierdziło, że z komputera, na którym pracuje, korzystają więcej niż dwie osoby. Wydaje się, że skala problemu, dotyczącego niedoborów związanych ze sprzętem, nie jest duża i możliwa w niedalekiej przyszłości do zażegnania.

Drugie pytanie odnosi się do samooceny ucznia w zakresie umiejętności, które są mu potrzebne do sprawnego funkcjonowania podczas zdalnej edukacji. Ocena dotyczyła sześciu obszarów.

2. Mając na myśli pracę zdalną, jak oceniasz swoje umiejętności w zakresie: Można udzielić jednej odpowiedzi w wierszu.

W zakresie **radzenia sobie ze stresem** (obszar 1) uczniowie oceniali swoje kompetencje w następujący sposób: *przeciętnie* – 348 uczniów; *wysoko* – 278; *bardzo wysoko* – 107, ale aż 117 *raczej nisko* i 58 *bardzo nisko*. Wydaje się, że ankieta wskazuje na dużą grupę uczniów, która wymaga wsparcia – aż 175, co stanowi prawie 20% badanych. To jeden z najniżej ocenianych obszarów, wskazujący na głębszą analizę i konieczność podjęcia konkretnych działań.

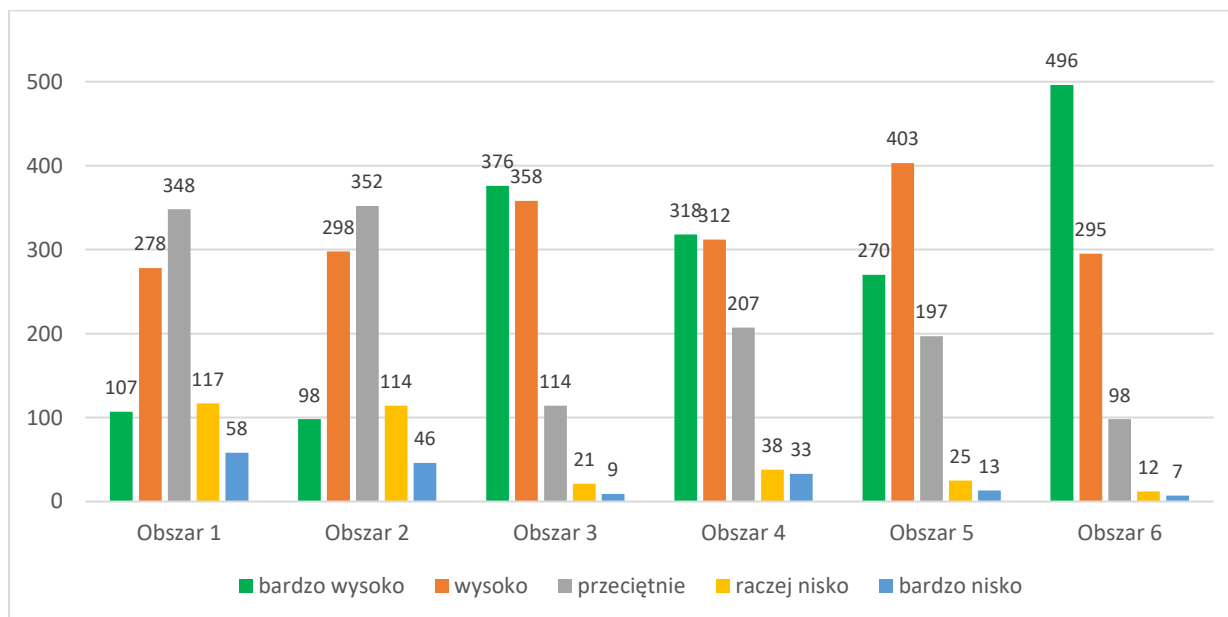
Z kolei w zakresie **planowania czasu pracy** (obszar 2) oceny uczniów są następujące: *przeciętnie* ocenia swoje umiejętności 352 uczniów; *wysoko* – 298; tylko 98 – *bardzo wysoko*, ale aż 114 – *raczej nisko* i 46 *bardzo nisko*. W tym aspekcie ok. 160 ankietowanych uczniów wymagałoby wsparcia, co stanowi ok. 13% ankietowanych.

Zdecydowanie wyżej oceniają uczniowie swoje kompetencje w zakresie **bezpiecznej pracy w sieci** (obszar 3). W tym obszarze aż 376 oceniło swoje umiejętności jako *bardzo wysokie*; 358 – jako *wysokie*; 144 – *przeciętne*; 21 – *raczej niskie* i tylko 9 jako *bardzo niskie*. Można by wysunąć pozytywny wniosek, że uczniowie mają wysokie kompetencje w zakresie bezpiecznej pracy w sieci. Forma trybu przypuszczającego wyraża potrzebę zbadania bardziej szczegółowego tego obszaru.

Podobnie odpowiadali uczniowie w zakresie **zgodnego z prawem korzystania z cudzych utworów** (obszar 4): *bardzo wysoko* oceniło się 318 uczniów; *wysoko* – 312; *przeciętnie* – 207; *raczej nisko* – 38; *bardzo nisko* – 33. Konfrontując odpowiedzi z rzeczywistością szkolną i powszechnym zjawiskiem kopiowania i plagiatu, trudno dać wiarygodność tym wynikom. Być może mamy tu do czynienia z nieświadomą niekompetencją uczniów, z której to wynika ich dobre samopoczucie.

Umiejętności wykorzystania e-zasobów edukacyjnych (obszar 5) to kolejny obszar poddany ocenie przez uczniów w następujący sposób: *wysoko* – odpowiadało 403; *bardzo wysoko* – 270; *przeciętnie* – 197; *raczej nisko* – 25; *bardzo nisko* – 13.

Ostatni podlegający ocenie obszar (obszar 6) dotyczył **posługiwania się platformami zdalnego nauczania (MS Teams)**: *bardzo wysoko* ocenia swoje kompetencje w tym zakresie 496 uczniów; *wysoko* – 295; *średnio* – 98; *raczej nisko* – 12; *bardzo nisko* – 7. Należy podkreślić, że w stopniu zadowalającym uczniowie oceniają swoje umiejętności. Tak wysoka samoocena świadczyć może o tym, że nie widzą problemów w posługiwaniu się tym narzędziem.

Wykres 15. Samoocena kompetencji uczniów w odniesieniu do zdalnej edukacji w sześciu obszarach

Trzecie pytanie dotyczy oceny przez uczniów jakości prowadzonej edukacji zdalnej w pięciu aspektach.

3. Jak oceniasz sposób prowadzenia w Twojej Szkole zdalnej edukacji w okresie pandemii? Można udzielić jednej odpowiedzi w wierszu.

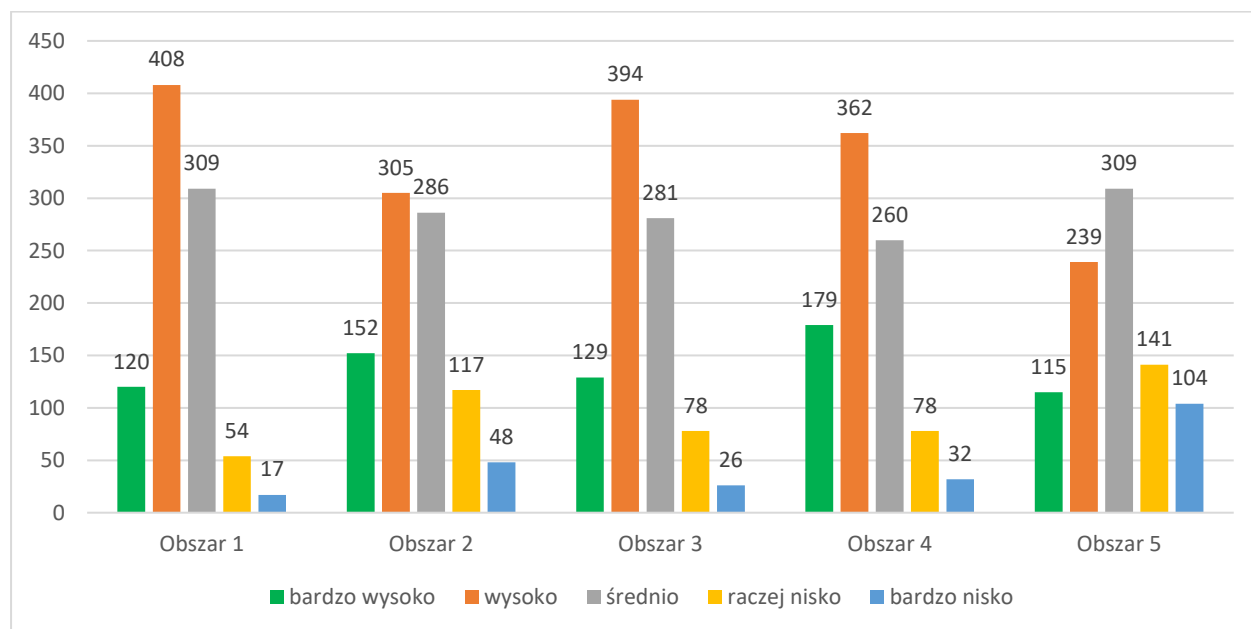
Oceny uczniów dotyczące **sposobu prowadzenia zajęć** (obszar 1) są następujące: poziom *wysoki* wskazało 408 uczniów; *średni* – 309; *bardzo wysoki* – 120; *raczej niski* – 54; *bardzo niski* – 17. Odpowiedzi uczniów wskazują, że respondenci raczej są zadowoleni z edukacji zdalnej, choć z drugiej strony prawie połowa respondentów wskazała poziom *średni*.

Organizacja zajęć – plan lekcji, ich długość to kolejny obszar (obszar 2) podlegający ocenie: *wysoko* oceniło 305 uczniów; *średnio* – 286; *bardzo wysoko* – 152; *raczej nisko* – 117; *bardzo nisko* – 48.

Trudnym obszarem w edukacji (nie tylko zdalnej) jest ocenianie, stąd kolejne kryterium dotyczące **sposobu i form oceniania** (obszar 3). Okazuje się, że w tym zakresie nie odbiegają bardzo od poprzednich, a nawet wypowiedzi *wysoko* udzieliło aż 394 uczniów; *średnio* – 281; *bardzo wysoko* – 129; *raczej nisko* – 78; *bardzo nisko* – 26.

Kolejne kryterium dotyczy relacji społecznych – **nawiązania kontaktu przez nauczycieli z uczniami** (obszar 4), *rodzicami*: *wysoko* oceniło ten obszar 362 uczniów; *średnio* – 260; *bardzo wysoko* – 179; *raczej nisko* – 78; *bardzo nisko* – 32.

Ostatni wskazany obszar dotyczy **sposobu motywowania uczniów do pracy** (obszar 5). W odniesieniu do wcześniejszych wypowiedzi te są zdecydowanie niższe; *średnio* odpowiedziało 309 uczniów; ale *wysoko* aż 239; *raczej nisko* – 141; *bardzo wysoko* – 115; *bardzo nisko* – 104. Odpowiedzi uczniów wskazują, że nie czują się w dostatecznym stopniu zmotywowani do pracy. Należy wystrzegać się ocen i wyciągania zbyt pochopnych wniosków, ale na pewno jest to kolejne zagadnienie, które wymaga głębszej analizy.

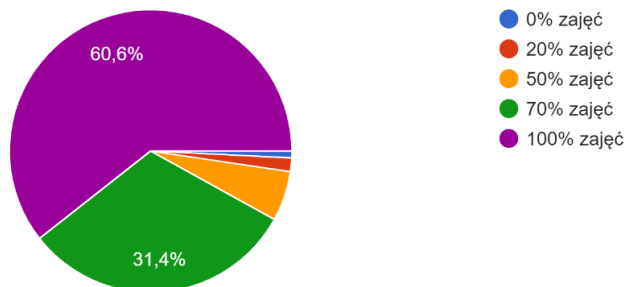

Wykres 16. Ocena przez uczniów sposobu prowadzenia w ich szkole zdalnej edukacji w pięciu obszarach

W czwartym pytaniu uczniowie określali procent zajęć, które są prowadzone, ich zdaniem, na platformie. To samo pytanie zadane było również nauczycielom.

4. Jaka część edukacji zdalnej (tj. jaki % zajęć ze wszystkich przedmiotów) odbywa się na platformie Teams? Można udzielić jednej odpowiedzi w wierszu.

896 odpowiedzi

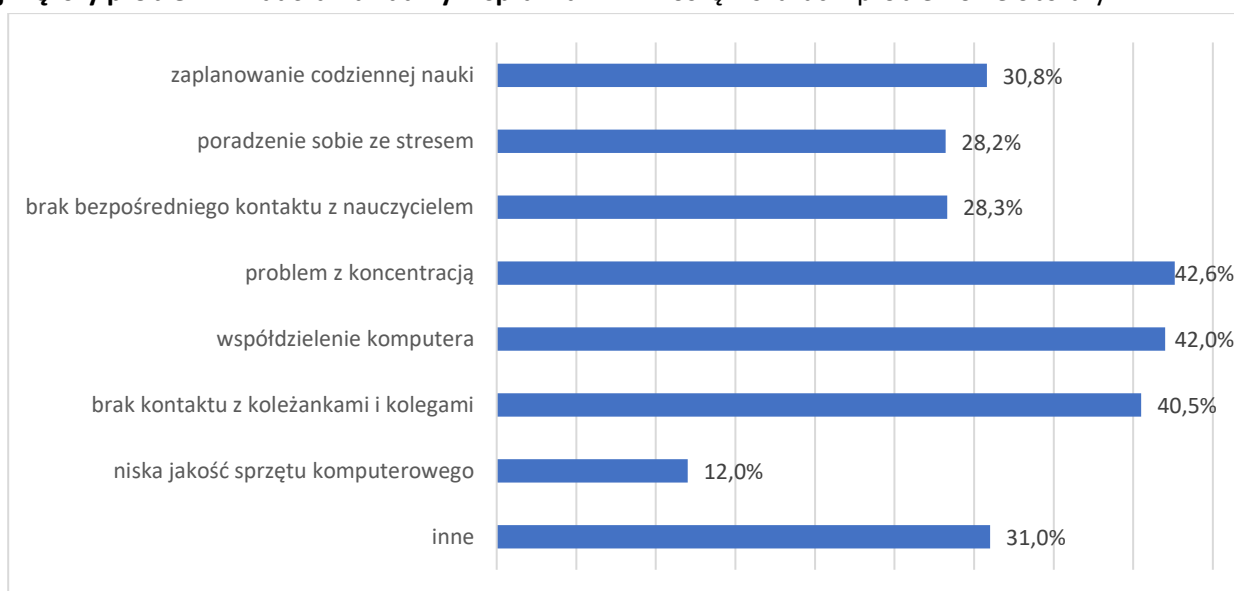

Wykres 17. Opinia uczniów na temat ilości prowadzonych przez nauczycieli zajęć na platformie Teams

Czas przeprowadzenia badania - marzec 2021r. – po roku funkcjonowania w pandemii wskazuje, że w zakresie jakości nauczania zdalnego można zaobserwować bardzo duże zmiany. Ponad 60% uczniów odpowiedziało, że 100% zajęć odbywa się na platformie Teams, a 31,4% uczniów wskazało, że 70% zajęć prowadzonych jest na platformie. Tylko 8% zajęć – zdaniem uczniów – nie jest prowadzonych na platformie. Wynik ten wydaje się budujący i wskazuje na pozytywne zjawisko w zakresie budowania jakości edukacji zdalnej. Choć konfrontując go z wypowiedziami nauczycieli, można dostrzec rozbieżność – przypomnijmy, że zdaniem 74% nauczycieli 100% zajęć edukacyjnych prowadzonych jest na platformie Teams.

Uczniowie również zostali zapytani o trudności, które napotykają podczas edukacji zdalnej.

5. Największy problem w nauczaniu zdalnym sprawia mi... Proszę wskazać 2 problemowe obszary.

Wykres 18. Wskazanie przez uczniów obszarów, które sprawiają im największej problemów

Uczniowie wskazują, że największy problem sprawia im *koncentracja podczas zajęć*. Jest to, z pewnością jeden z największych mankamentów zdalnego nauczania. Problem to tym bardziej poważny, że trudno jest nauczycielom zniwelować jego konsekwencje. Jako drugi problem uczniowie wskazywali *brak kontaktu z koleżankami i kolegami oraz trudności z zaplanowaniem codziennej nauki*. *Brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem oraz nieumiejętność radzenia sobie ze stresem* to kolejne czynniki, które otrzymały porównywalną liczbę głosów. Na problem związany ze *współdzieleniem komputera* wskazało 4,7% uczniów. W przypadku ostatniej wypowiedzi taka skala zjawiska wydaje się dość łatwa do wyeliminowania. W przypadku dwóch pierwszych odpowiedzi podobnie wskazywali nauczyciele.

Ostatnie pytanie było otwarte i, podobnie jak w ankiecie dla nauczycieli, respondenci proszeni byli o wskazanie o podanie oczekiwań i sposobów wsparcia ich podczas zdalnej edukacji.

6. Biorąc pod uwagę zaistniałe okoliczności, co można by zrobić, żeby maksymalnie usprawnić proces prowadzonej przez szkołę nauki zdalnej? Jakiego wsparcia potrzebujesz? Od kogo oczekiwali byście/oczekiwalibyście wsparcia w obecnej sytuacji? Napisz w kilku zdaniach...

Przykłady wypowiedzi uczniów znajdują się poniżej:

- niczego nie potrzebuję – 129
- organizacja – zrezygnować z offline, ujednoczenie – zadania na jednej platformie i w określonych stałych miejscach, trzymać się planu, potrzeba większej dyscypliny podczas zajęć, hałas, brak informacji o odwołanych lekcjach, spóźnienia, za dużo lekcji, za długie lub za krótkie przerwy – 113
- nie wiem – 96
- jest dobrze – 70
- potrzeba większego wsparcia uczniów przez nauczycieli, tłumaczenia zadań, odpisywania na pytania – 63
- metodyka prowadzenia lekcji – ograniczenie form podających (prezentacji), quizy, ćwiczenia przez zabawę, ciekawsze zadania, praca na lekcji, a nie w domu, prośba o przypomnienie terminów wykonania zadań domowych – 44
- wsparcie od rodziców – 42
- powrót do szkoły – 38
- mniej zadań domowych (np. z wychowania fizycznego), więcej pracy podczas lekcji online – 29
- inna praca psychologów i pedagogów, proponowana tematyka: planowanie pracy, bezpieczeństwo w internecie, sprawy wychowawcze – 27
- spotkania ze znajomymi – 27
- włączyć kamerki – 22
- negatywnie oceniane lekcje wychowania fizycznego – 15
- brak zrozumienia przez nauczycieli, że uczniowie mają problemy techniczne z komunikacją – 14
- sprzęt (dla wszystkich) – 13
- wszystkie lekcje online – 13

- dodatkowe zajęcia z historii, geografii, polskiego, matematyki – 11
- potrzeba bezpośredniego kontaktu – 10
- prośba o większe zaangażowanie nauczycieli – 10
- potrzeba uruchomienia zajęć dodatkowych – klub dyskusyjny, koło historyczne, gimnastyczne, taneczne, teatralne, kółko szachowe, motoryzacja, muzyczne – 9
- ocenianie – szybciej przekazywać informację zwrotną o wykonanych zadaniach, nie pytać, skoncentrować się na przedmiotach egzaminacyjnych, umożliwienie poprawianie ocen – 9
- mniej sprawdzianów lub wcale – 8
- nie otrzymuję wsparcia – 8
- lepszy internet – 7
- wprowadzenie nauczania hybrydowego np. z wychowania fizycznego – 6
- niezmuszanie do włączania kamer – 6
- potrzeba większego kontaktu z nauczycielem – 6
- edukacja zdalna mi odpowiada – 5
- nauczyciele nie włączają kamer – 4
- mniej zdalnych zajęć – 3
- zwiększenie dostępu do informatyków – 3
- więcej konsultacji – 3
- za dużo nauki – 3
- zmiana platformy Teams – 3
- dłuższe przerwy – 2
- dodatkowe zadania – 2
- więcej czasu na sprawdzianach – 2
- większa aktywność pracy w grupach uczniów – 2
- mniejsze grupy – 2
- podwyższenie kompetencji nauczyciela w zakresie obsługi platformy Teams – 2
- więcej czasu na odpoczynek – 2
- pomocy w opanowaniu stresu – 2
- więcej lekcji online – 2
- za długie przerwy – 2
- nauczyciel mógłby po lekcjach poświęcić czas uczniowi – 1
- więcej krótkich lekcji – 1
- więcej lekcji – 1
- 4 lekcje dziennie po 20 min – 1
- zajęcia w formie spacerów np. do lasu – 1
- lepszych nauczycieli – 1
- usunąć plastykę, muzykę, religię z planów lekcji – 1
- nie ma wsparcia – 1
- kontrola nauczycieli w zakresie wystawiania ocen niedostatecznych – 1

- miłej atmosfery na lekcjach – 1
- wprowadzić lekcje wychowawcze – 1
- niesprawdzanie obecności – 1
- indywidualizacja kształcenia – 1
- zwiększenie kontaktu z nauczycielami – 1
- brak zaangażowania uczniów mi przeszkadza – 1
- nauczyciel powinien sprawdzić sprzęt przed lekcją – 1

Najwięcej, bo aż 129 uczniów (14% respondentów) odpowiadało, że niczego nie potrzebuje. Wydawać by się mogło, że to budujący wynik. Wątpliwość pojawia się kolejny raz z interpretacją tej wypowiedzi. Niekiedy kontekst nadawał jej charakter pejoratywny (np. „*Teraz? Już niczego!*”). Najczęściej jednak tego kontekstu brakowało.

Bardzo duża część wypowiedzi uczniów dotyczy organizacji zajęć zdalnych. Aż 113 respondentów wypowiedziało się na temat planu lekcji, zbyt dużej liczby lekcji danego dnia, nierównomiernego rozkładu zajęć (np. jednego dnia 3 lekcje, innego – 7), zbyt krótkich przerw między lekcjami lub zbyt długich, które wydłużają pobyt przed komputerem, nietrzymania się przez nauczycieli planu lekcji – wydłużaniu lub skracaniu ich, braku informacji o ich odwołaniu, dyscypliny podczas zajęć (hałas), spóźnień nauczycieli. Zgłaszali także potrzebę zrezygnowania przez nauczycieli z pracy offline (zwłaszcza w zakresie przesyłanych zadań do samodzielnego wykonania). Poruszano także temat konieczności ujednoczenia platformy – wniosek ten sugeruje, że pomimo założenia, które miało miejsce już na początku pandemii, że we wszystkich szkołach na terenie gminy uczniowie i nauczyciele pracują na Teamsach, (przeprowadzono także szkolenia dla nauczycieli w wykorzystaniu narzędzia) – nie wszyscy nauczyciele zastosowali się do tych ustaleń. Problem wydaje się tym bardziej istotny, że - zdaniem uczniów – utrudnia im bardzo pracę i umiejętność odnalezienia się w zastosowaniu nowych narzędzi.

Ponad 10% respondentów przyznało, że nie wie, czego może oczekiwać. Potwierdza to fakt, że rzeczywistość pandemii jest dla uczniów także nowa (pomimo tego, że trwa już ponad rok) i odpowiadający nie potrafią sprecyzować swoich potrzeb z nią związanych.

Z kolei budujący jest fakt, że aż 70 uczniów stwierdziło, że *jest dobrze*.

Bardzo duża grupa odpowiedzi dotyczy oczekiwania przez uczniów wsparcia ze strony nauczycieli w zakresie tłumaczenia zagadnień i zadań domowych, regularnego odpisywania na zadane przez nich pytania – tak odpowiadało 63 uczniów.

Kolejny – istotny – obszar oczekiwań dotyczy kwestii metodycznych, związanych ze sposobem prowadzenia lekcji. 44 uczniów podnosi kwestie zmiany sposobu prowadzenia zajęć, rezygnacji z dominującej – ich zdaniem – formy podającej (prezentacje), przeniesienia ciężaru i ilości wykonywanych zadań na czas lekcji online a nie na zadania domowe, pomocy w sposobie organizacji pracy i czasu wykonywanych samodzielnie zadań.

Zastanawia także fakt, że aż 42 respondentów oczekuje wsparcia ze strony rodziców, a 38 oczekuje powrotu do szkoły.

29 respondentów podnosi kwestię zbyt dużej ilości zadań domowych w tym zadań domowych z wychowania fizycznego oraz przeniesienia pracy na czas podczas zajęć online.

Kolejny podniesiony przez uczniów problem dotyczy prośby o większe wsparcie ze strony nauczycieli pedagogów i psychologów. Obszary wsparcia dotyczą planowania pracy, bezpieczeństwa w internecie czy problemów, które chcieliby rozstrzygać indywidualnie podczas spotkań z pedagogiem w szkole. Kwestie te poruszyło 27 uczniów. W tym zakresie ta sama liczba uczniów zgłasza potrzebę spotkań ze znajomymi.

22 uczniów uważa, że wszyscy nauczyciele powinni wymagać od uczniów włączenia kamer podczas zajęć – dzięki czemu byłaby okazja zobaczenia koleżanek i kolegów.

Pozostałe wypowiedzi, których jest bardzo dużo, dotyczą wielu różnorodnych kwestii. Zastanawia fakt, że tylko 13 uczniów podniosło kwestię problemów ze sprzętem i jego niskiej jakości. O dodatkowe zajęcia w zakresie przedmiotów egzaminacyjnych wносиło 11 uczniów, a 9 podniosło potrzebę wprowadzenia zajęć dodatkowych rozwijających (np. szachy, taniec). 6 uczniów uznało, że jest przeciwne konieczności uruchamiania kamer podczas zajęć. 5 uczniów stwierdziło, że zdalna edukacja im nie odpowiada.

Wydaje się zasadne podniesienie faktu, że 8 uczniów uważa, że nie otrzymuje wsparcia. Biorąc pod uwagę liczbę respondentów, można by wysunąć wniosek, że nie jest to duża skala zjawiska. Z drugiej strony niektóre wpisy – nie jest ich dużo – wydają się wołaniem o pomoc. Stąd materiał, zgromadzony w ankietach, został omówiony z dyrektorami i przekazany pedagogom i psychologom w celu analizy i opracowania programu kolejnych działań profilaktycznych.

Przykłady wypowiedzi uczniów

- moim wsparciem jest moja mama
- Uważam, że każdy robi, co może, aby nauka zdalna była efektywna, jednakże nigdy nie będzie się to równać z nauką stacjonarną, która przynosi znacznie większe efekty. Trudno jest skupić się w domu, obszarze, w którym mamy dostęp do wszelkich rozpraszaczy.
- Potrzebuję więcej czasu dla siebie i na odpoczynek, ale nie w czasie 20 minutowych przerw – są one za długie i przez to ciężko wrócić mi do pracy. Posiadanie czasu dla siebie utrudnia też ilość zadawanych zadań. Zadania z dnia na dzień lub na które mamy 2 dni często umieszczane są w notesach zajęć, z których niestety powiadomienia nie przychodzą, a jest od nas oczekiwane, że zajrzemy do każdego notesu zajęć, zrobimy te zadania i bardzo często do tego mamy jeszcze jakieś zadanie na ocenę, sprawdzian lub kartkówkę.
- Aby lepiej się uczyć można by było zrobić lekcje kończące się w tym samym czasie każdego dnia tygodnia, bo ja mam np. w poniedziałek do 16:00, a we wtorek do 12:00. Można by było np. zrobić lekcje codziennie do 13:00. Nie potrzebuję żadnego wsparcia, ewentualnie od rodziców.
- Chciałbym, by wszystkie zadania były zadawane w zakładce "zadania" a notatki z lekcji były w notesie zajęć. Wysyłanie czasami filmów z w-f by móc poćwiczyć czasami na dworze lub gdzieś, a nie siedzieć przed komputerem.
- Mój największy problem z lekcjami online jest za dużo pisania na większości lekcji, częste, CZĘSTE zadania domowe i częste używanie whiteboard.fi zamiast nearpod. Gdyby dało się zmniejszyć

pisanie i liczbę zadań domowych, i wyrównać używanie nearpada z whiteboard.fi, to prawdopodobnie byłoby lepiej.

- Powinien być większy nacisk na osoby, które nie posiadają mikrofonów, kamer itp. Dużo osób robi w taki sposób, że na jednej lekcji mają mikrofon, a następnie przychodzi „trudniejsza” lekcja i nagle pojawia się problem z mikrofonem. Wniosek jest taki, że powinny być za to jakieś kary/minusy lub coś podobnego, np. trzy minusy (braki kamer/mikrofonów) to jakaś wiadomość do rodziców. Oczywiście to jest bardzo surowa wersja, jaka by mogła się wydarzyć, liczę na to, żeby było to wprowadzone, ale żeby było z jakimiś zmianami.
- na pewno usunąć z planu lekcji zajęcia jak muzyka plastyka religia wf, (trening jeżeli jest to klasa sportowa), maksymalnie około 4 lekcje online a reszta offline, mniej zadań domowych ze względu na brak czasu, ponieważ mam minimum 8 lekcji online i do tego offline i na naukę poświęcam czas od godziny 8.25 do 19.00 i jak mam chętnie przyjmować wiedzę jak po prostu jestem przemęczona, od listopada, brakuje mi kontaktu z kimkolwiek przez cały rok się tylko raz spotkałam z dwoma koleżankami , nie da się skupić na tych lekcjach, większość nauczycieli się w ogóle nie przykłada. Bardzo proszę chociaż coś zmienić, bo bardzo dużo osób walczy przez lekcje zdalne z np. depresją, zaburzeniami odżywczymi itd. Proszę to wziąć po uwagę, jeśli w ogóle ktoś sprawdza te ankiety i się interesuje dziećmi, które mają załamania psychiczne przez szkołę zdalną, wykład z pedagogiem szkolnym i całą klasą nic nie da, każdy uczeń powinien mieć indywidualną rozmowę, bo dużo osób szuka pomocy, ale nie korzysta z niej, bo nikt nie powie przy całej klasie, że chciał zakończyć swoje życie, albo że ma objawy np. bulimii. Mam nadzieję że moja wypowiedź będzie miała jakiś wpływ.
- Zmienić platformę, ponieważ Microsoft Teams często sprawia problemy, mniej zadań domowych, większa motywacja uczniów do pracy (dużo nauczycieli wstawia oceny praktycznie za nic).
- Moim zdaniem plan lekcji potrzebuje dużych zmian (lekcje są zdecydowanie zbyt rozciągnięte w czasie, przerwy powinny być krótsze, lekcje powinny być zbite w bloki, każda lekcja powinna trwać 45 min, a nie 30). Nauczyciele powinni lepiej się zapoznać z narzędziami, którymi się posługujemy. Według mnie niektóre lekcje powinny zupełnie inaczej wyglądać, np. na lekcjach w-f powinniśmy ćwiczyć i spędzać czas na dworze, a nie przed komputerem (moglibyśmy używać aplikacji na telefon służących do śledzenia aktywności fizycznej, np. "Strava" lub "Sport Tracker").
- Chciałabym, aby troszkę mniej czasu spędzać przed komputerem (z różnych powodów chociażby z bólu oczu). Dlaczego nauczyciele zadawaj nam np: prace domowe na platformie Teams, nie można by było tak, jak kiedyś zrobić zadanie w zeszycie i potem przesać?
- Prowadzona nauka zdalna dla mnie jest dobra, ale różne zajęcia w mojej szkole nie są zaplanowane na platformie Teams.
- Włączanie kamerek po to, żeby uczniowie nie mogli grać w gry lub oglądać filmów oraz żeby wszyscy nauczyciele zawsze pod koniec lekcji przypominali, że jutro albo za 2–3 dni jest zadanie domowe na Teams i żeby zadania domowe kończyły się zawsze w dniu, w którym jest dana lekcja, żeby w razie co uczeń, który zapomniał o zadaniu, miał jeszcze szansę.
- Nie potrzebuje nikogo, bo mam Panią Dyrektor :)

- Uważam, że nauczyciel nie powinien wywierać tak dużej presji na uczniu. Moim zdaniem mamy za dużo nauki. Średnio siedzę przed komputerem 7 godzin, a nad lekcjami (wliczając lekcje online) nawet 11godzin. Nie mam czasu na odpoczynek i czas dla siebie, od rana do wieczora robię coś do szkoły. Powinno być więcej czasu na napisanie testu, kartkówki....
- Chciałbym komputer za 10 tys.
- Chciałbym, żeby przerwy pomiędzy 1 a 2 lekcja były co 30 minut, bo jak są o 12 i dopiero o 14 to często osoby nie wchodzą, bo zapominają.
- Chciałbym, żeby matematyka była dwa razy w tygodniu. Spotkać się ze znajomymi i z wychowawcą.
- Myślę, że gdybym miał jakiś problem, potrzebę wsparcia zawsze mogę odezwać się do mojej wychowawczynie, psychologa. Ale na razie wsparcia nie potrzebuję lecz gdybym potrzebował, zawsze jest ktoś, kto mógłby mi pomóc
- Bardziej precyzyjne polecenia przekazywane uczniom co do wykonywania zadań, ponieważ niejednokrotnie uczeń nie wie czy, zrobione zadanie odesłać. Zdarza się też, że polecenia wzajemnie się wykluczają i uczeń nie wie, czego ma się uczyć, np. jest podany temat danego działu i jednocześnie zakres konkretnych stron w książce, które nie obejmują całego powyższego działu. Komunikacja uczeń-nauczyciel powinna być sprawniejsza, nierzadko odpowiedzi na zadany problem przychodzą po dwóch dniach. Kontakt uczeń-nauczyciel i odwrotnie powinien się odbywać tylko w czasie godzin lekcyjnych. Wiadomym jest, że nie można oczekiwać od nauczyciela dyspozycyjności 24h, ale nie można też oczekiwać tego od ucznia. Niedopuszczalne jest wysyłanie zadań bądź materiałów edukacyjnych w godzinach wieczornych lub w weekendy przez nauczyciela. Ujednolicenie platformy do e-nauczania.
- W mojej szkole, lekcje nie są prowadzone z włączonymi kamerkami i mikrofonami i ilość lekcji też jest strasznie mała, ale za to sprawdzianu i kartkówek to już nauczyciele robią DUUUUUUUUUŻO!!! Na początku każdej lekcji nauczyciel zużywa 10 minut na narzekanie braku kamerek i mikrofonu, aktywności na lekcji czy też kontaktu między uczniem a nauczycielem, ale dyrekcja nie robi nic na ten temat. W każdej innej szkole ilość lekcji jest taka sama jak w szkole stacjonarnej, ale w mojej jest jakoś 55% mniej i są prowadzone bez mikrofonu i kamerek, gdyby szkoła poprawiła te punkty to nauka z pewnością byłaby efektywniejsza, dziękuję
- Jedyne czego mi brakuje to samego siebie, nie mam motywacji do robienia sumiennie zadań i wiele rzeczy mnie rozprasza w domu, lekcje często są nudne albo stresuje się podczas lekcji. Wydają mi się, że dużo czasu na lekcji marnujemy na sprawdzanie obecności albo losowe łapanki na sprawdzenie niewiedzy uczniów. Wielu nauczycieli robi lekcje na żywca i nie ma większego przygotowania. Osobiście wolę format wykładów na lekcji niż sprawdzaniu wiedzy, na lekcji online powinien być wykład a na lekcji offline krótki test sprawdzający wiedzę z ostatnich tematów. Uważam również że górny limit czasu lekcyjnego powinien zostać skrócony do 30–40 minut, lekcje również są powolne i nie dynamiczne, nauczyciele nie przechodzą płynnie przez tematy. Niektórzy nauczyciele również za dużo wymagają i dają za mało czasu na odpowiedzi pisemne

- Chciałabym, żeby nauczyciele lepiej tłumaczyli dany materiał tak, żeby on każdego zaciekał, bo jak nie zacieka, to uczeń wcale nie skupia się na lekcji tylko zajmuje się czymś innym i potem nie wie, co było na lekcji i trudniej się robi zadania do samodzielnej pracy. Uważam też, że wszyscy uczniowie powinni mieć włączone kamerki, bo wtedy na pewno bardziej by się skupiali na lekcji, gdyby wiedzieli, że wszyscy ich widzą i nie mogą się wtedy zająć czymś innym. Aby uczniowie bardziej byli zainteresowani lekcją, fajna by była nauka poprzez zabawę np. robienie jakiś quizów, fajnie zrobione prezentacje. Mam nadzieję, że coś się zmieni w naszej nauce żeby było nam łatwiej się uczyć, chociaż i tak jest na niektórych lekcjach bardzo fajnie a na niektórych gorzej, myślę, że mogłoby być jeszcze lepiej. :-)
- Chciałabym, aby każdy na lekcji miał włączoną kamerkę. Czułabym się wtedy pewniej. Przeszkadzają mi uczniowie, którzy mówią, że coś im nie działa, że nie mogą mieć kamerki itp. chociaż otrzymali nowy i sprawny sprzęt od szkoły.
- Chciałabym, aby można było przeprowadzać konsultacje w naszej szkole. Po to, abyśmy mogli się spotykać. Dodatkowo chciałabym również, aby na lekcjach online był obowiązek włączania kamerki. Uważam, że wsparcie ze strony nauczycieli jest bardzo duże w naszej placówce.
- Jestem w ósmej klasie, zaraz kwiecień, a nadal mam co tydzień kilka kartków/sprawdzianów pod rząd. Chciałabym mieć więcej czasu uczyć się na egzaminy. Nauczyciele zadają za dużo. Ich sposób nauczania zaburza mój rytm pracy.
- Szczerze, uważam że w mojej szkole nauczyciele robią wszystko, co mogą, aby w lekcje zaangażowany był każdy uczeń, by były one ciekawe i żebyśmy pomimo trudności, z jakimi spotykamy się dzisiaj, tylko w minimalnym stopniu mieli utrudnione przyswajanie wiedzy, zarówno obejmującej materiał podstawowy jak i dodatkowy, pozwalający nam lepiej przygotować się do tegorocznych egzaminów, więc jeżeli chodzi o usprawnianie procesu zdalnej edukacji w mojej szkole nie mam dyrekcji nic do zarzucenia, jedyne, co mogłoby ulec poprawie, to ilość znacznie liczniejszych w czasie lockdownu prac domowych, odbierających większość wolnego czasu. Wydaje mi się, że w kwestii wsparcia szkoła nie ma za dużo do zaoferowania, przez wzgląd na to, iż kontakt nauczyciel-uczeń jest znacznie utrudniony i ciężko nawiązać relacje z drugą stroną, aczkolwiek nie jest on niemożliwy. Ja jednak wsparcia oczekiwałabym od mojej rodziny, z którą z powodu zaistniałej sytuacji mam najczęstszy kontakt. Mówiąc o wsparciu, mam przede wszystkim na myśli empatię i zrozumienie, związane z trudem, jaki spoczywa na nas, ze względu na wzrost czasu poświęconego na naukę, na sam trud kończenia edukacji podstawowej w czasie kwarantanny, na ograniczony kontakt z rówieśnikami, na to, jak bolesne może być przepadnięcie ostatniego roku w szkole, chodzi mi przede wszystkim o pomoc w stabilizacji psychicznej, bo powiem szczerze- jest mi samej, naprawdę bardzo trudno.
- Potrzebowałabym miejsca dalekiego od domu, bo już nie da się wytrzymać w domu.
- Oczekiwałabym wsparcia od mojego dziadka.
- więcej lekcji online a nie przesłania materiałów
- Mi się zdalna nauka niezbyt podoba, wolałam chodzenia do szkoły o 8:00. Zdalne nauczanie jest słabe pod względem, że niektórzy sabotują lekcje, przeszkadzają, niektórych wywala z teamsów. Nie potrzebuję wsparcia i w miarę ogarniam e-lekcje, ale szczerze – wolałam stacjonarne

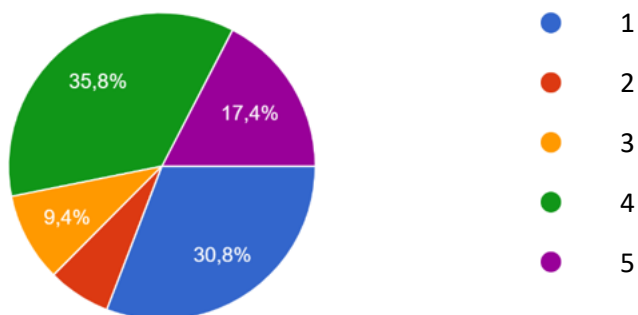
nauczanie, tam nikogo nie wywala, na przerwach można wyjść na boisko i jest fajnie, a tak to niefajnie.

- Wszystko jest na odpowiednim poziomie, tylko to od uczniów zależy czy chcą się uczyć, czy np. grać na lekcjach.
- Chciałbym, żeby pani mnie częściej pytała.

Ankieta – respondenci – rodzice

Nazwa Szkoły, do której uczęszcza Państwa dziecko:

587 odpowiedzi

Wykres 19. Charakterystyka respondentów – rodziców – w odniesieniu do szkół, do których uczęszczają ich dzieci

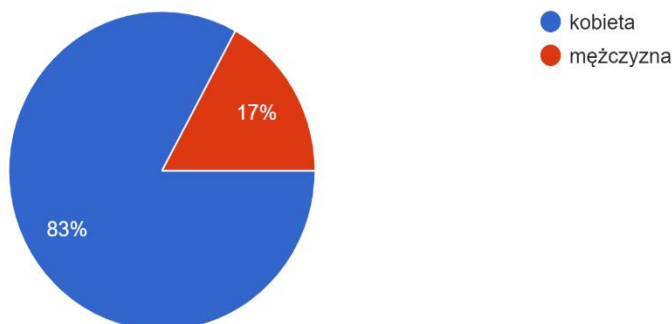
- W szkole nr 1 uczy się 989 uczniów, co stanowi 41% wszystkich uczniów w gminie, w badaniu wzięło udział 36% rodziców ogółem ankietowanych.
- W szkole nr 2 uczy się 509 uczniów, co stanowi 21% wszystkich uczniów w gminie, w badaniu wzięło udział 31% ogółem ankietowanych.
- W szkole nr 3 uczy się 414 uczniów, co stanowi 17% wszystkich uczniów w gminie, w badaniu wzięło udział 17% ogółem ankietowanych.
- W szkole nr 4 uczy się 306 uczniów, co stanowi 13% wszystkich uczniów w gminie, w badaniu wzięło udział 6,6% ogółem ankietowanych.
- W szkole nr 5 uczy się 202 uczniów, co stanowi 8% wszystkich uczniów w gminie, w badaniu wzięło udział 9% ogółem ankietowanych.

Z powyższego zestawienia wynika, że największą aktywnością w badaniu wykazali się rodzice kolejno szkoły nr 2, również szkoły nr 5. Natomiast bardzo małą aktywność wykazali rodzice ponownie szkoły nr 4, ale rodzice największej szkoły nr 1 w gminie również nie wykazali dużego zainteresowania przekazaniem informacji zwrotnej.

Podsumowując analizę aktywności w badaniu różnych grup respondentów, można zauważyć, że w każdej ankiecie największą aktywnością wykazali się respondenci tych samych szkół – nr 2 i 5. Prawidłowość ta powtórzyła się także w przypadku najniższej aktywności.

Płeć Rodzica:

587 odpowiedzi

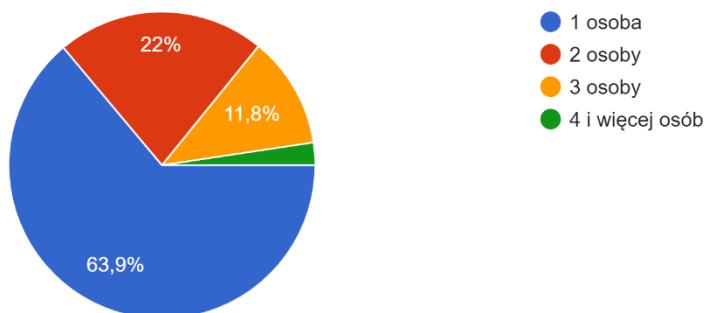
Wykres 20. Charakterystyka respondentów ze względu na płeć

Podobnie jak w przypadku wypowiedzi nauczycieli wśród rodziców również dominowały kobiety, choć przyczyny w tym przypadku są inne. Aż 83% mam uczniów wypełniło ankietę i tylko 17% ojców. Zjawisko to potwierdza także zaangażowanie w sprawy szkoły i zainteresowanie nauką większe na poziomie szkoły podstawowej w odniesieniu do kobiet.

Pytanie pierwsze w ankiecie dla rodziców dotyczyło tego samego problemu, o który zapytani byli uczniowie – ile osób korzysta z tego samego urządzenia, na którym uczy się dziecko?

1. Ile osób korzysta z tego komputera (tabletu, telefonu) na którym uczy się zdalnie Państwa dziecko?

587 odpowiedzi

Wykres 21. Informacja rodzica dotycząca dostępności ucznia do komputera (tabletu, telefonu) podczas zdalnej edukacji

Odpowiedzi rodziców na pytanie, czy uczniowie muszą dzielić się komputerem z innymi członkami rodziny są zbliżone z odpowiedziami uczniów. Prawie 64% rodziców przyznało, że ich dziecko ma do

dyspozycji tylko dla siebie komputer, a 22% dzieli się nim z jeszcze jedną osobą. Więcej rodziców niż uczniów – ok. 14% (uczniów 10%) stwierdziło, że ich dziecko dzieli komputer z trojgiem i więcej osobami.

Drugie pytanie odnosiło się do samooceny kompetencji rodziców, których posiadanie może wesprzeć dziecko w pracy zdalnej.

2. Jak oceniacie Państwo swoje kompetencje w zakresie: Można udzielić jednej odpowiedzi w wierszu.

Pytanie jest zasadne, gdyż praca zdalna ma bardzo duży wpływ na zmianę roli rodzica w procesie edukacji. Również wypowiedzi uczniów świadczą o tym, że zaraz po nauczycielach jest to druga ważna dla uczniów grupa wsparcia, od której uczniowie oczekują pomocy. Stąd pytanie 2 wydaje się bardzo ważne, gdyż ma na celu sondaż, w jakim zakresie respondenci – rodzice – oceniają swoje kompetencje, które są potrzebne do funkcjonowania podczas edukacji zdalnej.

Pierwszy obszar podlegający badaniu dotyczył oceny kompetencji rodziców w zakresie **wsparcie dziecka w radzeniu sobie ze stresem**. Najwięcej osób – aż 286 – oceniło swoje umiejętności w tym zakresie na poziomie *wysokim*, a 220 – *przeciętnym*. 71 rodziców przyznało, że ma te umiejętności wykształcone na poziomie *bardzo wysokim*, a 23 – *niskim* i tylko 5 – *bardzo niskim*. Wyniki wskazują, że w tym zakresie rodzice nie czują się profesjonalistami. Należy dodać, że uczniowie ocenili swoje umiejętności w radzeniu sobie ze stresem głównie na poziomie *średnim*, natomiast nauczyciele – *wysokim*. Pewna rozbieżność w odpowiedziach nauczycieli, rodziców i uczniów wskazywałaby na potrzebę bliżej analizy tego problemu.

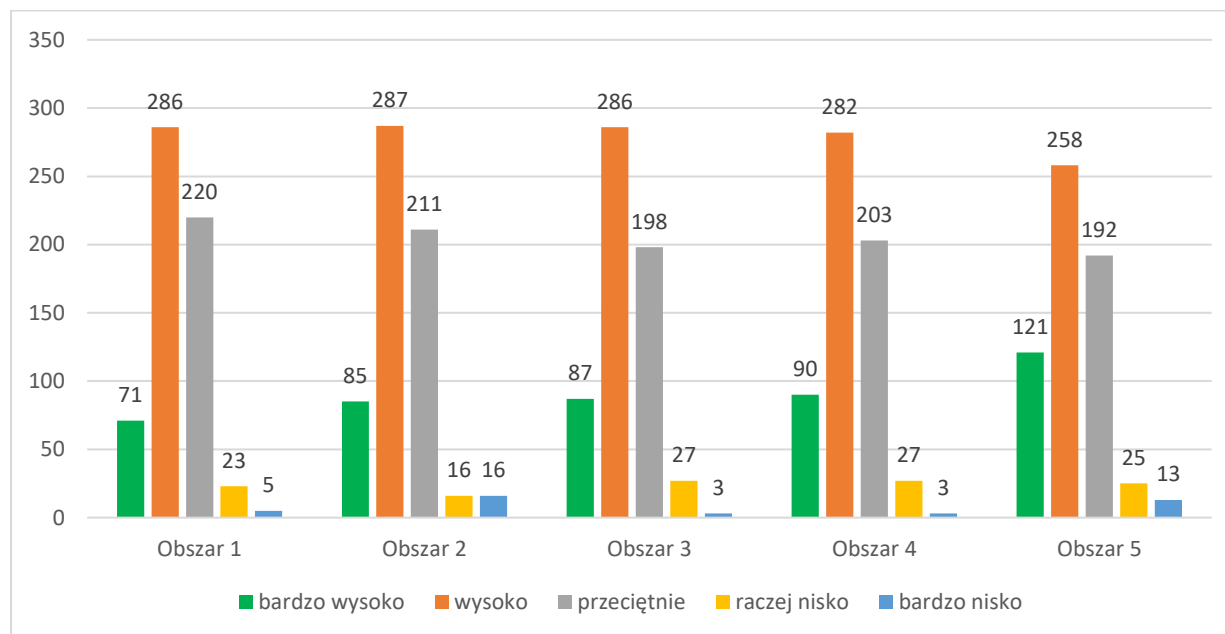
Kolejny zakres kompetencji dotyczył **wsparcia dziecka w zakresie bezpiecznej pracy w sieci** (obszar 2). Nauczyciele ocenili swoje kompetencje w tym zakresie w przeważającej części *wysoko*, rodzice – *wysoko* (287) i *średnio* (211). Tylko 85 rodziców stwierdziło, że może udzielić wsparcia swoim dzieciom w tym zakresie na poziomie *bardzo wysokim*, a 16 – na *raczej niskim* i *bardzo niskim*. Z kolei uczniowie ocenili się na poziomie *bardzo wysokim* i *wysokim*. Rodzi się pytanie – na ile ta wiedza jest uświadomiona przez uczniów?

Plagą współczesnego życia społecznego jest brak poszanowania prawa w **zakresie korzystania z cudzych utworów** (obszar 3). Między innymi dlatego autorzy ankiety postanowili zbadać opinie respondentów w tym zakresie. W przeważającej części rodzice ocenili swoje kompetencje na poziomie *wysokim* (286), ale zaraz na drugim miejscu najczęściej było odpowiedzi na poziomie *średnim* (198). 87 rodziców oceniło swoje kompetencje na poziomie *bardzo wysokim*, a 27 – *raczej niskim* i 3 na poziomie *bardzo niskim*. Wśród nauczycieli najczęściej odpowiedzi było na poziomie *wysokim* a potem *bardzo wysokim*. Z kolei uczniowie ocenili swoje kompetencje w tym zakresie najwyżej – dominował poziom *bardzo wysoki* i *wysoki*. Ewidentnie odpowiedzi uczniów wskazują na potrzebę pracy nad tym obszarem i udzieleniem odpowiedzi na kolejne – rodzące się pytanie – na ile mamy do czynienia z nieuświadomioną niekompetencją, a na ile z postawą ignorancji i braku rzetelności – bo jak wytłumaczyć nagminne łamanie prawa w zakresie kopiowania cudzych tekstów i przypisywanie sobie ich autorstwa?

Poprzedni obszar nierozzerwalnie łączy się z kolejnym, dotyczącym **umiejętności wykorzystania e-zasobów edukacyjnych** (obszar 4). Odpowiedzi rodziców wskazują na to, że uczniowie znajdują w nich duże wsparcie merytoryczne. 282 rodziców oceniło swoje kompetencje w tym zakresie na poziomie

wysokim, a 203 *średnim*. 90 uważa, że ma te kompetencje wykształcone na poziomie *bardzo wysokim*, 27 – *raczej niskim*, a 3 *bardzo niskim*. Jeszcze wyżej ocenili się nauczyciele – dominowały odpowiedzi na poziomie *wysokim* i *bardzo wysokim*. Odpowiedzi uczniów są zbliżone do odpowiedzi nauczycieli.

Posługiwanie się platformami zdalnego nauczania (MS Teams) to kolejny obszar (obszar 5) poddany badaniu. Został on przez respondentów najwyżej oceniony. 258 rodziców oceniło swoje kompetencje na poziomie *wysokim*, 192 – *średnim*, aż 121 – *bardzo wysokim*. Tylko 25 rodziców oceniło się *raczej nisko*, a 13 – *bardzo nisko*. Nauczyciele ocenili się wysoko i bardzo wysoko. Najwyżej ocenili się uczniowie – głównie *bardzo wysoko* i *wysoko*.

Wykres 22. Samoocena kompetencji rodziców w odniesieniu do edukacji zdalnej w pięciu obszarach

Trzecie pytanie, podobnie jak w poprzednich ankietach, dotyczyło oceny jakości edukacji zdalnej.

3. Jak oceniacie Państwo jakość zdalnej edukacji prowadzonej w okresie pandemii w Szkole, do której uczęszczają Państwa Dzieci? Można udzielić jednej odpowiedzi w wierszu.

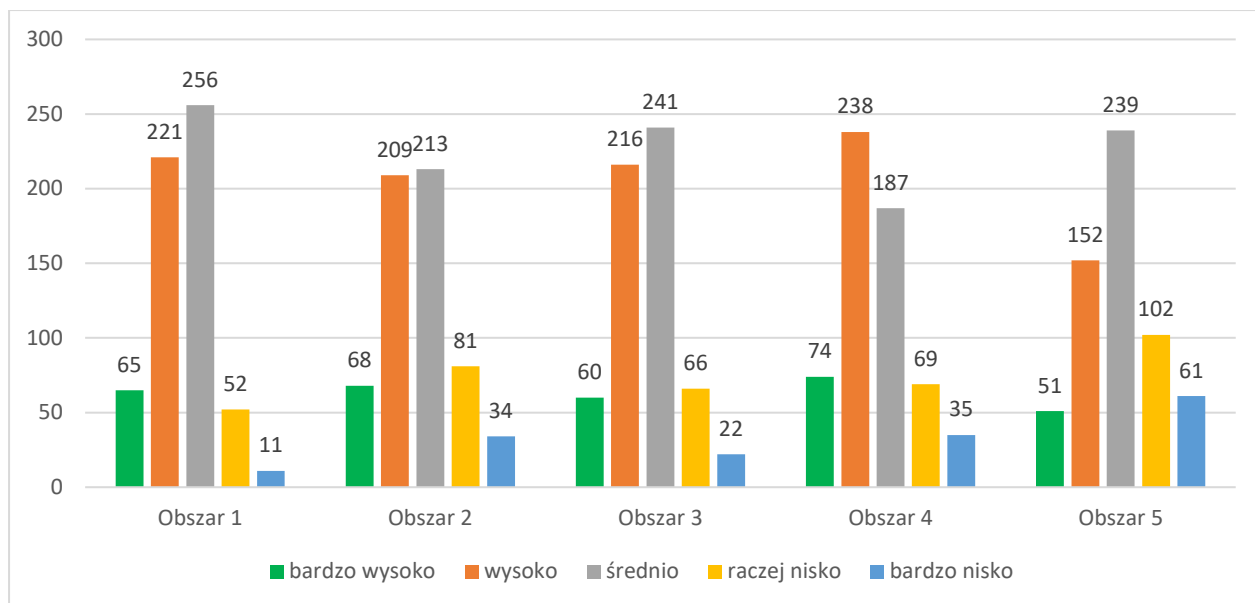
Rodzice w okresie zdalnego nauczania również zabrali głos w sprawie oceny jakości zdalnej edukacji, która weszła do domów mocniej niż kiedykolwiek. W ankiecie spytano o **sposób prowadzenia zajęć** (obszar 1). 256 rodziców oceniło ten obszar na poziomie *średnim*, 221 – *wysokim*, a 65 – *bardzo wysokim*. Tylko 52 rodziców wypowiedziało się na poziomie *raczej niskim*, a 11 – *bardzo niskim*. W tym obszarze zauważalna jest zdecydowana różnica między odpowiedziami rodziców i nauczycieli. Respondenci z ostatniej wymienionej grupy w przeważającej większości ocenili się *wysoko*. Z kolei uczniowie – podmioty procesu nauczania – w przeważającej większości ocenili jakość zdalnej edukacji na poziomie *wysokim* i *średnim*. Różnice w wypowiedziach rodziców i nauczycieli mogą wynikać z rozbieżności, dotyczących oczekiwań tych dwóch grup. Wyniki wskazują na potrzebę rozmowy i słuchania swoich oczekiwań oraz dzielenia się spostrzeżeniami.

Organizacja zajęć – plan lekcji, ich długość to kolejny obszar (obszar 2) poddany badaniu. Najwięcej – bo 213 rodziców – oceniło go *średnio* (to jedna z najbardziej surowych ocen). 209 rodziców uważa, że organizacja pracy zdalnej jest *dobra*, 68 ocenia ją na poziomie *bardzo dobrym*, a aż 81 – *raczej niskim* i 34 – *niskim*. Niewiele wyżej obszar ten ocenili uczniowie, natomiast nauczyciele - zdecydowanie wyżej. Obszar ten został zbadany w formie pytania otwartego, które zostanie omówione w ostatnim punkcie ankiety, ale już na tym etapie analizy można stwierdzić, że oczekiwania respondentów – nawet wewnątrz grup – są rozbieżne. Ponieważ organizacja tej formy nauczania zdalnego jest niezwykle ważnym aspektem również skuteczności działania, wyniki ankiety wskazują na konieczność pracy i konsultacji w tym zakresie ze wszystkimi grupami uczestników tego procesu – zarówno dyrektorów, nauczycieli, uczniów jak i rodziców.

Ocenianie to zawsze jeden z najtrudniejszych aspektów dydaktycznych. Praca zdalna proces ten zdecydowanie utrudniła. Należałoby postawić pytanie czy dotychczasowe formy ewaluacji umiejętności i wiedzy uczniów się sprawdzają w ocenianiu zdalnym? Rodzice pytani o **sposób i formy oceniania** (obszar 3) udzielili następujących odpowiedzi: 241 oceniło na poziomie *średnim*, 216 – *wysokim*, 60 – *bardzo wysokim*. Jak w każdej kategorii pojawiły się też głosy krytyczne – 66 rodziców oceniło sposób oceniania *raczej nisko*, a 22 – *bardzo nisko*. Nauczyciele z kolei w przeważającej większości ocenili swój sposób oceniania *wysoko* – tak odpowiedziało 2/3 nauczycieli. U uczniów przeważały oceny *wysokie*, ale zaraz potem *średnie*. Rodzi się pytanie – na ile te odpowiedzi odnoszą się precyzyjnie tylko do zdalnego oceniania, a na ile do oceniania w ogóle? To zdecydowanie za wcześnie na wyciąganie wniosków uogólniających, pytanie może być jedynie pretekstem do pogłębionej analizy tego obszaru.

Skuteczność nauczania wiąże się nierozdzielnie z budowaniem relacji. Stąd **nawiązanie kontaktu z uczniami, rodzicami** (obszar 4) było kolejnym badanym obszarem. 238 rodziców oceniło ten obszar na poziomie *wysokim*, 187 – *średnim*, aż 74 – *bardzo wysokim*, ale również 69 – *raczej niskim* i 35 *bardzo niskim*. Można dostrzec, że oceny uczniów – w zakresie kryterium *wysoki* – są wyższe niż rodziców. Nieco wyżej spośród badanych respondentów ocenili siebie w tej kompetencji nauczyciele. Obszar również podlegał badaniu w formie pytania otwartego w ostatnim punkcie ankiety.

Ostatni wskazany obszar dotyczył **sposobów motywowania uczniów do pracy** (obszar 5). Wyniki tej części badania raczej nie napawają optymizmem, gdyż aż 239 oceniło ten aspekt nauczania na poziomie – *średnim*, 152 – *wysokim*, 102 – *raczej niskim*, 51 – *bardzo wysokim*, 61 – *bardzo niskim*. Wynik tej części badania wskazywałby, że rodzice oczekiwali większego zaangażowania ze strony nauczycieli w proces motywowania uczniów do pracy. Konfrontując te odpowiedzi z odpowiedziami uczniów, można zauważyć dość dużą zbieżność, choć uczniowie pomimo, że największa ich liczba wskazała na ocenę *średnio*, jednak częściej podawali ocenę *wysoką*.

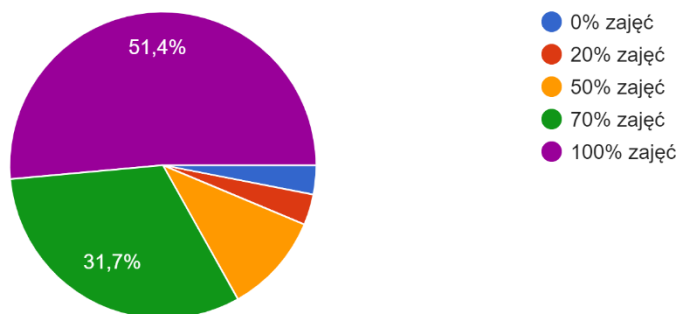

Wykres 23. Ocena przez rodziców jakości zdalnej edukacji prowadzonej przez nauczycieli w odniesieniu do pięciu obszarów

Rodzice także zostali zapytani o to, jaka część edukacji zdalnej prowadzona jest na platformie Teams.

4. Jaka część edukacji zdalnej (tj. jaki % zajęć ze wszystkich przedmiotów) odbywa się na platformie Teams? Można udzielić jednej odpowiedzi w wierszu.

587 odpowiedzi

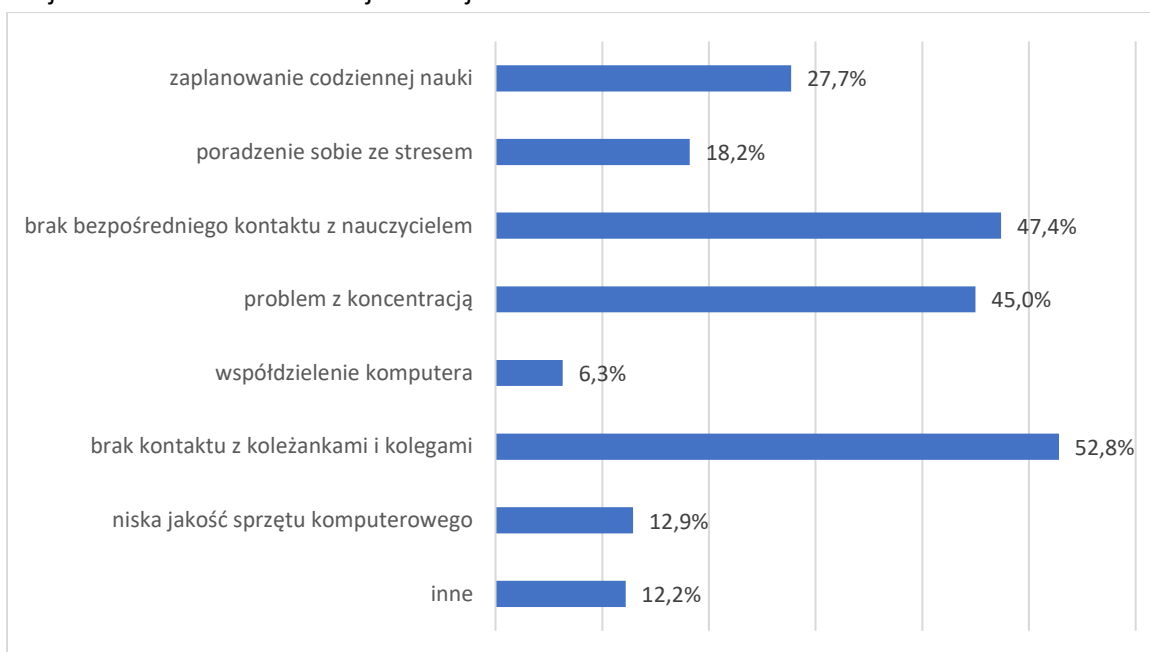

Wykres 24. Opinia rodziców na temat ilości prowadzonych przez nauczycieli zajęć na platformie Teams

Respondenci wskazali, że o 10% mniej zajęć realizowanych jest na platformie na wszystkich przedmiotach niż uczniowie – bo tylko 51,4% wskazało, że 100% zajęć realizowanych jest na platformie. Natomiast drugi wynik jest zbieżny z odpowiedziami uczniów – 31,7% uczniów wskazało, że 70% zajęć odbywa się online. Ok. 18% rodziców stwierdziło, że poniżej 50% zajęć realizowanych jest na platformie.

5. Największy problem w nauczaniu zdalnym sprawia mojemu Dziecku... Proszę wskazać 2 problemowe obszary.

Istotnym problemem jest zbadanie świadomości i wiedzy rodziców w zakresie problemów, z jakimi się borykają ich dzieci. Obszar ten wydaje się tym bardziej istotny, że to jedynie rodzice mają bezpośredni kontakt z uczniami. Trudno jest psychologowi czy pedagogowi online trafnie zdiagnozować problemy, trudno jest także uczniowi w takiej formie je werbalizować.

Wykres 25. Wskazanie przez rodziców obszarów, które sprawiają ich dzieciom najwięcej problemów w zakresie edukacji zdalnej

Wypowiedzi rodziców potwierdzają opinie nauczycieli i uczniów, że największym problemem w edukacji zdalnej dla uczniów jest *brak kontaktu z koleżankami i kolegami* – ten czynnik wskazało aż 310 rodziców. Bardzo ważny okazał się także czynnik dotyczący *braku bezpośredniego kontaktu z nauczycielami* – wskazało go aż 278 rodziców. 260 respondentów zwróciło uwagę na *problem z koncentracją*. Rodzice (160) wskazują także na problem z *zaplanowaniem codziennej nauki* a 103 podało kłopoty z *poradzeniem sobie ze stresem*. Natomiast, okazuje się, że najmniejszym problemem jest *współdzielenie komputera*. Na czynnik ten wskazało zaledwie 37 rodziców na ponad 900 uczestniczących w badaniu, co stanowi tylko 4% badanych.

Ostatnie pytanie odnosi się do potrzeb, propozycji doskonalenia edukacji zdalnej i miało formę pytania otwartego.

6. Biorąc pod uwagę zaistniałe okoliczności, co można by zrobić, żeby maksymalnie usprawnić proces prowadzonej przez Szkołę nauki zdalnej? Jakiego wsparcia Państwo potrzebujecie? Od kogo oczekivalibyście wsparcia w obecnej sytuacji? Proszę napisać w kilku słowach...

Respondenci wskazywali następujące obszary, problemy:

- metodyka nauczania – zbyt trudne sprawdziany, więcej pracy warsztatowej, większa kontrola aktywności uczniów na czacie, bardziej atrakcyjne lekcje, częściej pracować w małych grupach; więcej ćwiczyć, mniej oceniać, rezygnacja z offline, ujednolicona metodyka, wydłużyć czas na sprawdzianach, zrezygnować z przysyłania materiałów, pracować na jednej platformie, włączyć więcej działań praktycznych – 90
- bez uwag – 55
- konieczność powrotu do szkoły – 50
- mała rola pedagogów i psychologów – 40
- organizacja zdalnego nauczania – liczba lekcji online powinna być taka sama jak w planie, brak przerw, skrócić przerwy i lekcje, przepadają lekcje bez wcześniejszej informacji – 30
- zakupić sprzęt, poprawić jakość sieci internetowe – 30
- nie potrzebujemy pomocy – 27
- nie wiem – 26
- niskie kompetencje nauczycieli, małe zaangażowanie, emocje w relacji z uczniem – 22
- brak aktywności ruchowej, źle prowadzone lekcje wychowania fizycznego – 21
- większe wsparcie ze strony nauczycieli – 20
- więcej czasu na zadania domowe, za dużo zadań domowych – 20
- ocenianie bardziej merytoryczne, wpisywanie ocen na bieżąco, wagi źle stosowane, rzadkie ocenianie – 18
- nakazać włączenie kamer – 16
- zwiększyć kontakty z uczniami w szkole – 15
- więcej konsultacji i dodatkowych zajęć – 13
- włączyć zajęcia interaktywne, integracyjne – 12
- wprowadzić zajęcia hybrydowe – 12
- zwiększyć dyscyplinę na lekcji, chat zablokować – 7
- nauczyciel powinien uwzględnić problemy uczniów ze sprzętem – 7
- większa indywidualizacja – 5
- zmiana podstawy programowej i egzaminów – 5
- nikt w tej sytuacji nie może pomóc – 5
- wyeliminować granie uczniów podczas lekcji – 4
- wzmocnić współpracę nauczyciel-rodzic – 4
- nauczyć uczniów pracy zdalnej – 3
- docenić nauczycieli – 3
- wzmocnić nadzór dyrektora nad nauczycielami – 2
- większe wsparcie ze strony nauczyciela – 2
- zajęcia bez włączania kamer – 1
- uwzględnianie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznych – 1

- włączyć zajęcia z logopedii – 1
- prośba o większą tolerancję po powrocie do szkoły – 1
- sprawdziany powinny się odbywać w szkole – 1
- większe wsparcie dyrekcji – 1
- dzieci z problemami powinny się uczyć w szkole – 1

Najwięcej zastrzeżeń rodzice zgłaszali do działań metodycznych w zakresie edukacji zdalnej. Uwagi dotyczyły między innymi: zbyt trudnych sprawdzianów. Proponowano, aby podczas zajęć uczniowie uczestniczyli w warsztatach, aby ograniczyć formę podającą. Rodzice zgłaszali również problem dużej aktywności uczniów na czacie podczas lekcji, co powoduje, że wyłączają się z pracy, choć respondenci przyznawali, że bardzo trudno ten problem ograniczyć czy wyeliminować. Rodzice wyrażali również potrzebę, aby lekcje były bardziej atrakcyjne, by nauczyciele częściej stosowali formę pracy w małych grupach. Zwrócono także uwagę na potrzebę przeznaczania więcej czasu na ćwiczenia niż na ocenianie. Podnoszono także kwestię potrzeby ograniczenia a nawet rezygnacji z pracy offline, a przełożenia ciężaru pracy na zajęcia z nauczycielem na platformie. W wypowiedziach rodzice zwracają także uwagę na potrzebę ujednolicenia metodyki zamieszczania poszczególnych materiałów na platformie. Zdaniem rodziców, uczniowie gubią się w poszukiwaniu materiałów, notatek, treści zadań domowych, stąd propozycja, aby przynajmniej na tym etapie pracy zdalnej wskazać uczniom klucz zamieszczania przez nauczycieli wymienionych materiałów konsekwentnie na wszystkich lekcjach przez wszystkich nauczycieli. Pojawiały się także głosy, aby praca odbywała się na jednej platformie. Głosów dotyczących metodyki pracy oddano aż 90.

Można zadać pytanie, na ile rodzice powinni ingerować w metodykę pracy skoro to obszar przynależny przede wszystkim (a może tylko) do dyrektora szkoły i nauczyciela. Z pewnością, twierdzenie to jest dalece zasadne. Należy jednak wziąć pod uwagę fakt, że praca zdalna uczniów wymusiła konieczność zaangażowania się w ten proces w znacznej mierze rodziców – szczególnie, jeśli chodzi o uczniów z edukacji wczesnoszkolnej. W tej sytuacji – zaangażowani rodzice, uczestnicząc dość aktywnie w procesie – dokonują jego oceny. Poza tym mamy nową rzeczywistość – do tej pory możliwości obserwacji metodyki pracy nauczyciela były ograniczone. Podczas pracy zdalnej rodzic nierzadko uczestniczy w zajęciach, czego świadomość musi mieć nauczyciel.

Drugi miejsce pod względem liczby udzielanych odpowiedzi zajęło stwierdzenie *nie mam uwag do prowadzonej edukacji zdalnej*. Odpowiedziało tak 55 respondentów. Wydaje się, że nie jest to duża liczba osób, biorąc pod uwagę liczbę osób wypełniających ankietę. Należy mieć jednak na względzie fakt, że wyniki są bardzo rozproszone, jest bardzo dużo kategorii odpowiedzi i jednocześnie odpowiedzi te reprezentowane są przez małą liczbę odpowiadających.

Podobny wynik osiągnęła odpowiedź, w której 50 respondentów wyraziło silną potrzebę powrotu do szkoły.

Jeśli chodzi o rolę pedagogów i psychologów to respondenci wprawdzie przyznawali, że są, ale zgłaszali zastrzeżenia co do ich aktywności w kontaktach z uczniami. Aż 40 rodziców zgłaszało potrzebę większego wsparcia przez tych nauczycieli uczniów w zakresie prowadzenia zajęć na następujące tematy: jak

planować sobie pracę w edukacji zdalnej, czas na odpoczynek, pracę własną, jak radzić sobie ze stresem. Podnoszono także potrzebę uruchomienia bezpośrednich konsultacji (krótkich rozmów), które miałyby się odbyć nie zdalnie, ale na terenie szkoły.

Organizacja pracy zdalnej to kolejny obszar, który podlegał ocenie respondentów. 30 osób wypowiedziało się na ten temat. Uwagi dotyczą liczby lekcji, przerw. Zdania w tym obszarze są podzielone – niektórzy respondenci uważają, że należy skrócić przerwy, inni, aby wydłużyć, były też propozycje, aby wyeliminować przerwy i w ten sposób skrócić czas przebywania dzieci przed komputerem, co wydaje się propozycją trudną do zaakceptowania. Zgłaszano także problem braku informacji dotyczącej odwołanych lekcji lub przekazywaniu tych informacji zbyt późno.

Ta sama liczba respondentów podkreślała problem braku odpowiedniego sprzętu lub słabego internetu.

Tylko 27 rodziców stwierdziło, że nie potrzebuje pomocy, a 26 nie potrafiło udzielić odpowiedzi na pytanie, w czym szkoła mogłaby ich wesprzeć.

Podnoszono także problem kompetencji nauczycieli, małego zaangażowania nauczycieli w prowadzone lekcje lub zbyt emocjonalne reagowanie na trudne sytuacje dydaktyczne i wychowawcze. Problemy te podjęło 22 rodziców.

Kolejny zakres tematyczny podnoszony w ankietach odnosił się do lekcji wychowania fizycznego, sposobu prowadzenia zajęć, braku aktywności ruchowej uczniów. Temat ten podjęło 21 rodziców. Podawano także konkretne rozwiązania organizacyjne polegające np. na zmniejszeniu liczby godzin wychowania fizycznego (lub połączeniu grup dziewcząt i chłopców) a zwiększeniu liczby lekcji z przedmiotów egzaminacyjnych.

Potrzebę wsparcia uczniów ze strony nauczycieli zgłaszało 20 rodziców.

Kolejny temat dotyczył częstotliwości i sposobu zadawania prac domowych. Temat ten podjęło 20 rodziców. Respondenci zgłaszają potrzebę zwiększenia czasu na wykonanie zadań domowych, niezadawania zadań na weekendy oraz umieszczania zadań w tych samych miejscach platformy – uwaga ta dotyczy wszystkich przedmiotów.

Ocenianie to kolejny obszar, którego dotyczyły uwagi 18 rodziców. Zgłaszano problem nieregularnego wpisywania ocen, nieprzestrzegania zasad oceniania obowiązujących w szkole (np. wag ocen), bardzo małej liczby ocen. W obszarze tego zagadnienia zdania respondentów nie zawsze są spójne. Niektórzy uważają, że nauczyciele mają zbyt wysokie wymagania wobec uczniów, inni twierdzą, że okres pandemii spowodował zdeprecjonowanie się systemu oceniania a uczniowie uzyskują bardzo wysokie oceny za każdą drobną, nieistotną aktywność.

Konieczność włączania kamer podczas zajęć zgłosiło zaledwie 16 rodziców. Temat ten zostanie bardziej szczegółowo omówiony w dalszej części pracy. Z uwagi na ważność problemu, jedna z badanych szkół postanowiła przyjrzeć się bliżej tej kwestii. Wyniki badania okazują się dość zaskakujące.

Potrzebę kontaktu z uczniami w szkole np. w formie spotkań z klasą lub w mniejszych grupach zgłaszało 15 rodziców. Natomiast 14 podjęło temat dodatkowych konsultacji i zajęć, szczególnie z przedmiotów egzaminacyjnych.

12 rodziców podnosi kwestię wprowadzenia zajęć interaktywnych, integracyjnych, wyrażając obawę braku uspołecznienia ze strony ich dzieci. W tym kontekście ta sama liczba rodziców proponuje, aby jak najszybciej przejść na formę organizacji zajęć w sposób hybrydowy.

Kolejna grupa problemów zgłaszana jest przez mniejszą liczbę rodziców, trudno jednak ocenić jej wagę, stąd zasadne jest, aby również o nich wspomnieć. Zgłaszane problemy dotyczą zastrzeżeń co do dyscypliny panującej na lekcjach (a raczej jej braku) a także dużego zaangażowania uczniów w pisanie nie dotyczących bezpośrednio lekcji komentarzy na czacie (prośby rodziców o zablokowanie czatu), które rozpraszają innych i burzą tok lekcji. Pojawiły się także głosy zaniepokojonych rodziców, którzy obserwują problem zbyt dużego zaangażowania się dzieci w gry internetowe niż w naukę i proszą o wsparcie ze strony nauczycieli. Podnoszono także kwestię nieuwzględniania przez nauczycieli problemów uczniów ze sprzętem lub łączem internetowym. Rodzice piszą także o potrzebie większej indywidualizacji procesu nauczania. Poruszane były także kwestie, które leżą w gestii MEN a nie szkoły czy organu prowadzącego – np. potrzebę zmiany podstawy programowej czy koncepcji egzaminów zewnętrznych. Ciekawy wydaje się fakt, że tylko jeden rodzic uważa, że uczniowie mający problemy powinni więcej lekcji odbywać stacjonarnie w szkole. Tylko dwoje rodziców zauważa problem niewłaściwej realizacji wskazań zawartych w opiniach poradni psychologiczno-pedagogicznych i zajęć logopedycznych. Dziwi tak mała liczba głosów w sprawie wsparcia uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, którzy w edukacji zdalnej z pewnością odnajdują się najtrudniej. Również zastanawia głos 3 rodziców, którzy domagają się większego autorytetu dla nauczycieli.

Przykłady wypowiedzi rodziców

- Dla mnie największym problemem jest zmobilizowanie dziecka do aktywnego uczestniczenia w lekcji. Są nauczyciele, którzy organizują lekcje tak, żeby wszystkie dzieci były zaangażowane i muszą uważać przez całą lekcję, ponieważ wiedzą, że w każdej chwili muszą być gotowi na udzielenie odpowiedzi. Jednak większość lekcji polega jedynie na prezentowaniu przez nauczyciela przerabianych zagadnień lub włączaniu filmu.
- Uczniowie powinni mieć więcej kartkówek sprawdzających wiedzę. Niektóre treści nie są przez uczniów opanowane w zadowalającym stopniu. Ocena jest dla rodzica informacją o tym, co trzeba nadrobić. Według mnie lekcje matematyki i polskiego powinny być wszystkie online. Są to przedmioty, z których uczniowie będą pisać egzamin na koniec edukacji.
- Dla mnie nauka zdalna to wielka farsa. Dzieci zdobywają szczątkową wiedzę w porównaniu z tym, co by uzyskał, chodząc do szkoły. Nauczyciele są skupieni na przerobieniu programu a nie zauważają licznych problemów, jakie mają uczniowie. Dla mnie ten rok jest stracony i powinien być powtórzony, ale już na normalnych zasadach. Najpierw mieliśmy odciągać dzieci od komputerów, bo tyle jest uzależnień a teraz daliśmy im to <<cudowne>> narzędzie do rąk, aby

wszystkie dzieciaki stały się aspołeczne. Jestem szczerze załamana tym, co się dzieje pod wpływem zdalnego nauczania!!!!!!

- NATYCHMIASTOWY POWRÓT DO NAUCZANIA STACJONARNEGO!!! Oczekuję od dyrekcji szkoły wsparcia w tej kwestii! Do czasu powrotu do szkół lekcje powinny trwać maksymalnie pół godziny ze względu na zdrowie psychiczne i fizyczne! Dziecko ma częste bóle głowy i podrażnienie spojówek od spędzania 8 godzin na lekcji przed ekranem + 2 godziny na odrabianie zadań domowych! Od izolacji i braku kontaktu z rówieśnikami stany depresyjne!
- Zdalne nauczanie to wielka porażka w edukacji. Dzieci uzależniły się od komputera, grają na lekcjach i przerwach. Rodzice, którzy nie pracują zdalnie, ale tak jak ja stacjonarnie nie mają żadnego wpływu na to, co robi dziecko samo w domu. To najgorsza forma edukacji, jaka mogła powstać w naszym społeczeństwie. Wiele przemawia za tym, by całkowicie zaprzestać uczestnictwa w tym bałaganie na rzecz nauczania domowego. Nie mam żadnych zastrzeżeń co do szkoły, do której uczęszcza dziecko, nauczyciele się starają, ale to i tak nie dociera do młodzieży. Moje dziecko marzy o przerwach w szkole, o bieganiu i normalnym sporcie o kontaktach face to face z nauczycielami i rówieśnikami. Nie mogę na to wszystko patrzeć i się z tym pogodzić. Zdalne nauczanie to kompletny absurd!!!!!!
- Zadania powinny być zadawane tylko na jednej platformie, a nie trochę w terminarzu, trochę w Teams, a jeszcze trochę w wiadomościach. Dzieci są bardzo wygłupione i nie wiedzą, co mają już sprawdzać.
- Ze strony szkoły/nauczycieli zupełnie brakuje wsparcia i motywacji dla uczniów. Po samych nauczycielach również widać rezygnację i brak motywacji do pracy. System oceniania jest bardzo niesprawiedliwy, uczniowie, którzy do czasu pandemia mieli same dwójki, teraz mają 5, co bardzo demotywuje sumiennych uczniów! Jeżeli zadania byłyby zadawane tylko w jednej platformie, nie byłoby problemu z ich odczytem.
- Należy pamiętać, że w obecnym czasie w najgorszej sytuacji są dzieci i młodzież. I najbardziej, czego potrzebują to wsparcia psychicznego ze strony nauczycieli i rodziców. A niestety nie zawsze tak jest. Brakuje wyrozumiałości ze strony nauczycieli, że sprzęt może nie działać, że internet się rwie, że nie wysłali zadań, bo nie chcieli zrobić, ale dlatego, że był problem ze sprzętem. Ale jeżeli nauczyciel czegoś nie wysłał, bo nawalił sprzęt, to jest ok, zdarza się. Dorośli, nauczyciele często nie radzą sobie z tą sytuacją, są często sfrustrowani. I wtedy wytrząsają się nad dziećmi, które od prawie roku są zamknięci w swoich pokojach, domach, pozbawione możliwości kontaktu z rówieśnikami, pozbawione możliwości zawiązywania przyjaźni na całe życie. Przede wszystkim brakuje wyrozumiałości i wsparcia dla dzieci. A wsparcie psychologiczne w szkołach to śmiech. Pozdrawiam
- na początku trudność w przestawieniu się, ale teraz nie ma problemu
- Szkoły powinny działać normalnie w reżimie sanitarnym. Dzieci muszą chodzić do szkoły. Dlaczego nauczyciele się na to godzą. Tak nie powinna wyglądać edukacja.
- Praca na jednej platformie. Brak informacji o absencji nauczycieli. Za duże przerwy między lekcjami. Przychodzące zadania po czasie wyznaczonym, gdy jest przesyłanie materiałów. Zablockowanie czatowania między uczniami na platformie TEEMS w czasie lekcji online na pewno

- pomogłoby w koncentracji dzieci. Za dużo dzieci siedzą przed komputerami. Za dużo niedomówień, za dużo zadań domowych, przez co dzieci siedzą popołudniami przed komputerami i wysyłają lekcje zamiast iść na dwór i pobawić się z rówieśnikami.
- Wprowadzić nauczanie hybrydowe, co drugi tydzień lekcje w szkole. 2. Umożliwić kontakt z nauczycielami poprzez wprowadzenie konsultacji dla 8-klasistów. 3. Zapewnić wszystkim mieszkańcom gminy dostęp do Internetu szerokopasmowego.
  - Brak kontroli przez nauczycieli zapisywania notatek z lekcji lub niewymaganie zapisywania. Rodzic wówczas nie wie, co powinno być w zeszytach, nie może pomóc w przygotowaniu do sprawdzianu. 2. Pozwalanie pisania w Wordzie, zamiast ręcznie, notatek lub zadań domowych pisemnych jest ogromną szkodą dla dzieci w szkole podstawowej. 3. Niektóre zajęcia są bardzo monotonne, nie aktywizują ucznia, który się nudzi. Dzieci mało aktywne powinny być często wywoływane, pytane. 4. Nie wszyscy są artystami, modna ostatnio forma lapbooka jako zadania domowego, powoduje u nich ogromną frustrację, zamiast utrwalenia wiedzy. Może dać dzieciom wybór: lapbook lub np. 6 zadań w zeszytach ćwiczeń? Normalne zadania domowe nie są niczym złym, zwłaszcza z matematyki, gdzie ilość przekłada się wprost na sukces. 5. KAŻDY nauczyciel POWINIEN POPRAWIAĆ błędy ortograficzne dzieci podczas rozmów z nimi na czatach!!! Rodzice mają zainstalowane Teamsy na swoich telefonach i widzą, że tego nie robią, a błędy dzieci są przerażające. 7. Zeszyt z j. polskiego jest bardzo ubogi w treść. Kiedy i gdzie uczeń ma się nauczyć pisać, jeśli nie na polskim?
  - Nauczyciele w większości dobrze prowadzi zajęcia, korzystając z możliwości Teams i innych zasobów. Edukacja zdalna jest trudna, dzieci potrzebują bezpośredniego kontaktu z nauczycielem i rówieśnikami, ale na to już nic nie poradzimy. Szkoła nie powinna skupiać się tylko na realizacji programu.
  - Chcielibyśmy, aby zajęcia były prowadzone w pełnym wymiarze czasowym tak jak powinna trwać lekcja. Lekcje powinny odbywać się tak jak w planie a nie w okrojonym planie lekcji. Przeładowanie podstawy programowej, ale to już jest w gestii Ministerstwa.
  - Jednolity system prowadzenia lekcji u wszystkich nauczycieli, wszystkie lekcje online.
  - Na tym etapie, tzn. po dłuższym czasie tego stylu nauki oczekuję bardzo zdecydowanych reakcji nauczycieli poszczególnych przedmiotów. Wymagań, wymagań i jeszcze raz wymagań dyscypliny nauki. Dzieci są tak rozleniwione, brak samodyscypliny jest widoczny na każdym przedmiocie. Jeżeli nauczyciele w sposób zdecydowany, restrykcyjny nie będą wymagali uwagi i koncentracji, a także aktywności na lekcji, to uczeń sam nie jest w stanie tego z siebie wygenerować. Lekcje powinny bardziej angażować dziecko w jej przebieg, muszą odbywać się nie na opowiadaniu ale kontakcie i ciągłej rozmowie z uczniem. Tylko w ten sposób można wymóc na uczniu aktywność i zaangażowanie.
  - Nauczyciele powinni mieć włączone kamery, żeby lekcja nie wyglądała jak słuchanie radia. Lekcje powinny być bardziej interesujące a materiał okrojony. W tej formie nie ma możliwości opanowania całego materiału. Lepiej więc mniej a dobrze, a nie przelecieć przez cały materiał, przy czym uczniów zostawić w tyle. 30 minut lekcji to dość mało. Mam problem z kontrolowaniem dziecka, by w czasie lekcji nie oglądało filmów. Nauczyciele czasami przesyłają

filmy do Youtube, a chyba nie tak powinna wyglądać edukacja. Jestem bardzo zniechęcona postawą niektórych nauczycieli. Wiem, że to trudna sytuacja. Może oni powinni otrzymać wsparcie metodyczne? Jak ciekawie prowadzić lekcje online? Pozdrawiam

Omówienie wyników ankiet.

Interpretacja wyników i wysunięcie wniosków

Podsumowując wyniki przeprowadzonych ankiet, wzięto pod uwagę tylko te głosy, które uzyskały najwyższą frekwencję wypowiedzi. Zasadne jest to również z tego powodu, że wyniki są rozproszone i trudno jest uchwycić pewne tendencje. Rozproszenie wyników charakterystyczne jest dla wszystkich grup respondentów, co potwierdzałoby wcześniej wysunięty wniosek, że wobec analizowanego problemu, dotyczącego zdalnego nauczania, nie ma jeszcze sprecyzowanych i utrwalonych wzorców, oczekiwań.

Główne wnioski wynikające z ankiety, w której respondentami byli nauczyciele

Nauczyciele ocenili swoje kompetencje w zakresie: wsparcia ucznia w radzeniu sobie ze stresem, wsparcia ucznia w bezpiecznej pracy w sieci, współpracy z rodzicami podczas zdalnego nauczania na poziomie *wysokim* i *średnim*. Nieco wyżej widzą nauczyciele swoje kompetencje w zakresie: zgodnego z prawem korzystania z cudzych utworów oraz wykorzystania e-zasobów – tutaj poziom *wysoki* i *bardzo wysoki*. Najwyżej oceniali respondenci swoje kompetencje w zakresie posługiwania się platformami zdalnego nauczania.

Najczęściej nauczyciele korzystają z Internetu, poszukując materiałów do prowadzenia zdalnej edukacji, ale dużym zainteresowaniem cieszą się także szkolenia wybierane indywidualnie lub organizowane przez szkołę. 50% nauczycieli ocenia, że ma bogate doświadczenie w pracy online. Również bardzo wysoko wypadła ocena nauczycieli w zakresie prowadzonej w szkole edukacji zdalnej w obszarach:

- sposobu prowadzenia zajęć,
- organizacji zajęć,
- sposobów i form oceniania,
- nawiązania kontaktu z uczniem i rodzicami.

Podobne oceny dotyczą jakości zdalnej edukacji prowadzonej przez nauczyciela. Na uwagę zasługuje obszar, dotyczący oceniania – liczba ocen *bardzo wysokich* i *średnich* jest wyrównana, w pozostałych odpowiedziach przeważają (wymieniane na drugim miejscu – po wysokich) oceny *bardzo wysokie*.

Ponad 70% nauczycieli stwierdza, że 100% swoich zajęć prowadzi na platformie.

Najwięcej informacji przekazali respondenci w pytaniach otwartych. Z drugiej jednak strony trudno było dokonać opracowania materiału ze względu na dużą rozbieżność w udzielanych odpowiedziach.

Na pytanie, jakie obszary pracy zdalnej nauczyciele oceniają:

- najwyżej – wymieniono: organizację pracy, różnorodność środków dydaktycznych (np. korzystanie z e-zasobów), współpracę z nauczycielami i równorzędnie komunikację nauczyciel-uczeń;
- doskonalenia wymaga: także korzystanie z e-zasobów, szkolenia, doskonalenie swojego warsztatu pracy, w stosunkowo dużej liczbie (trzecie miejsce frekwencyjne) *nie ma obszarów do doskonalenia*;
- najniżej oceniono: *nie ma takiego obszaru*, organizację pracy (np. plany zajęć), komunikację nauczyciel-uczeń (brak bezpośredniego kontaktu).

Na pytanie, co, zdaniem nauczycieli, sprawia uczniom największy problem, respondenci w największej liczbie wskazali trzy następujące obszary:

- brak kontaktu z koleżankami i kolegami,
- brak kontaktu z nauczycielami,
- problemy z koncentracją.

Ostatnie pytanie dotyczyło potrzeb respondentów w zakresie prowadzenia edukacji zdalnej. Odpowiedzi są bardzo rozproszone, stąd wymienione zostaną te, które uzyskały największą (choć niezbyt dużą) liczbę odpowiedzi:

- sprawniejszego łącza internetowego i lepszych narzędzi w postaci platformy (25 osób),
- *niczego nie potrzebuję*,
- lepszego sprzętu,
- więcej szkoleń,
- wsparcia w zakresie współpracy z rodzicami.

Główne wnioski wynikające z ankiety, w której respondentami byli uczniowie

Około 75% uczniów stwierdziło, że mają komputer lub inne urządzenie do pracy zdalnej tylko do swojej dyspozycji.

Najwyżej (*bardzo wysoko*) swoje kompetencje ocenili uczniowie w zakresie:

- posługiwania się platformami zdalnego nauczania,
- bezpiecznej pracy w sieci,
- zgodnego z prawem korzystania z cudzych utworów.

Umiejętność wykorzystania e-zasobów również oceli uczniowie na poziomie *wysokim* i *bardzo wysokim*. Zdecydowanie niżej (*średnio* i *wysoko*) w ich ocenie wypadły umiejętności:

- radzenia sobie ze stresem,
- planowania czasu pracy.

Sposób prowadzenia edukacji zdalnej uczniowie oceniali także w kilku aspektach i tak: sposób prowadzenia zajęć, organizację zajęć, sposób i formy oceniania, nawiązanie kontaktu nauczyciela

z uczniem i rodzicami oceniono na poziomie *wysokim* i *średnim*. Niżej – na poziomie *średnim* i *wysokim* oceniono sposób motywowania przez nauczycieli uczniów do pracy.

Około 61% uczniów uważa, że 100% zajęć prowadzonych jest na platformie Teams. Natomiast jako najbardziej trapiące ich problemy wskazali:

- brak koncentracji podczas zajęć,
- brak kontaktu z koleżankami i kolegami,
- trudności z zaplanowaniem codziennej nauki.

W ostatnim punkcie najwięcej uczniów wypowiedziało się, że niczego nie potrzebuje. Kolejne wypowiedzi dotyczyły w największej liczbie:

- potrzeby poprawy organizacji nauczania zdalnego,
- duża część uczniów odpowiedziała *nie wiem*,
- *jest dobrze*.

Główne wnioski wynikające z ankiety, w której respondentami byli rodzice

Około 64% rodziców stwierdziło, że ich dziecko ma do dyspozycji urządzenie, na którym tylko ono pracuje. Oceniając swoje kompetencje, dotyczące wsparcia dziecka w obszarze:

- radzenia sobie ze stresem,
- bezpiecznej pracy w sieci,
- korzystania z cudzych utworów,
- wykorzystania e-zasobów,
- posługiwania się platformami zdalnego nauczania (MS Teams)

rodzice wskazali poziom *wysoki* i *średni*, a więc nieco niżej niż nauczyciele i uczniowie.

W zakresie oceny jakości zdalnej edukacji oceny *średnie* i *wysokie* dotyczyły obszarów: sposobu prowadzenia zajęć, organizacji zajęć, sposobu i form oceniania.

Najwyżej oceniano obszar dotyczący nawiązania kontaktu przez nauczyciela z uczniami i rodzicami – poziom *wysoki* i *średni*. Natomiast najniżej – podobnie jak uczniowie – rodzice ocenili do pracy *sposób motywowania przez nauczycieli uczniów do pracy*. W omawianym obszarze pojawiła się także znacząca liczba odpowiedzi, które zawierają oceny najniższe (*raczej nisko* i *bardzo nisko*). We wcześniejszych wypowiedziach i ankietach takiej liczby negatywnych wypowiedzi nie udzielano. Należy także podkreślić, że w pytaniu umieszczona została kategoria *inne*, którą wybierało dużo respondentów. Może to świadczyć o tym, że kategoria uwzględniona w zadaniu nie odpowiadała części respondentom, stąd wybór tej kategorii. Wyniki te świadczą także o tym, że potrzebne są, z pewnością, pogłębione badania lub zmiana formy pozyskiwania informacji zwrotnych.

Około 51% respondentów uważa, że 100% zajęć prowadzonych jest na platformie Teams.

Jeśli chodzi o problemy, z którymi borykają się uczniowie w edukacji zdalnej, rodzice wskazywali na:

- brak kontaktu z koleżankami i kolegami,
- brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem,
- problem z koncentracją,
- problem z organizacją zajęć i czasem pracy.

Ostatnie zagadnienie, poruszone w ankiecie, dotyczyło oczekiwań i potrzeb ze strony rodziców w zakresie zdalnej edukacji. Dotyczą one przede wszystkim:

- zmiany lub poprawy metodyki nauczania – przeważająca liczba odpowiedzi,
- bez uwag,
- konieczność powrotu uczniów do szkoły,
- zwiększenia skuteczności i efektywności oraz sposobu pracy psychologów i pedagogów.

Przykłady badań przeprowadzonych w placówkach oświatowych

Każda ze szkół funkcjonujących na terenie gminy prowadzi systematycznie własne badania, dotyczące jakości prowadzonej edukacji zdalnej. Badania prowadzone są przy użyciu ogólnodostępnych i prostych narzędzi. Ich użycie nie absorbuje czasu badających. Celem badań jest monitorowanie na bieżąco sytuacji i wdrożenie ewentualnych doraźnych działań, które mają również charakter prewencyjny i mogą zapobiec ewentualnym problemom. Poniższy materiał prezentuje takie właśnie badania.

Pierwsze z nich dotyczy obszarów, które w znacznej części zostały zbadane w ankiecie przeprowadzonej przez urząd gminy. Powtórzenie badanych obszarów za pomocą innego narzędzia daje możliwość zweryfikowania wyników i bieżącego diagnozowania sytuacji. Badaną grupą byli rodzice największej szkoły podstawowej w gminie liczącej ok. 850 uczniów.

Badania przeprowadzone zostały osobno w klasach 1–3 i w klasach 4–8. Wybrano formę wywiadu zbiorowego, który przeprowadzili wychowawcy z rodzicami podczas cyklicznych spotkań, które odbyły się online. Przed zebraniem odbyła się rada pedagogiczna, podczas której dyrektor szkoły oznaczonej w publikacji numerem 1 poinformował nauczycieli o celu i sposobie przeprowadzenia badania. Rodzice poddali ocenie różne aspekty pracy zdalnej, w szczególności pytania dotyczyły organizacji nauczania zdalnego:

- Czy liczba godzin online powinna być taka sama jak w planie czy mniejsza?
- Czy rodzice zauważają u dzieci problemy natury psychologicznej?
- Czy zdaniem rodziców zajęcia są dobrze organizowane?
- Czy zauważają problemy związane z ograniczonymi relacjami społecznymi?
- Czy zauważane są większe, niż przed pandemią, problemy dotyczące zdyscyplinowania uczniów podczas zajęć?
- Kiedy najlepiej organizować zajęcia – rano czy po południu?
- Czy w praktyce sprawdzają się zajęcia prowadzone w grupach?
- Czy, zdaniem rodziców, występują poważne problemy dotyczące sprzętu?
- Czy zauważane są problemy dotyczące niezrozumienia problematyki lekcji?
- Czy występuje problem nieterminowego oddawania prac?
- Czy uczniowie i nauczyciele powinni mieć włączone kamery podczas zajęć?
- Jaki powinien być klucz umieszczania materiałów (Teams czy Librus)?

Jeśli chodzi o rodziców uczniów edukacji wczesnoszkolnej, zauważa się zdecydowanie więcej głosów pozytywnych, dotyczących:

- aktywności i zaangażowania uczniów podczas zajęć,
- dobrej organizacji zajęć,
- samodzielności wykonywanych przez uczniów prac,
- potrzeby organizacji zajęć w szkole.

Zbiorcze tabele mają charakter poglądowy i ich celem jest oszacowanie skali poszczególnych problemów. Znaki „x” są sygnałem dla dyrekcji i nauczycieli, że w danej klasie w sposób znaczący dany aspekt sprawy podnoszono. Po analizie materiału zwiększono np. liczbę zajęć online, ponieważ takie było oczekiwanie wielu rodziców, natomiast zmniejszono ilość przesyłanych uczniom materiałów do samodzielnego wykonania. Kadra zarządzająca szkoły zauważa, że jakość nauczania zdalnego się poprawia. Wpłynęły na to także szkolenia organizowane w grupach dobranych ze względu na poziom zaawansowania wiedzy i umiejętności nauczycieli w zakresie technologii informacyjnej. Innym wskaźnikiem, który interpretowany jest pozytywnie, to coraz rzadsze interwencje rodziców, dotyczące sposobu prowadzenia edukacji zdalnej – w pierwszym okresie pandemii zdarzały się one bardzo często. Wynika to, z pewnością, również z faktu, że nastąpiło podwyższenie kompetencji w zakresie pracy zdalnej także ze strony uczniów i rodziców.

Wyniki badań przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 1. Ocena przez rodziców uczniów klas 1–3 jakości zdalnej edukacji – szkoła nr 1

KLASA	UWAGI, WNIOSKI									pozytywne				brak uwag
	I. godz. jak w planie	mniej online	problemy psychiczne	zajęcia źle zorganizowane	ograniczone relacje społeczne	uczniowie niedyscyplinowani	zajęcia rano / po południu	zajęcia w grup.	słaby sprzęt	chętnie brały udział	zajęcia dobrze zorganizowane	samodzielność	zajęcia w szkole	
0a														
1a	x						x/x	x	x	x	x		x	
1b				j. ang.							x			
1c														x
1d														x
1s	x	x												
2a														
2b														
2c														x
2d														
2e			x		x			x					x	
2s														x
3a											x			
3b										x	x	x		
3c														x
3d														
3s														x
podsumowanie	2	1	1	1	1		1	2	1	2	4	1	2	6

Tabela 2. Ocena przez rodziców uczniów klas 4–8 jakości zdalnej edukacji – szkoła nr 1

KLASA	UWAGI, WNIOSKI													brak uwag
	liczba godzin jak w planie	mniej online	problemy psych. uczniów	zajęcia źle zorganizowane	ograniczone relacje społ.	niezrozumienie materiału	uczniowie niedyscyplinowani	wł. u/n kamer	więcej zajęć w grupach	słaby sprzęt	brak informacji o kartkówkach/spr	infor. w librusie / teams chaos	Nieterminowe oddawanie prac	
4a														X pochwały
4b														
4c	x				x	x	x			x				
4d	x										x	x/-		
4s	x			inf									j.pol	
Podsumowanie	3			1	1	1	1			1	1	1	1	1
5a	x mat biol geogr											x w term.		
5s								x						X
Podsumowanie	1							1				1		1
6a														x
6b														x pochwały
6c												x w term.		x pochwały
6d														x
6e	X biolog.					x	x							
6f	X 1rodzic						x	x				X 1		
6g														x
6s	X			X mat inf										
Podsumowanie	3			1		1	2	1				2		5
7a	x			x				x/x				x	/x	
7b		/30min						/x				x/nie		
7c	x											/x		
7d						X mat. fiz.								
7e														X
7f	x						x							

7s					x									x
Podsumowanie	3	1		1	1	2	1	1				3	1	2
													2	
8a							x							X pochw. . dla naucz.
8b														x
8c														x
8d														x
8s														x
Podsumowanie							1							5
podsumowanie całość	10	1	1	4	3	4	5	3/1				7	3	14

Kolejny problem, poddany badaniu dotyczy zasadności **włączania przez uczniów kamer** podczas zdalnej edukacji. Temat, jak się okazuje po głębszej analizie, nie jest oczywisty i łatwy do rozstrzygnięcia. Podnieśli go w swoich badaniach zarówno nauczyciele jak i rodzice, w mniejszym zakresie uczniowie. Choć nie był to jeden z priorytetowych tematów, jednak w kontekście podnoszenia jakości zadanej edukacji wydaje się być znaczący. Pozornie mogłoby się wydawać, że przeszkody z wykorzystaniem tego narzędzia są po stronie technicznej – nie wszyscy uczniowie (podobno) dysponują odpowiednim sprzętem. Stąd autorzy ankiety postanowili zdiagnozować ten stan. Drugim celem przeprowadzonego badania była próba zbadania wśród posiadaczy kamer, czy są jakieś przeszkody, które uniemożliwiają jej włączenie. Wypowiadający się rodzice zwracali w znacznej mierze uwagę na trudności techniczne, ale pojawiły się także głosy odwołujące się bardziej do aspektów psychologicznych problemu. Nieliczni rodzice zwracali uwagę na fakt, że dzieci wstydzą się włączać kamerę. Na podobny aspekt sprawy zwracają uwagę Wacław Branicki i Ewa Augustyniak (2011), autorzy publikacji *Komunikacja zapośredniczona przez technologię a rozwój relacji interpersonalnych w czasie kryzysu adolescencyjnego*.

W czasie trwania kryzysu adolescencyjnego podwyższony poziom lęku społecznego jest ważną przyczyną trudności w nawiązywaniu relacji międzyludzkich. Peter Trower i in. piszą, że szczególnym rodzajem lęku społecznego jest lęk przed oceną. Rozpoczyna się on strachem przed wartościowaniem, którego dokonują inni ludzie w odniesieniu do „ja” społecznego danej osoby. Innymi słowy, jest to strach przed autoprezentacją. Drugim elementem składającym się na tego typu stan jest strach przed skutkami, jakie pojawiają się w wyniku zakłócenia naszego zachowania przez symptomy tej obawy. W ten sposób uruchamia się trudna do zatrzymania dynamika. Odczuwając strach przed oceną, człowiek obawia się, że symptomy owego strachu

uczynią go jeszcze bardziej nieporadnym w kontaktach interpersonalnych. Innymi słowy, podmiot boi się własnego strachu, tym bardziej go potęgując. Na lęk społeczny składa się zatem strach, który jest wynikiem przekonania, że człowiek nie jest w stanie wywołać dobrego wrażenia, szczególnie w odniesieniu do pierwszy raz spotkanych, obcych ludzi. W uproszczeniu możemy przyjąć, że lęk społeczny jest nasiloną formą nieśmiałości czy wstydlivosti. Przewlekły i nasilający się lęk tego rodzaju może ukształtować fobię społeczną rozumianą jako skrajne ograniczenie możliwości nawiązywania relacji społecznych.

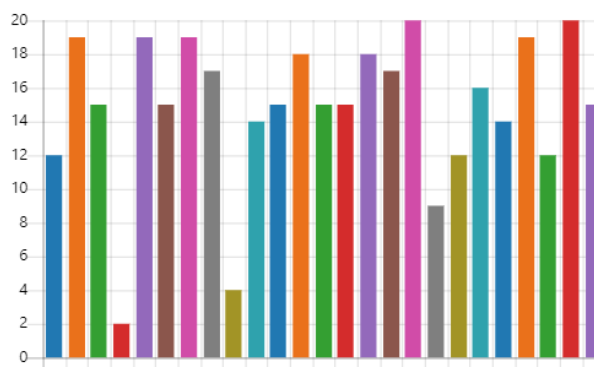

Poniżej przedstawione zostały wyniki przeprowadzonego badania. Wzięło w nim udział 371 rodziców, a więc zdecydowana większość rodziców tej szkoły. Analiza liczby wypełnionych ankiet w poszczególnych klasach zwraca uwagę na fakt, że rozbieżności co do liczby respondentów są bardzo duże. Zdarzają się klasy, w których prawie wszyscy rodzice wypełnili ankietę, ale są też takie, w których dwoje rodziców wzięło udział w badaniu. To, z pewnością, ważny problem, wymagający kolejnego badania. Zastanawia fakt, czy na stan ten może mieć wpływ zaangażowanie w proces badania i motywacja rodziców przez wychowawcę klasy? Niewątpliwie ważny jest także aspekt posługiwania się przez rodziców narzędziami online. W edukacji wczesnoszkolnej dwie klasy uzyskały wynik rażąco niski: 2–4 rodziców tylko wypełniło ankietę, natomiast w klasach 4–8 rodzice uczniów tylko jednej klasy nie wykazali zainteresowania ankietą.

1. Moje dziecko jest uczennicą/uczniem klasy:

[Więcej szczegółów](#)

1a	12
1b	19
1c	15
2a	2
2b	19
2c	15
2d	19
3a	17
3b	4
3c	14
4a	15
4b	18
5a	15
5b	15
6a	18
6b	17
6c	20
6d	9
7a	12
7b	16
7c	14
7d	19
8a	12
8b	20
8c	15

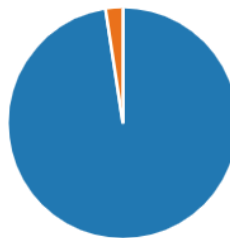

Wykres 26. Charakterystyka respondentów rodziców uczniów szkoły nr 2 poddanych badaniu na temat ich opinii, dotyczącej dostępności i włączania kamer podczas zajęć zdalnych

2. Moje dziecko dysponuje dostępem do sprzętu z kamerą internetową (laptop, smartfon/tablet, komputer z dołączoną kamerką)

[Więcej szczegółów](#)

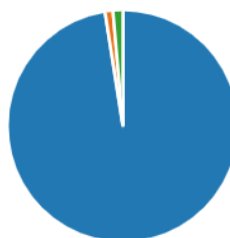
● Tak	362
● Nie	9

3. Kamera internetowa jest

[Więcej szczegółów](#) 💡 Insights

● sprawna	353
● niesprawna	4
● nie wiem, w jakim jest stanie - ...	5

4. Czy występują inne, dodatkowe, trudności uniemożliwiające komunikację podczas lekcji z włączoną kamerą?

[Więcej szczegółów](#) 💡 Insights

● tak	97
● nie	274

Wykres 27. Odpowiedzi rodziców uczniów szkoły nr 2 poddanych badaniu na temat ich opinii, dotyczącej dostępności i włączania kamer podczas zajęć zdalnych

5. Proszę wpisać w pole poniżej dodatkowe trudności uniemożliwiające komunikację podczas lekcji z włączoną kamerą.

Odpowiedź na pytanie 2 *Czy dziecko dysponuje dostępem do sprzętu z kamerą internetową (laptop, smartfon/tablet, komputer z dołączoną kamerką)?* Burzy mit niemożności wykorzystania kamer z powodu ich braku. Prawie wszyscy rodzice przyznali, że urządzenia, na których pracują ich dzieci są zaopatrzone w kamerę. Tylko 9 rodziców przyznało, że sprzęt nie ma kamery, a 362 przyznało, że kamerę posiada. Na podstawie tych odpowiedzi można wysunąć wniosek, że problemu technicznego dotyczącego braku

sprzętu w badanej szkole nie ma. Problem jednak nie jest tak prosty, jak mogłoby się wydawać. Stąd kolejne pytania dopełniły obraz sytuacji.

W punkcie 3 rodzice poproszeni byli o odpowiedź na pytanie: *Czy kamera jest:*

- sprawna,
- niesprawna,
- nie wiem, w jakim jest stanie?

Respondenci, którzy w poprzednim pytaniu odpowiedzieli *tak*, teraz oceniali jakość kamery. Wyniki tej części badania również napawają optymizmem: 353 rodziców odpowiedziało, że dzieci pracują na sprzęcie, który dysponuje sprawną kamerą, tylko 4 przyznało, że kamera jest niesprawna, a 5 nie miało na ten temat wiedzy. Analizując ten obszar pod względem technicznym, należy stwierdzić, że sytuacja jest bardzo dobra jeśli chodzi o jakość techniczną sprzętu, na którym pracują uczniowie w zakresie zaopatrzenia w kamery.

Na kolejne pytanie: *Czy występują inne, dodatkowe, trudności uniemożliwiające komunikację podczas lekcji z włączoną kamerą* odpowiedzi były bardziej zróżnicowane, choć mimo wszystko nie wskazują one na poważne trudności. 274 rodziców nie zgłaszało żadnych trudności, natomiast 97 w pytaniu otwartym zwróciło uwagę na następujące problemy:

- słaby internet – 35 rodziców;
- „wyrzuca” z internetu – 24 rodziców;
- zła komunikacja, internet się tnie, brak głosu – 23 rodziców;
- problemy ze sprzętem – 5 rodziców;
- dwie–trzy osoby pracują w sieci, co pogarsza jakość połączenia – 5 rodziców;
- stres spowodowany pokazywaniem siebie – 3 rodziców;
- wyrzucanie z Teams – 2 rodziców;
- nie powinno być tak, że jedni uczniowie muszą mieć kamerę, a inni nie muszą, to niesprawiedliwe (np. podczas sprawdzianów) – 2 rodziców.

Jedna osoba zwróciła uwagę na potrzebę częstej zmiany pozycji podczas pracy dziecka przy komputerze, co powoduje problem z funkcjonowaniem przed kamerą.

W ostatnim pytaniu respondenci mieli możliwość zadania pytania do autorów ankiety w kontekście badanego obszaru. Respondenci nie zadawali pytań lecz wykorzystali tę część ankiety do przypomnienia, że zgłaszali problemy techniczne na bieżąco nauczycielom podczas zajęć.

Podsumowując wyniki powyższego badania, można wysunąć wniosek, że są niewielkie przeszkody – łatwe do usunięcia – aby zobligować uczniów do częstego włączania kamer podczas zajęć. Przeszkodą są jedynie problemy, dotyczące kwestii technicznych. Badanie to jest przykładem współpracy kadry zarządzającej, nauczycieli i dojrzałości rodziców, którzy rozumieją trudności wynikające z faktu pracy zdalnej. Wyrazili chęć współpracy i zrozumienie oraz potrzebę włączenia się w proces doskonalenia jakości pracy zdalnej. Dzięki tej współpracy istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo, że zdecydowana większość uczniów przy włączonej kamerze będzie bardziej aktywnie uczestniczyć w zajęciach. To ważna

inicjatywa, gdyż okazuje się, że wraz z upływem czasu skala problemu się nie zmniejsza – uczniowie, którzy jeszcze do niedawna mieli włączone kamery, widząc praktyki swoich koleżanek i kolegów (polegające na wyłączeniu kamer i tłumaczeniu się ich niesprawnością), również coraz częściej je wyłączają. Problem dotyczy nie tylko jakości prowadzonego nauczania zdalnego, ale ma daleko większy aspekt związany z kondycją psychiczną uczniów. Rodzice zgłaszają problem zacierania się granic między nauką, a rozrywką. Brak zmiany miejsca pracy nie wpływa dobrze na samopoczucie dzieci, np. bywa, że do późnych godzin popołudniowych spędzają czas w piżamach i w łóżku.

Wnioski z przeprowadzonego badania dotyczącego zasadności włączania kamer podczas zajęć zdalnych

W wyniku przeprowadzonych badań można wyciągnąć wnioski, że w szkole, w której przeprowadzono badanie, nie ma przeciwwskazań technicznych do tego, aby podnieść jakość prowadzonej edukacji zdalnej poprzez zobowiązanie uczniów do użycia kamer podczas zajęć. Oczywiście, zakres ich użycia zdeterminowany będzie w znacznej mierze możliwościami technicznymi łącza internetowego. Można jednak opracować zasady, możliwe w znacznym stopniu do realizacji – np. zobowiązanie uczniów do włączania kamer podczas wypowiedania się. Nie bez znaczenia jest także fakt, aby jednocześnie wdrażać działania w celu przełamania wśród uczniów stresu wynikającego z ujawniania własnego wizerunku. Wyniki badań, zaprezentowanych w publikacji, wskazują na to, że są warunki do budowania klimatu takich działań – niektórzy uczniowie zgłaszali potrzebę zobaczenia swoich koleżanek i kolegów chociaż w formie online.

Rekomendacje dla jednostek samorządu terytorialnego dotyczące realizacji edukacji zdalnej. Wskazanie możliwości realizacji zaproponowanych rozwiązań

W edukacji zdalnej dostęp do sprzętu oraz szybkiego Internetu okazał się ważnym, ale nie najważniejszym problemem. W większym zakresie sygnalizują go nauczyciele, natomiast odpowiedzi uczniów i rodziców wskazują, że nie jest to dla nich problem pierwszoplanowy. Z pewnością w jakimś zakresie problem ten może zostać rozwiązany poprzez przebudowę sieci internetowej oraz jej unowocześnienie w placówkach oświatowych.

Przeprowadzenie audytu przez informatyków oraz diagnoza stanu sieci okazały się bardzo ważnym zadaniem na teraz. Również przegląd sprzętu komputerowego, jakim dysponują placówki, ich stanu oraz oprogramowania oraz wymiany szczególnie tych starszych komputerów to również zadanie, które zaczęto przeprowadzać niezwłocznie. Nie jest to możliwe do przeprowadzenia od razu we wszystkich placówkach, ale systemowe i kompleksowe opracowanie programu modernizacji i rozbudowy sieci i sprzętu informatycznego na kolejne lata jest przedsięwzięciem realnym i możliwym do realizacji. Sprzyja temu również fakt, że wiele jednostek samorządu terytorialnego jest obecnie w trakcie prac nad strategią rozwoju gminy.

Sytuacja pandemii pokazała, że **centralizacja usług informatycznych** to kolejne przedsięwzięcie, które może okazać się skuteczniejsze w ujednocinaniu narzędzi pracy zdalnej. Sporadyczna pomoc nauczycieli informatyków, ograniczająca się głównie do bieżącej naprawy sprzętu okazuje się już niewystarczająca. Zwiększenie liczby etatów lub obsługi firm zewnętrznych (forma zatrudnienia jest różna i uzależniona od sytuacji w szkołach i urzędach) to konieczność, przed którą stoją dyrektorzy placówek oświatowych oraz samorządy.

Praca zdalna wymusza poważne **zmiany w zakresie metodyki nauczania**. Na ten aspekt problemu w pierwszej kolejności zwrócili uwagę w ankietach rodzice. Dotychczasowe formy i metody pracy okazują się nieskuteczne i nieatrakcyjne dla uczniów. Jakość edukacji zdalnej można doskonalić przede wszystkim poprzez przebudowę metodyki nauczania. W ankietach zarówno uczniowie jak i rodzice zwracają uwagę na fakt, że stosowane przez nauczycieli metody mają charakter bardzo często podający i wizualny, co nie wpływa aktywizująco na pracę uczniów – zwłaszcza słuchowców i kinestetyków. Na ten aspekt problemu zwracają uwagę autorzy raportu *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami* (Ptaszek, Stunża, Pyżalski, Dębski, Bigaj, 2020, s. 183). Publikacja zawiera wyniki, wnioski i rekomendacje z badania *Zdalne nauczanie a adaptacja do warunków społecznych podczas epidemii koronawirusa*:

Projektowanie działań w ramach edukacji zdalnej powinno uwzględniać preferencje uczniów w zakresie stylów uczenia się, a tym samym mieć bardziej zindywidualizowany charakter. W związku z tym, że większość stosowanych przez nauczycieli metod ma charakter podający i wizualny, powinni oni różnicować metody pracy z uczniami w taki sposób, aby zaspokajać również potrzeby edukacyjne słuchowców i kinestetyków.

Wykorzystanie interaktywnych środków dydaktycznych, które włączają ucznia do aktywnego udziału w procesie uczenia się może wpłynąć na zwiększenie skuteczności pracy nauczyciela. Problem nie jest łatwy do rozwiązania. Podczas nauki stacjonarnej nauczyciel otrzymuje bezpośrednią informację zwrotną od ucznia, czy jego poziom zaangażowania jest wystarczający nie tylko na poziomie werbalnym, ale także poprzez obserwację wszelkich sygnałów niewerbalnych (dotyczących np. mowy ciała).

Tymczasem podczas edukacji zdalnej ten ważny aspekt jest niemożliwy do uchwycenia, zwłaszcza gdy uczniowie mają wyłączone kamery. W efekcie nauczyciel nie wie, czy komunikat, który kieruje do uczniów, jest przez nich odbierany. Tym bardziej konieczne jest takie organizowanie procesu dydaktycznego, aby aktywnością wykazywał się przede wszystkim uczeń i aby nauczyciel za pomocą dostępnych środków otrzymywał informację zwrotną. Paradoksalnie, jak to zostało powiedziane wcześniej, problem ten sygnalizują przede wszystkim rodzice. To nowe zjawisko w dydaktyce i metodyce nauczania, gdyż opiekunowie niejednokrotnie uczestniczą, jako bardziej lub mniej bierni obserwatorzy w zajęciach lekcyjnych. Ich obecność jest uzależniona od wieku dziecka. Największe zaangażowanie rodziców zauważa się na poziomie edukacji wczesnoszkolnej. Przy czym nauczyciele podnosili niejednokrotnie fakt, że ten udział nie zawsze sprzyja rozwojowi dziecka – w sytuacji, gdy rodzice wykonują zadania za ucznia i apelowali, aby zaprzestano takich praktyk. Nie bez znaczenia jest także fakt, że rodzice są bezpośrednimi obserwatorami zaangażowania (lub jego braku) uczniów w proces dydaktyczny i niejednokrotnie mają poczucie bezsilności, gdyż ich możliwości wpłynięcia na dziecko, aby bardziej angażowało się w zajęcia lekcyjne, są ograniczone.

Metodyka nauczania zdalnego dotyczy nie tylko form i metod pracy. Wypowiedzi nauczycieli, a także uczniów i rodziców świadczą także, że równie ważne są takie elementy jak: umiejętność poszukiwania i wykorzystanie zasobów edukacyjnych, budowanie własnego warsztatu metodycznego a także sposób oceniania z zastosowaniem narzędzi cyfrowych. Uczniowie i rodzice zwracali uwagę w ankiecie na potrzebę odejścia przez niektórych nauczycieli od nastawienia na zlecenie zadań na rzecz inspiracji, poszukiwania materiałów, wymiany pomiędzy nauczycielami i uczniami. Potrzeba ta mocno zaistniała w wypowiedziach uczniów i rodziców, którzy najniżej ocenili w zakresie prowadzonej edukacji zdalnej obszar dotyczący motywowania uczniów do pracy.

W omawianych obszarach, wymagających interwencji, organy prowadzące mogą wpływać na rzeczywistość poprzez świadome i przemyślane kierowanie środków na doskonalenie zawodowe

nauczycieli oraz uwzględnienie potrzeb w zakresie doskonalenia nauczycieli w uchwałach lub zarządzeniach określających sposób i cel podziału środków. Również dyrektorzy placówek oświatowych, planując formy doskonalenia na kolejny rok, powinni po przeprowadzeniu wnikliwej diagnozy i uwzględniając wnioski z nadzoru pedagogicznego, wziąć pod uwagę wymienione wyżej potrzeby nauczycieli.

Znaczna część respondentów uskarżała się na zbyt długi pobyt uczniów przed ekranem komputera. Stąd zasadne wydaje się, aby opracowane zostały czytelne zasady, określające ilość czasu, jaką uczniowie mogą spędzać w formie edukacji zdalnej. Zasady te powinny uwzględniać przede wszystkim wiek uczniów, ale także plany lekcji i ich charakter. Respondenci niejednokrotnie zwracali uwagę na fakt, że niektóre zajęcia powinny być realizowane w innej formie niż przed ekranem komputera. Uwagi te dotyczyły w znacznym stopniu lekcji wychowania fizycznego, które krytycznie zostało ocenione głównie przez uczniów i rodziców. Lekcje prowadzone online w proporcji 1:1 w zakresie takich przedmiotów jak wychowanie fizyczne, plastyk, muzyka nie jest rozwiązaniem właściwym i nie wpływa na doskonalenie jakości prowadzonej edukacji zdalnej.

Aspekt dotyczący organizacji nauczania zdalnego był najczęściej podnoszony szczególnie przez uczniów. Trudo się dziwić takim wynikom ankiety, to właśnie uczniowie są głównymi odbiorcami komunikatów i uczestnikami procesu edukacji zdalnej. Należy jednak podkreślić, że ich oczekiwania są często dość rozbieżne, co stwarzało problemy podczas analizy zgromadzonego materiału. Odpowiedzi uczniów dowodzą jednak, że istnieje duża potrzeba opracowania optymalnych standardów regulujących organizację nauki zdalnej. Oczywiście, określenie zasad organizacyjnych to kompetencje dyrektora szkoły, z drugiej jednak strony kadra zarządzająca placówki oświatowej, podobnie jak uczniowie i nauczyciele oraz rodzice, nie ma doświadczenia zbyt dużego w zarządzaniu szkołą w okresie pandemii, a w każdym razie ma je niewielkie. Paradoksalnie – nauczyciele w ankiecie swoje doświadczenie ocenili jako bardzo duże i bogate?

Autorzy wymienionego wyżej raportu (Ptaszek, Stunża, Pyżalski, Dębski, Bigaj, 2020) postulują wprowadzenie systemowych rozwiązań dotyczących higieny cyfrowej uczniów, nauczycieli i rodziców, twierdząc, że jest to niezbędny element edukacji cyfrowej społeczeństwa informacyjnego. Takie rozwiązania mogłyby się przyczynić do zmniejszenia negatywnych skutków używania urządzeń cyfrowych lub je wyeliminować. Na ten aspekt problemu zwracają uwagę szczególnie rodzice w analizowanych ankietach. Respondenci nie negują faktu pracy nauczycieli etatów wsparcia - pedagogów i psychologów – ale zwracają uwagę na potrzebę zmiany sposobu ich pracy. Podnoszony jest problem wsparcia uczniów w zakresie organizacji pracy, czasu pracy, sposobów radzenia sobie ze stresem. Zdaniem rodziców, pomoc ta nie powinna koncentrować się na pogadankach i grupowych spotkaniach, ale uwzględniać także konsultacje indywidualne również w szkole. O tym, kto i w jakim zakresie takiej pomocy potrzebuje, powinien decydować specjalista, wykorzystując dostępne narzędzia badania, swoją wiedzę i doświadczenie.

Odnosząc się do wyników ankiety i ogólnodostępnych raportów, należy zwrócić w tym miejscu uwagę na fakt, że wszyscy respondenci (zarówno nauczyciele, jak i uczniowie i rodzice) bardzo wysoko ocenili swoje kompetencje w zakresie bezpieczeństwa w sieci. Nie czują się zagrożeni i uważają, że dysponują

odpowiednią wiedzą i doświadczeniem, które daje im poczucie bezpieczeństwa. Tymczasem powszechnie uważa się, że praca zdalna naraża uczniów i nauczycieli w szczególnym stopniu na e-zagrożenia. Wobec powyższego zasadne wydaje się przeprowadzenie dodatkowych, pogłębionych badań, dających odpowiedź na pytanie, na ile te oceny są uzasadnione.

Podobnie respondenci odpowiadali, odnosząc się do oceny swoich kompetencji w zakresie wiedzy i umiejętności korzystania z cudzych utworów. O ile poprzedni obszar może budzić pewne wątpliwości, o tyle analizowany w zderzeniu z rzeczywistością nie pozostawia złudzeń, że uczniowie albo nie znają zasad, albo, mając tę wiedzę, świadomie jej nie stosują. Świadczy o tym powszechne zjawisko plagiatów, które u znacznej części uczniów wyeliminowało samodzielną pracę. Zjawisko to jest poważne i z pewnością wymaga także przemodelowania pracy nauczycieli w zakresie metodyki zadawanych uczniom zadań (o czym była mowa wyżej). Jeśli to nie nastąpi, możemy spodziewać się poważnego kryzysu w zakresie edukacji, a osoby, które kończą proces edukacji, nie nabędą umiejętności samodzielnego i kreatywnego myślenia, co wydaje się jedną z kluczowych kompetencji, potrzebną do funkcjonowania w życiu i na rynku pracy.

Wypowiedzi uczniów świadczą także o potrzebie troski o ich zdrowie psychiczne. To niezwykle trudny obszar badawczy, zwłaszcza że respondenci, którzy szczególnie potrzebują tej pomocy, niechętnie o nią proszą lub w ogóle nie sygnalizują problemu. W przywołanym wyżej raporcie (Ptaszek, Stunża, Pyżalski, Dębski, Bigaj, 2020) podano wskaźnik 13% uczniów, którzy uważali, że ich relacje rodzinne pogorszyły się z uwagi na ciągłe przebywanie z rodzicami i opiekunami. Również w poddanej analizie ankiecie pojawiły się głosy, w których uczniowie zgłaszali potrzebę uruchomienia konsultacji z psychologiem lub pedagogiem w szkole, aby zapewnić dyskrecję uczniów podczas ich wypowiedzi. W tym obszarze trudno o dyskusję nad wysokością wskaźnika, każdy tego typu głos, świadczący o potrzebie pomocy, powinien być poddany wnikliwej analizie. Na szczęście, w większości przypadków nie są to głosy rozpacz, a raczej sygnały zmęczenia, zniecierpliwienia, znużenia przedłużającą się trudną dla wszystkich sytuacją. Ważną rolę w odpowiednim zareagowaniu na te stany odgrywają zarówno nauczyciele jak i rodzice. Wspieranie uczniów i zachęcanie do aktywności fizycznej (np. uprawiania sportu w miarę możliwości) czy realizacji hobby może być jednym z istotnych sposobów zapobiegania depresjom lub innym problemom. Autorzy wymienionych wyżej badań (Ptaszek, Stunża, Pyżalski, Dębski, Bigaj, 2020, s. 185) widzą także konieczność

---

budowania alternatywy dla świata cyfrowego w postaci tzw. kultury offline, czyli zaplanowanych aktywności realizowanych bez korzystania z urządzeń cyfrowych.

Wydaje się, że proces ten dotyczy nie tylko okresu pracy zdalnej podczas pandemii, ale będzie szczególnie ważny po powrocie uczniów do szkół. Tym bardziej, że coraz częściej podnoszone są głosy niektórych uczniów, którzy nie są zainteresowani powrotem do szkoły.

Kolejny aspekt, niejednokrotnie podnoszony w ankietach wszystkich respondentów, dotyczy dbałości o relacje. Uczniowie bardzo mocno podkreślali, że brakuje im bezpośredniego kontaktu z koleżankami i kolegami. Potrzebę tę zauważają także rodzice i nauczyciele. Budowanie relacji dotyczy także relacji nauczyciel-uczeń i nauczyciel-rodzic, a także nauczyciel-dyrektor, nauczyciel-nauczyciel. Problemy te zostały podniesione w publikacji Wacława Branickiego i Ewy Augustyniak (2011, s. 47) *Komunikacja zapośredniczona przez technologię a rozwój relacji interpersonalnych w czasie kryzysu adolescencyjnego*.

Autorzy artykułu zwracają uwagę na fakt, że

Marshall McLuhan napisał, że środek przekazu jest ważniejszy niż jego treść, ponieważ „[...] to właśnie środek kształtuje i kontroluje skalę, a także formę stosunków międzyludzkich i ludzkich działań”. Oznacza to, że nominalnie ta sama treść przekazana za pomocą różnych mediów de facto zmienia swoje znaczenie. Kanadyjski uczoney zwraca także uwagę, że zmiana medium, za pomocą którego dochodzi do interakcji między ludźmi, może mieć głęboki wpływ na jego formę, ponieważ zmienia jego strukturę. Można zatem stwierdzić, że wedle tego ujęcia przemodelowane zostają „wzorce percepcji”. W relacjach interpersonalnych może to doprowadzić do zmiany sposobu postrzegania siebie samego, interlokutora, a także sensu relacji, która się konstytuuje poprzez interakcje. Przeanalizowanie tego zagadnienia w odniesieniu do adolescentów wydaje się szczególnie celowe, ponieważ – jak wskazywaliśmy powyżej – jest to etap, w którym formują się dojrzałe relacje interpersonalne. Można się zatem spodziewać, że wpływ korzystania z nowych mediów komunikacyjnych będzie szczególnie widoczny w odniesieniu do tej grupy osób w porównaniu do oddziaływania na ludzi starszych, którzy posiadają już ukształtowaną formę relacji społecznych. Podstawowym celem badawczym jest odpowiedź na pytanie: Czy istotnie wpływ nowych mediów komunikacyjnych na strukturę relacji międzyludzkich ma miejsce?

Wyniki badań zawartych w publikacji udzielają odpowiedzi twierdzącej na zadane pytanie.

Ostatnia rekomendacja dotyczy konieczności regularnego diagnozowania poszczególnych obszarów w zakresie nauczania zdalnego. Sytuacja rozwija się dynamicznie. Dane, które pozyskaliśmy parę miesięcy temu, mogą okazać się już w części nieaktualne. Powyższe badanie miało na celu poddanie analizie problemów na poziomie gminy, natomiast z pewnością potrzebne są pogłębione badania, których dwa

przykłady zamieszczono w niniejszej publikacji. Poza tym, łatwiej przeprowadzić i opracować wyniki mniejszych badań, o węższym zakresie – nie absorbują czasu badaczy w tak znacznym stopniu jak badania rozbudowane, a także łatwiej i szybciej jest wdrożyć wnioski z analiz. Przydatne stają się także śledzenie badań na poziomie np. krajowym, które mogą zwrócić uwagę na obszary, mogące umknąć uwagi badających.

Zakończenie

Prowadzone badania wskazują, że jest bardzo duży progres w zakresie realizacji nauczania zdalnego w placówkach oświatowych w odniesieniu do roku poprzedniego. Jednocześnie wsluchując się

w wypowiedzi uczestników tego procesu – zarówno nauczycieli jak i uczniów oraz rodziców – odnosi się wrażenie, że po okresie chaosu i dezorganizacji przyszedł czas na porządkowanie pewnych działań i ujmowanie ich w ramy organizacyjne, co sprzyja z pewnością zachowaniu pewnego w miarę możliwego spokoju i przewidywalności niektórych działań. W dalszym jednak ciągu odnosi się wrażenie, że środowisko oświatowe jest na etapie organizacji niż budowania jakości kształcenia zdalnego. Sięgnięcie po informację zwrotną miało na celu pomóc w diagnozie tego problemu. Wydaje się, że wielu nauczycieli odnajduje się dobrze lub bardzo dobrze w nowej rzeczywistości, ale są też tacy nauczyciele, którzy przyjęli pozycję przeczekującą. Na stan taki wskazują także wnioski z publikacji Grzegorza Ptaszka *Przygotowanie oraz realizacja edukacji zdalnej: sprzęt, metody, kompetencje cyfrowe*, która stanowi część składową raportu *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?* (Ptaszek, Stunża, Pyżasłki, Dębski, Bigaj, 2020, s. 187):

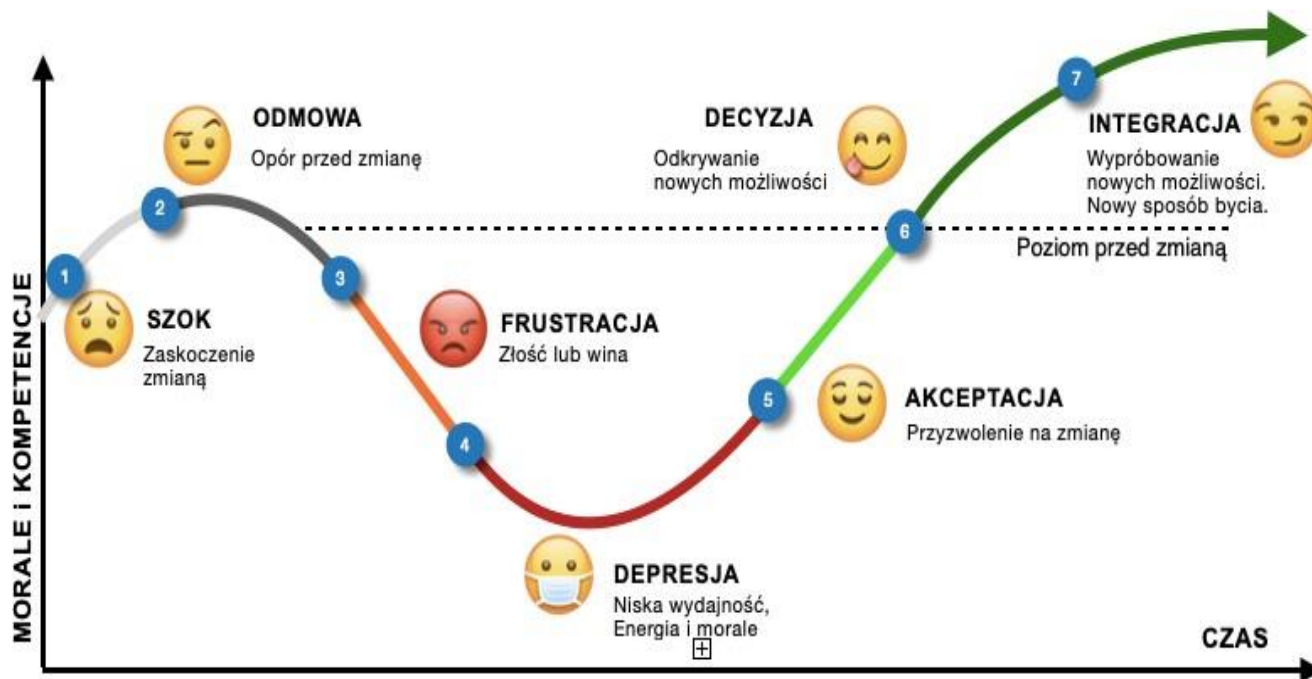

W niektórych badaniach pytano również nauczycieli o możliwość wykorzystania edukacji zdalnej w przyszłości oraz korzyści, jakie wynieśli z pracy z uczniami w ten sposób. W badaniu Plebańskiej, Szyller i Sieńczewskiej (2020) ponad połowa badanych nauczycieli (59,17%) stwierdziła, że nie chce korzystać z edukacji zdalnej w przyszłości, przy czym badani w większości widzieliby edukację zdalną raczej jako zajęcia uzupełniające edukację tradycyjną w sytuacjach trudnych, np. w przypadku niedyspozycji nauczyciela czy choroby ucznia (55% badanych) aniżeli jako zastąpienie edukacji tradycyjnej (tylko 10% wskazuje na taką alternatywę). Nieco bardziej optymistyczne wnioski płyną z badania przeprowadzonego przez Jaskulską i Jankowiak (2020), w którym ponad połowa badanych nauczycieli wyraziła chęć wykorzystania elementów edukacji zdalnej w swojej przyszłej pracy, przy czym najwięcej osób było w zawodzie krócej niż dwa lata (82%), natomiast nieco mniej w grupie ze stażem pracy powyżej 11 lat (65%). Co ważne, również większość nauczycielek i nauczycieli (64%) dostrzegło pozytywny wpływ kształcenia na odległość na rozwój własnych kompetencji zawodowych.

Powyższa wypowiedź nie daje optymistycznych przesłanek co do budowania jakości edukacji zdalnej. Należy jednak zauważyć, że badania były przeprowadzone w 2020r., stąd można domniemywać, że być może powtórzenie ich dałoby już nieco inne wyniki. W każdym razie otwierają one kolejne pole badawcze do dalszych analiz. Sprawa wydaje się szczególnie istotna również w tym zakresie, że przyjęcie postawy przeczekującej nie jest dobrą przesłanką na przyszłość, która bez przerwy nas zaskakuje.

W sposób graficzny i przejrzysty problem ten ilustruje wykres zawarty w publikacji Franciszka Wyrwy (2021) *Centralizacja zarządzania informatycznego w gminie Margonin*.

Wykres 28. Krzywa zmian

Odnosząc wyniki badań zawartych w publikacji do przebiegu procesu wdrażania zdalnej edukacji zasadne jest zastanowienie się nad etapem jego realizacji w gminie. Wydaje się, że osiągnięty został poziom między 6 a 7, choć z pewnością są jeszcze osoby, które pozostają na etapie frustracji. Tempo życia i konieczność wprowadzania szybkich zmian spowodowały, że osoby te należą do mniejszości i znacząco nie wpływają na poziom nauczania zdalnego.

Bibliografia i literatura uzupełniająca

Augustyniak P. i in., (2020), [„Alert Społeczny”](#), nr 6 [online, dostęp dn. 4.04.2021].

Branicki W., Augustyniak A., (2011), [Komunikacja zapośredniczona przez technologię a rozwój relacji interpersonalnych w czasie kryzysu adolescencyjnego](#), „Kultura i Edukacja” 2011, nr 2 (81) [online, dostęp dn. 18.04.2021].

Buchner A., Majchrzak M., Wierzbicka M., (2020), [Edukacja zdalna w czasie pandemii. Raport z badań](#), Warszawa: Centrum Cyfrowe [online, dostęp dn. 4.04.2021].

CBOS, (2019), [Korzystanie z internetu. Komunikat z badań nr 95/2019](#), Warszawa: Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej [online, dostęp dn. 5.04.2021].

Dębski M., Bigaj M., (2019), [Młodzi cyfrowi. Nowe technologie. Relacje. Dobrostan](#), Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne [online, dostęp dn. 6.04.2021].

[Dobre praktyki dotyczące funkcjonowania jednostek systemu oświaty w okresie zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19](#) [online, dostęp dn. 6.04.2021].

Drozdowski R. i in., (2020), [Życie codzienne w czasach pandemii. Raport z pierwszego etapu badań](#) [online, dostęp dn. 6.04.2021].

Dylak S., (2013), [Strategia kształcenia wyprzedzającego](#), Poznań: Ogólnopolska Fundacja Edukacji Komputerowej [online, dostęp dn. 6.04.2021].

Jaskulska S., Jankowiak B., (2020), [Kształcenie na odległość w Polsce w czasie pandemii COVID-19. Raport](#), Poznań: Wydział Studiów Edukacyjnych UAM [online, dostęp dn. 6.04.2021].

Jupowicz-Ginalska A., Kisilowska M., Jasiewicz J., Baran T., Wysocki A., (2019), [FOMO 2019. Polacy a lęk przed odłączeniem – raport z badań](#), Warszawa: Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego [online, dostęp dn. 6.04.2021].

Lange R. (red.), (2019), [Rodzice nastolatków 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania społecznego](#), Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy [online, dostęp dn. 6.04.2021].

Ledzińska M., (2002), [Stres informacyjny jako zagrożenie dla rozwoju](#), „Roczniki Psychologiczne” nr 5 [online, dostęp dn. 1.04.2021].

Librus, (2020), [Nauczanie zdalne. Jak zmieniło się na przestrzeni czasu. Raport z drugiego badania ankietowego](#) [online, dostęp dn. 7.04.2021].

Ochnik D., Dembińska A., (2018), [Rola płci i poziomu edukacji w kształtowaniu problematycznego sposobu użytkowania Internetu](#) [online, dostęp dn. 8.04.2021].

Ptaszek G., Stunża G.D., Pyżalski J., Dębski M., Bigaj M., (2020), [Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?](#), Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne [online, dostęp dn. 18.04.2021].

Pyżalski J. (red.), (2020), *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*, Warszawa: EduAkcja.

Pyżalski J., Zdrodowska A., Tomczyk Ł., Abramczuk K., (2019). *Polskie badanie EU Kids Online 2018. Najważniejsze wyniki i wnioski*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

Sobiesiak-Penszko P., Pazderski F., (2020), [Dyrektorzy do zadań specjalnych – edukacja zdalna w czasach izolacji. Prezentacja wyników](#). Warszawa: Fundacja Orange, FRSI, ISP [online, dostęp dn. 8.04.2021].

Wyrwa F., (2021), [Centralizacja zarządzania informatycznego w gminie Margonin](#), Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 18.04.2021].

Załącznik 1. Ankieta dla nauczycieli

Dzień dobry!

Badanie jest elementem budowania strategii rozwoju gminy Czerwonak. Zależy nam na pozyskaniu informacji i opinii Państwa w ważnym – z uwagi na ostatnie wydarzenia związane z pandemią – obszarze zdalnego nauczania

Do udziału w badaniu zapraszamy Nauczycieli, Uczniów i ich Rodziców ze szkół, dla których gmina Czerwonak jest organem prowadzącym.

W badaniu nie są przetwarzane dane osobowe. Udział w badaniu jest anonimowy i dobrowolny – można z niego zrezygnować na dowolnym etapie bez ponoszenia jakichkolwiek konsekwencji, przekazane informacje zostaną wykorzystane wyłącznie do przeprowadzenia analiz grupowych. Wyniki nie będą analizowane indywidualnie. Gromadzone dane będą przechowywane a serwerach gminy Czerwonak i przetwarzane zgodnie z zasadą poufności i integralności z dostępem tylko dla osób upoważnionych. Badanie trwa ok. 10 minut.

Okres pandemii spowodował, że przed Uczniami, Nauczycielami, Dyrektorami i Rodzicami, a także samą gminą Czerwonak stanęły trudne wyzwania. Dotyczą one odnalezienia się w niecodziennej rzeczywistości. W zgromadzeniu informacji na temat Państwa oceny formy i sposobów prowadzenia zdalnego nauczania oraz obszarów, na jakie należy zwrócić szczególną uwagę, pomoże krótka ankieta. Kierujemy ją do Nauczycieli. Podobną wystosowaliśmy także do Uczniów i Rodziców. Jesteśmy bardzo ciekawi Państwa opinii, które z pewnością posłużą do usprawnienia tego procesu i podniesienia jego jakości.

Dziękujemy za udział w badaniu.

*Wymagane

1. Nazwa Szkoły, w której Pani/Pan pracuje:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- Szkoła Podstawowa im. Józefa Wybickiego w Czerwonaku
- Szkoła Podstawowa im. Józefa Wybickiego w Owińskich
- Szkoła Podstawowa im. Hansa Christiana Andersena w Bolechowie–Osiedlu
- Szkoła Podstawowa im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” w Koziegłowach
- Szkoła Podstawowa im. Augusta Cieszkowskiego w Kicinie

2. Uczy Pani/Pan w klasach:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- 1–3
- 4–8

3. Płeć:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- Kobieta
- Mężczyzna

4. Jestem wychowawczynią/wychowawcą:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- Tak
- Nie

5. Jak ocenia Pani/Pan swoje kompetencje we wskazanych zakresach?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź w każdym rzędzie.

	bardzo wysoko	wysoko	przeciętnie	raczej nisko	bardzo nisko
Wsparcie ucznia w radzeniu sobie ze stresem					
Wsparcie ucznia w zakresie bezpiecznej pracy w sieci					
Współpraca z rodzicami uczniów podczas zdalnego nauczania					
Zgodne z prawem korzystanie z cudzych utworów					
Umiejętność wykorzystywania e-zasobów edukacyjnych					
Posługiwanie się platformami zdalnego nauczania (MS Teams)					

6. Poniżej wymienione są źródła, z jakich korzystają nauczyciele w zakresie rozwijania kompetencji potrzebnych do prowadzenia zdalnego nauczania. Które z nich Pani/Pan wykorzystuje najczęściej?

Zaznacz maksymalnie 3 odpowiedzi.

- artykuły naukowe
- zespoły przedmiotowe
- nieformalne wsparcie, np. znajomi
- grupy w mediach społecznościowych
- dyrekcja szkoły
- materiały dostępne w internecie
- prasa oświatowa
- szkolenia zorganizowane przez szkołę
- szkolenia, które wybieram indywidualnie
- inne (niewymienione)

7. Gdy myśli Pani/Pan o swojej Szkole, które stwierdzenie najlepiej oddaje doświadczenie nauczycieli w zakresie nauczania nline?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- Posiadamy bogate doświadczenie w nauczaniu online.
- Posiadamy średnie doświadczenie w nauczaniu online.
- Jest to nasza pierwsza styczność z nauczaniem online.
- Szkoła nie przestawiła się na nauczanie zdalne.

8. Jak ocenia Pani/Pan jakość zdalnej edukacji prowadzonej w swojej Szkole w wymienionych niżej aspektach?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź w każdym rzędzie.

	bardzo wysoko	wysoko	przeciętnie	raczej nisko	bardzo nisko
Sposób prowadzenia zajęć					
Organizacji zajęć – plan lekcji, ich długość					
Sposób i formy oceniania					
Nawiązanie kontaktu z uczniami, rodzicami					
Inne					

9. Jak ocenia Pani/Pan jakość prowadzenia przez siebie zdalnej edukacji w wymienionych niżej aspektach?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź w każdym rzędzie.

	bardzo wysoko	wysoko	przeciętnie	raczej nisko	bardzo nisko
Sposób prowadzenia zajęć					
Organizacji zajęć – plan lekcji, ich długość					
Sposób i formy oceniania					
Nawiązanie kontaktu z uczniami, rodzicami					
Inne					

10. Jak część edukacji zdalnej z Pani/Pana przedmiotu (rodzaju zajęć) odbywa się na platformie Teams?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- 0% zajęć
- 20% zajęć
- 50% zajęć
- 70% zajęć
- 100% zajęć

11. Proszę dokończyć zdanie, wpisując co najmniej dwa czynniki:*

W edukacji zdalnej prowadzonej w mojej Szkole najwyżej oceniam:

.....

12. Proszę dokończyć zdanie, wpisując co najmniej dwa czynniki:*

W edukacji zdalnej prowadzonej w mojej Szkole widzę potrzebę doskonalenia:

.....

13. Proszę dokończyć, wpisując co najmniej dwa czynniki:*

W edukacji zdalnej prowadzonej w mojej Szkole najniżej oceniam:

.....

14. Proszę wskazać obszary, które sprawiają największy problem w nauczaniu zdalnym Pani/Pana uczniom.

Zaznacz wszystkie właściwe odpowiedzi.

- zaplanowanie codziennej nauki
- radzenie sobie ze stresem
- brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem

- problem z koncentracją
- współdzielenie komputera
- brak kontaktu z koleżankami i kolegami
- niska jakość sprzętu komputerowego, z którego korzystam podczas nauki zdalnej
- inne, jakie: .....

15. Biorąc pod uwagę zaistniałe okoliczności, co można by zrobić, żeby maksymalnie usprawnić proces prowadzonej przez Szkołę nauki zdalnej? Jakiego wsparcia Pani/Pan potrzebuje? Od kogo oczekuje Pani/Pan wsparcia w obecnej sytuacji? Proszę napisać w kilku zdaniach.

.....

.....

.....

.....

Załącznik 2. Ankieta dla uczniów

Dzień dobry!

Badanie jest elementem budowania strategii rozwoju gminy Czerwonak. Zależy nam na pozyskaniu informacji i opinii Państwa w ważnym – z uwagi na ostatnie wydarzenia związane z pandemią – obszarze zdalnego nauczania

Do udziału w badaniu zapraszamy Nauczycieli, Uczniów i ich Rodziców ze szkół, dla których gmina Czerwonak jest organem prowadzącym.

W badaniu nie są przetwarzane dane osobowe. Udział w badaniu jest anonimowy i dobrowolny – można z niego zrezygnować na dowolnym etapie bez ponoszenia jakichkolwiek konsekwencji, przekazane informacje zostaną wykorzystane wyłącznie do przeprowadzenia analiz grupowych. Wyniki nie będą analizowane indywidualnie. Gromadzone dane będą przechowywane a serwerach gminy Czerwonak i przetwarzane zgodnie z zasadą poufności i integralności z dostępem tylko dla osób upoważnionych. Badanie trwa ok. 10 minut.

Okres pandemii spowodował, że przed Uczniami, Nauczycielami, Dyrektorami i Rodzicami, a także samą gminą Czerwonak stanęły trudne wyzwania. Dotyczą one odnalezienia się w niecodziennej rzeczywistości. W zgromadzeniu informacji na temat Państwa oceny formy i sposobów prowadzenia zdalnego nauczania oraz obszarów, na jakie należy zwrócić szczególną uwagę, pomoże krótka ankieta. Kierujemy ją do Uczniów. Podobną wystosowaliśmy także do Nauczycieli i Rodziców. Jesteśmy bardzo ciekawi Waszych opinii, które z pewnością posłużą do usprawnienia tego procesu i podniesienia jego jakości.

Dziękujemy za udział w badaniu.

*Wymagane

1. Nazwa Szkoły, do której uczęszczasz:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- Szkołą Podstawowa im. Józefa Wybickiego w Czerwonaku
- Szkoła Podstawowa im. Józefa Wybickiego w Owsieńskach
- Szkoła Podstawowa im. Hansa Christiana Andersena w Bolechowie–Osiedlu
- Szkoła Podstawowa im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” w Koziegłowach
- Szkołą Podstawowa im. Augusta Cieszkowskiego w Kicinie

2. Płeć:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- kobieta
- mężczyzna

3. Ile osób korzysta z komputera (tabletu, telefonu), na którym uczysz się zdalnie?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- 1 osoba
- 2 osoby
- 3 osoby
- 4 i więcej osób

4. Mając na myśli pracę zdalną, jak oceniasz swoje umiejętności w poniższych zakresach?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź w każdym rzędzie.

	bardzo wysoko	wysoko	przeciętnie	raczej nisko	bardzo nisko
Radzenie sobie ze stresem					
Pilnowanie czasu pracy					
Bezpieczna praca w sieci					
Zgodne z prawem korzystanie z cudzych utworów					
Umiejętność wykorzystywania e-zasobów edukacyjnych					
Posługiwanie się platformami zdalnego nauczania (MS Teams)					

5. Jak oceniasz jakość zdalnej edukacji prowadzonej w swojej Szkole w okresie pandemii?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź w każdym rzędzie.

	bardzo wysoko	wysoko	przeciętnie	raczej nisko	bardzo nisko
Sposób prowadzenia zajęć					
Organizacji zajęć – plan lekcji, ich długość					
Sposób i formy oceniania					
Nawiązanie kontaktu przez nauczycieli z uczniami, rodzicami					
Sposób motywowania uczniów do pracy					
Inne					

6. Jak część edukacji zdalnej (tj. jaki % zajęć ze wszystkich przedmiotów) odbywa się na platformie Teams?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- 0% zajęć
- 20% zajęć
- 50% zajęć
- 70% zajęć
- 100% zajęć

7. Największy problem w nauczaniu zdalnym sprawia mi... Wskaż 2 problemowe obszary:*

- zaplanowanie codziennej nauki
- radzenie sobie ze stresem
- brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem
- problem z koncentracją
- współdzielenie komputera
- brak kontaktu z koleżankami i kolegami
- niska jakość sprzętu komputerowego, z którego korzystam podczas nauki zdalnej
- inne, jakie: .....

15. Biorąc pod uwagę zaistniałe okoliczności, co można by zrobić, żeby maksymalnie usprawnić proces prowadzonej przez Szkołę nauki zdalnej? Jakiego wsparcia potrzebujesz? Od kogo oczekujesz wsparcia w obecnej sytuacji? Napisz w kilku zdaniach.

.....

.....

Załącznik 3. Ankieta dla rodziców

Dzień dobry!

Badanie jest elementem budowania strategii rozwoju gminy Czerwonak. Zależy nam na pozyskaniu informacji i opinii Państwa w ważnym – z uwagi na ostatnie wydarzenia związane z pandemią – obszarze zdalnego nauczania

Do udziału w badaniu zapraszamy Nauczycieli, Uczniów i ich Rodziców ze szkół, dla których gmina Czerwonak jest organem prowadzącym.

W badaniu nie są przetwarzane dane osobowe. Udział w badaniu jest anonimowy i dobrowolny – można z niego zrezygnować na dowolnym etapie bez ponoszenia jakichkolwiek konsekwencji, przekazane informacje zostaną wykorzystane wyłącznie do przeprowadzenia analiz grupowych. Wyniki nie będą analizowane indywidualnie. Gromadzone dane będą przechowywane a serwerach gminy Czerwonak i przetwarzane zgodnie z zasadą poufności i integralności z dostępem tylko dla osób upoważnionych. Badanie trwa ok. 10 minut.

Okres pandemii spowodował, że przed Uczniami, Nauczycielami, Dyrektorami i Rodzicami, a także samą gminą Czerwonak stanęły trudne wyzwania. Dotyczą one odnalezienia się w niecodziennej rzeczywistości. W zgromadzeniu informacji na temat Państwa oceny formy i sposobów prowadzenia zdalnego nauczania oraz obszarów, na jakie należy zwrócić szczególną uwagę, pomoże krótka ankieta. Kierujemy ją do Rodziców. Podobną wystosowaliśmy także do Uczniów i Nauczycieli. Jesteśmy bardzo ciekawi Państwa opinii, które z pewnością posłużą do usprawnienia tego procesu i podniesienia jego jakości.

Dziękujemy za udział w badaniu.

*Wymagane

1. Nazwa Szkoły, do której uczęszcza Pani/Pana dziecko:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- Szkołą Podstawowa im. Józefa Wybickiego w Czerwonaku
- Szkoła Podstawowa im. Józefa Wybickiego w Owsieńskach
- Szkoła Podstawowa im. Hansa Christiana Andersena w Bolechowie–Osiedlu
- Szkoła Podstawowa im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” w Koziegłowach
- Szkołą Podstawowa im. Augusta Cieszkowskiego w Kicinie

2. Płeć:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- kobieta
- mężczyzna

3. Ile osób korzysta z komputera (tabletu, telefonu), na którym uczy się zdalnie Pani/Pana dziecko?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- 1 osoba
- 2 osoby
- 3 osoby
- 4 i więcej osób

4. Jak ocenia Pani/Pan swoje umiejętności w poniższych zakresach?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź w każdym rzędzie.

	bardzo wysoko	wysoko	przeciętnie	raczej nisko	bardzo nisko
Wsparcie dziecka w radzeniu sobie ze stresem					
Wsparcie dziecka w zakresie bezpiecznej pracy w sieci					
Zgodne z prawem korzystanie z cudzych utworów					
Umiejętność wykorzystywania e-zasobów edukacyjnych					
Posługiwanie się platformami zdalnego nauczania (MS Teams)					

5. Jak ocenia Pani/Pan jakość zdalnej edukacji prowadzonej w Szkole, do której uczęszcza Pani/Pana dziecko w okresie pandemii?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź w każdym rzędzie.

	bardzo wysoko	wysoko	przeciętnie	raczej nisko	bardzo nisko
Sposób prowadzenia zajęć					
Organizacji zajęć – plan lekcji, ich długość					
Sposób i formy oceniania					
Nawiązanie kontaktu przez nauczycieli z uczniami, rodzicami					
Sposób motywowania uczniów do pracy					
Inne					

6. Jak część edukacji zdalnej (tj. jaki % zajęć ze wszystkich przedmiotów) odbywa się na platformie Teams?*

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- 0% zajęć
- 20% zajęć
- 50% zajęć
- 70% zajęć
- 100% zajęć

7. Największy problem w nauczaniu zdalnym sprawia mojemu dziecku... Proszę wskazać 2 problemowe obszary:*

- zaplanowanie codziennej nauki
- radzenie sobie ze stresem
- brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielem
- problem z koncentracją
- współdzielenie komputera
- brak kontaktu z koleżankami i kolegami
- niska jakość sprzętu komputerowego, z którego korzystam podczas nauki zdalnej
- inne, jakie: .....

15. Biorąc pod uwagę zaistniałe okoliczności, co można by zrobić, żeby maksymalnie usprawnić proces prowadzonej przez Szkołę nauki zdalnej? Jakiego wsparcia Pani/Pan potrzebuje? Od kogo oczekuje Pani/Pan wsparcia w obecnej sytuacji? Proszę napisać w kilku zdaniach.

.....

.....

.....

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Ocena przez rodziców uczniów klas 1–3 jakości zdalnej edukacji – szkoła nr 1

Tabela 2. Ocena przez rodziców uczniów klas 4–8 jakości zdalnej edukacji – szkoła nr 1

Wykres 1. Charakterystyka respondentów w odniesieniu do poszczególnych szkół

Wykres 2. Charakterystyka nauczycieli ze względu na poziom edukacyjny, na którym uczą

Wykres 3. Charakterystyka nauczycieli ze względu na płeć

Wykres 4. Charakterystyka nauczycieli ze względu na pełnienie funkcji wychowawcy

Wykres 5. Samoocena kompetencji nauczycieli w sześciu obszarach

Wykres 6. Wykaz źródeł, z jakich korzystają nauczyciele, w celu rozwijania kompetencji potrzebnych do rowadzenia edukacji zdalnej

Wykres 7. Samoocena nauczycieli ich doświadczeń w zakresie nauczania online

Wykres 8. Ocena prze nauczycieli jakości zdalnej edukacji prowadzonej w ich szkole

Wykres 9. Ocena przez nauczycieli jakości prowadzonej przez siebie edukacji zdalnej w pięciu aspektach

Wykres 10. Opinia nauczycieli na temat ilości prowadzonych przez nich zajęć na platformie Teams

Wykres 11. Wskazanie przez nauczycieli obszarów, które według nich, sprawiają uczniom najwięcej problemów

Wykres 12. Charakterystyka respondentów – uczniów – w odniesieniu do poszczególnych szkół

Wykres 13. Charakterystyka respondentów ze względu na płeć

Wykres 14. Dostępność ucznia do komputera (tabletu, telefonu) podczas zdalnej edukacji

Wykres 15. Samoocena kompetencji uczniów w odniesieniu do zdalnej edukacji w sześciu obszarach

Wykres 16. Ocena przez uczniów sposobu prowadzenia w ich szkole zdalnej edukacji w sześciu obszarach

Wykres 17. Opinia uczniów na temat ilości prowadzonych przez nauczycieli zajęć na platformie Teams

Wykres 18. Wskazanie przez uczniów obszarów, które sprawiają im najwięcej problemów

Wykres 19. Charakterystyka respondentów – rodziców – w odniesieniu do szkół, do których uczęszczają ich dzieci

Wykres 20. Charakterystyka respondentów ze względu na płeć

Wykres 21. Informacja rodzica dotycząca dostępności ucznia do komputera (tabletu, telefonu) podczas zdalnej edukacji

Wykres 22. Samoocena kompetencji rodziców w odniesieniu do edukacji zdalnej w sześciu obszarach

Wykres 23. Ocena przez rodziców jakości zdalnej edukacji prowadzonej przez nauczycieli w odniesieniu do sześciu obszarów

Wykres 24. Opinia rodziców na temat ilości prowadzonych przez nauczycieli zajęć na platformie Teams

Wykres 25. Wskazanie przez rodziców obszarów, które sprawiają ich dzieciom najwięcej problemów w zakresie edukacji zdalnej

Wykres 26. Charakterystyka respondentów rodziców uczniów szkoły nr 2 poddanych badaniu na temat ich opinii, dotyczącej dostępności i włączania kamer podczas zajęć zdalnych

Wykres 27. Odpowiedzi rodziców uczniów szkoły nr 2 poddanych badaniu na temat ich opinii, dotyczącej dostępności i włączania kamer podczas zajęć zdalnych

Wykres 28. Krzywa zmian